

वार्षिक अहवाल

२०१६-२०१७

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

www.mpkv.ac.in

वार्षिक अहवाल

२०१६ - २०१७

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी - ४१३ ७२२, जिल्हा - अहमदनगर (महाराष्ट्र)
www.mpkv.ac.in

संपादकीय मंडळ

अध्यक्ष	:	डॉ. किरण कोकाटे संचालक, विस्तार शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
सदस्य	:	डॉ. अशोक फरांदे अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. शरद गडाख संचालक, संशोधन इंजि. विजय कोते नियंत्रक इंजि. मिलिंद ढोके विद्यापीठ अभियंता
संकलन	:	डॉ. पंडित खर्डे , प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र डॉ. सचिन सदाफल , सहाय्यक प्राध्यापक, प्रसारण केंद्र डॉ. संग्राम काळे , सहाय्यक प्राध्यापक, संशोधन संचालनालय श्री. अदिनाथ आंधळे , व.सं.स., शिक्षण संचालनालय
प्रकाशक	:	डॉ. दिलीप पवार कुलसचिव, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

मफुकृवि / विप्र/ क्र. २१५७ / २०१८

डॉ. के.पी. विश्वनाथा

कुलगुरु

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ

राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

प्रस्तावना

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा सन २०१६-१७ चा वार्षिक अहवाल मी सादर करत आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा सन २०१६-१७ मध्ये केलेल्या शिक्षण संशोधन आणि विस्तार शिक्षणाचा समग्र अहवाल मी या ठिकाणी मांडत आहे. विद्यापीठातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी यांच्या एकत्रित प्रयत्नांचे हे फळ आहे. या वर्षात विविध अडचणींवर मात करत विद्यापीठाने नवनवीन शैक्षणिक कार्यक्रम व नवीन योजना, नवीन बांधकामे व सुधारणांबरोबरच अनेक प्रशासकीय निर्णय घेतले.

महाराष्ट्र राज्याचे महामहिम राज्यपाल तथा विद्यापीठाचे कुलपती यांनी वेळोवेळी केलेल्या मौलिक मार्गदर्शनाबद्दल मी त्यांचा अत्यंत ऋणी आहे. विद्यापीठाचे सन्माननीय प्रतिकुलपती तथा कृषिमंत्री महाराष्ट्र राज्य यांचे वारंवार मिळणारे प्रोत्साहन व सहाय्य याबाबतही मी त्यांचा शतशः आभारी आहे. तसेच महासंचालक भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली, विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सन्माननीय सदस्य, विद्यापरिषदेचे सदस्य आणि विद्यापीठाच्या इतर वैधानिक संस्थांचे सदस्य यांनी वेळोवेळी केलेल्या अनमोल सहकार्याबद्दल त्यांचे मी आभार व्यक्त करतो.

सन २०१६-१७ या वर्षात अनेक विद्यार्थ्यांनी पदवी, पदव्युत्तर पदवी व आचार्य पदव्या संपादन केल्या. शिवाय १५ विद्यार्थ्यांनी कनिष्ठ संशोधन शिष्यवृत्ती मिळवली आहे. त्याचबरोबर महाराष्ट्र शासनाच्या सेवेमध्ये व खाजगी सेवेत विद्यार्थ्यांची निवड झालेली आहे. काही विद्यार्थ्यांनी स्वयंरोजगाराची निर्मिती केली आहे.

विद्यापीठाच्या संशोधन कार्यामध्ये यावर्षी विविध विभाग, संशोधन प्रकल्प, योजना यांचे मार्फत एकुण ११ नवीन वाण, २ नवीन अवजारे तसेच ६० तांत्रिक शिफारशी शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या गेल्या. त्याचबरोबर एकुण ३३०८० क्विंटल बियाण्यांचे उत्पादन करण्यात आले.

विद्यापीठाच्या विस्तार कार्यामध्ये यावर्षी एकुण ४०४ प्रशिक्षण कार्यक्रम, १०३ कार्यशाळा व चर्चासत्रांचे तसेच शेतकरी, तरुण, महिला शेतकरी व कर्मचारी यांचेसाठी विविध प्रकाशने त्यामध्ये कृषिदर्शनी (१५,००० प्रती), श्रीसुगी (९००० प्रती) तसेच विविध प्रकारच्या घडीपत्रिका व पुस्तिका प्रकाशित करण्यात आल्या.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ शेतकऱ्यांसाठी एक विश्वसनीय स्रोत असल्याने विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्रावर हजारो शेतकऱ्यांनी भेटी दिल्या, भेटी दरम्यान शेतकऱ्यांचे जीवनमान उंचावण्यासाठी विद्यापीठातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ आणि कर्मचाऱ्यांकडून नियमितपणे मार्गदर्शन दिले गेले.

विद्यापीठाचा हा अहवाल सर्व शेतकरी आणि ग्रामीण समाजासाठी समर्पित आहे.

(के. पी. विश्वनाथा)

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	तपशील	पृष्ठ क्र.
१.	विद्यापीठ उपलब्धी	१
	१.१ शिक्षण	१
	१.२ संशोधन	४
	१.३ विस्तार शिक्षण	४
२.	शिक्षण	५
३.	संशोधन	१५
४.	विस्तार शिक्षण	२६
५.	प्रमुख घडामोडी	३६
६.	पारितोषिके/पुरस्कार	६३
७.	मनुष्यबळ	६६
	७.१ कार्यकारी अधिकारी	६६
	७.२ कार्यकारी परिषद सदस्य	६६
	७.३ विद्या परिषद सदस्य	६८
	७.४ विद्याविषयक अधिकारी	७२
	७.५ विभाग प्रमुख व पीक विशेषज्ञ	७२
	७.६ इतर अधिकारी	७३
	७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ	७४
८.	पायाभुत सुविधा निर्मिती	८२
९.	विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन	८७

१. विद्यापीठ उपलब्धी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना २० ऑक्टोबर १९६८ मध्ये झालेली असून राज्य तसेच देशाकरीता कृषि क्षेत्रात प्रशिक्षित मनुष्यबळ सातत्याने निर्माण करण्याचे हे एक प्रमुख केंद्र आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या कार्यक्षेत्रामध्ये पश्चिम महाराष्ट्रातील कोल्हापुर, नाशिक, धुळे, सांगली, सातारा, सोलापूर, पुणे, अहमदनगर, जळगाव व नंदुरबार या दहा जिल्ह्यांचा समावेश आहे. महाराष्ट्रातील नऊ कृषि हवामान विभागापैकी चार कृषि हवामान विभाग विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतात. महाराष्ट्र राज्याच्या एकुण जमीन क्षेत्रापैकी ३७.५ टक्के जमीन क्षेत्र विद्यापीठाच्या अखत्यारितील दहा जिल्ह्यांमध्ये (११६.१२ लाख हेक्टर) आहे. यापैकी ७२.४५ लाख हेक्टर जमीन लागवडीयोग्य असून बागायती क्षेत्र १३.१७ लाख हेक्टर (८०%) आहे.

कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षण या तिनही क्षेत्रातील अहवाल वर्षातील ठळक वैशिष्ट्ये.

१.१ शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठामध्ये पदविकेपासून आचार्य पदवीपर्यंतचे शिक्षण कृषि आणि संलग्न विषयांमध्ये अनुदानित व विनाअनुदानित शाळा आणि महाविद्यालयांच्या माध्यमातून प्रदान करण्यात येते.

सन २०१६-१७ च्या शैक्षणिक वर्षातील काही

ठळक शैक्षणिक घडामोडी खालीलप्रमाणे :

- विद्यापीठांतर्गत कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर, कराड, नंदुरबार, मुक्ताईनगर आणि हाळगांव तसेच डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी आणि उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे या सरकारी अनुदानित महाविद्यालयांद्वारे स्नातक स्तरावरचे शिक्षण दिले जाते. सरकारी अनुदानित महाविद्यालयांची स्नातक स्तरांची एकुण प्रवेश क्षमता ८४४ एवढी होती.
- पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी तसेच कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर आणि डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी यांच्याद्वारे पदव्युत्तर स्तरावरचे शिक्षण दिले जाते. पदव्युत्तर पदवीचे शिक्षण घेण्यासाठी सर्व विषयांची मिळून प्रवेश क्षमता ३७२ होती; तर आचार्य पदवीची प्रवेश क्षमता ७८ होती.
- शासकीय अनुदानित महाविद्यालयांव्यतिरिक्त महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाशी ६४ कायमस्वरूपी विनाअनुदानित महाविद्यालये संलग्न आहेत. यामध्ये बी.एससी (कृषि) २७, बी. एससी. (उद्यान)

०५, बी.टेक (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान) ०८, बी.एससी. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन) ०९, बी.एससी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान) ०६, बी. टेक (कृषि अभियांत्रिकी) ०८ व बी.एससी. (पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र) ०१ या महाविद्यालयांचा समावेश आहे.

- विनाअनुदानित महाविद्यालयांमध्ये विषयानुसार पदवीची प्रवेश क्षमता प्रथम वर्षासाठी पुढीलप्रमाणे होती.
बी. एससी. (कृषि): २८२०, बी. एससी. (उद्यान): २४०, बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी): ४४०, बी. एससी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान): ४००, बी. एससी. (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान): ४००, बी.एससी. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन): ४४० व बी.एससी. (पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र) : ३० (एकूण ४७७०)
- सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षामध्ये खालीलप्रमाणे निरनिराळ्या शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांस प्राप्त झाल्या:

अ. क्र.	शिष्यवृत्तीचे नांव	विद्यार्थी संख्या
१	इनस्पायर फेलोशिप	१६
२	राजीव गांधी शिष्यवृत्ती (पीएच.डी.)	२९
३	बार्टी शिष्यवृत्ती	०४
४	जे. आर. एफ फेलोशिप	१५
५	राष्ट्रीय प्रज्ञाशोध शिष्यवृत्ती	१४
६	भारत सरकार मेरीट शिष्यवृत्ती	१०
७	मेरीट कम मीन्स शिष्यवृत्ती	१६
८	अपंगांसाठी शिष्यवृत्ती	०२

- विद्यापीठांतर्गत १८ विद्यार्थी राष्ट्रीय पात्रता परीक्षा सन २०१६-१७ या शैक्षणिक वर्षात उत्तीर्ण झाले.
- डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी येथे दि. २९-३० सप्टेंबर, २०१६ हरितगृह तंत्रज्ञान यावर शेतकरी प्रशिक्षण घेण्यात आले.
- शिक्षक क्षमता विकास होण्यासाठी ८० शिक्षक वर्गीय कर्मचाऱ्यांना निरनिराळ्या हिवाळी/ उन्हाळी कार्यशाळांसाठी तसेच राष्ट्रीय-आंतरराष्ट्रीय परिषदंसाठी देशातील वेगवेळ्या ठिकाणी पाठविण्यात आले.
- विद्यापीठामध्ये वेगवेगळ्या विभागांद्वारे २३ अतिथी व्याख्याने व ०३ निपुण शास्त्रज्ञांची व्याख्याने आयोजित केली गेली.
- दि. ११ ते १७ मे, २०१६ च्या दरम्यान "पाणी व्यवस्थापनातील

- प्रगत तंत्रज्ञान" या विषयावर विशेष कार्यशाळा डॉ. ए. एल. फ्रांंदे, डॉ. आर. बी. नाझीरकर, डॉ. एन. जे. रनशुर, डॉ. पी. पी. कडु, डॉ. ए. जी. दुरगुडे, डॉ. ए. डी. कडलग यांचेकडुन आयोजीत करण्यात आले.
११. अन्नशास्त्र आणि तंत्रज्ञान या विभागाद्वारे एक महिन्याचे फळे आणि भाजीपाला प्रशिक्षण दि.१.०८.२०१६ ते ३०.०८.२०१६ या कालावधीत तरुण वर्ग व महिलांसाठी आयोजीत केले गेले.
१२. दि. १५.०८.२०१६ रोजी वृक्ष लागवड कार्यक्रम राबविण्यात आला.
१३. दि. १.०७.२०१६ रोजी वन महोत्सव साजरा करण्यात आला.
१४. दि. २०.०८.२०१६ रोजी भारतीय मृदविज्ञान संस्थेद्वारे डॉ. तपस भट्टयार्च, कुलगुरु, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली यांचे "भारतातील मृदांचे प्रकार" या विषयावर व्याख्यान आयोजीत करण्यात आले.
१५. पदव्युत्तर व आचार्य पदवीच्या विद्यार्थ्यांसाठी राळेगण सिद्धी आणि हिवरे बाजार येथे दि. २५ ऑगस्ट, २०१६ रोजी "क्षारपड जमिनीचे व्यवस्थापन" या विषयावर कार्यशाळेचे आयोजन केले. त्यामध्ये विद्यार्थ्यांच्या संशोधन सल्लागार समितीमधील शिक्षकांचे मार्गदर्शन लाभले.
१६. पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभागाचे श्री. डी. एम. चौधरी यांना "अल्कोहोलीक पेयांमध्ये दह्याचा उपयोग" या विषयावर पेटंट मिळाले.
१७. विद्यापीठाच्या १३ कर्मचारी व विद्यार्थ्यांना वेगवेगळ्या संस्थांमार्फत पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.
१८. विविध क्रिडा प्रकारांमध्ये आंतर महाविद्यालयीन क्रिडा स्पर्धा आयोजीत करण्यात आल्या.

अ. क्र.	आंतरमहाविद्यालयीन स्पर्धा	ठिकाण आणि तारीख	विजेता
१	बुध्दीबळ	दि. १५ ते १६ जुलै, २०१६ रोजी कृषि महाविद्यालय, मालदाड येथे संपन्न झाल्या.	पदव्युत्तर महाविद्यालय, मफुकृवि, राहुरी
२	मल्लखांब	कृषि महाविद्यालय, बारामती	कृषि महाविद्यालय, बारामती
३	टेबल टेनिस (मुले)	दि. २७ ते २८ जुलै, २०१६ रोजी कृषि महाविद्यालय, शहादा येथे संपन्न झाल्या.	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी
४	टेबल टेनिस (मुली)		कृषि महाविद्यालय, पुणे
५	बॅडमिंटन(मुले)		कृषि महाविद्यालय, मालदाड
६	बॅडमिंटन(मुली)		कृषि महाविद्यालय, पुणे
७	बास्केटबॉल (मुले)	दि. १५ ते १६ जुलै, २०१६ रोजी कृषि महाविद्यालय, तळसंदे येथे संपन्न झाल्या.	कृषि महाविद्यालय, तळसंदे
८	बास्केटबॉल (मुली)		कृषि महाविद्यालय, तळसंदे
९	कबड्डी (मुले)	दि. २ ते ३ सप्टेंबर, २०१६ रोजी कृषि महाविद्यालय, बाबुळगांव, येवला येथे संपन्न झाल्या.	कृषि महाविद्यालय, पुणे
१०	कबड्डी (मुली)		कृषि महाविद्यालय, बारामती
११	खो-खो (मुले)	दि. ८ ते ९ सप्टेंबर, २०१६ रोजी कृषि महाविद्यालय, सोनसळ हिंणगांव येथे संपन्न झाल्या.	कृषि महाविद्यालय, रेंठरे बु.
१२	खो-खो (मुली)		कृषि महाविद्यालय, बारामती
१३	फुटबॉल (मुले)	दि. २८ ते २९ डिसेंबर, २०१६ रोजी एम.आय.टी. अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी काळभोर, पुणे येथे संपन्न झाल्या.	एम. आय. टी. अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी काळभोर, पुणे
१४	वेट लिफ्टिंग अँड बेस्ट फिजीक्स	दि. १८ ते १९ डिसेंबर, २०१६, रोजी कृषि महाविद्यालय, जैनापूर येथे संपन्न झाल्या.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
१५	कुस्ती	दि. १८ ते १९ डिसेंबर, २०१६, रोजी कृषि महाविद्यालय, जैनापूर येथे संपन्न झाल्या.	कृषि महाविद्यालय, सोनई

१९. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी खालीलप्रमाणे विविध आंतर-विद्यापीठ क्रिडा स्पर्धांमध्ये सहभागी झाले.

अ. क्र.	स्पर्धा प्रकार	तारीख	विजेता
१	बुध्दीबळ (मुले)	दि. १७ ते २१ ऑक्टोबर, २०१६	बारकतुल्लाह विद्यापीठ, भोपाळ
२	बुध्दीबळ (मुली)	दि. २३ ते २७ ऑक्टोबर, २०१६	बारकतुल्लाह विद्यापीठ, भोपाळ
३	बॅडमिंटन(मुले आणि मुली)	दि. २४ ते २७ ऑक्टोबर, २०१६	स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड
४	टी-२० कुलगुरु चषक कर्मचारी क्रिकेट स्पर्धा	दि. ५ ते २२ नोव्हेंबर, २०१६	पंजाब कृषि विद्यापीठ, लुधियाना
५	मल्लखांब	दि. ३ ते ५ जानेवारी, २०१७	पंजाब विद्यापीठ, चंदीगढ
६	फुटबॉल	दि. ४ ते १२ जानेवारी, २०१७	बारकतुल्लाह विद्यापीठ, भोपाळ
७	क्रिकेट	दि. १५ ते २८ जानेवारी, २०१७	बारकतुल्लाह विद्यापीठ, भोपाळ
८	वेट लिफ्टिंग अँड बेस्ट फिजीक	दि. ७ ते ९ फेब्रुवारी, २०१७	पंजाब विद्यापीठ, चंदीगढ
९	कुस्ती	दि. २५ ते २७ फेब्रुवारी, २०१७	चौधरी देवीलाल विद्यापीठ, सिरसा

२०. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद येथे दि. ५ ते ९ नोव्हेंबर, २०१६ दरम्यान महाराष्ट्र राज्य आंतर-विद्यापीठ सांस्कृतिक महोत्सव "इंद्रधनुष्य-२०१६" आयोजित करण्यात आला होता. त्यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

२१. वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी येथे २७ नोव्हेंबर ते १ डिसेंबर, २०१७ दरम्यान महाराष्ट्र राज्य आंतर-विद्यापीठ क्रिडा महोत्सव आयोजित करण्यात आला. त्यामध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी विद्यापीठाचे पुढीलप्रमाणे संघ सामील झाले. (१) खो-खो (मुले) २) खो-खो (मुली) ३) बास्केट बॉल (मुले) ४) बास्केट बॉल (मुली) ५) व्हॉलीबॉल (मुले) ६) व्हॉलीबॉल (मुली) ७) कबड्डी (मुले) ८) कबड्डी (मुली) ९) अॅथलेटीक्स (मुले) १०) अॅथलेटीक्स (मुली)

२२. विद्यापीठाचे चार विद्यार्थी चंदीगढ येथे दि. २१.११.२०१६ रोजी आयोजित Ag Hack मध्ये सहभागी झाले; त्यापैकी श्री. तुषार नाना पाटील द्वितीय वर्ष एम.बी.ए (कृषि), कृषि महाविद्यालय, पुणे या विद्यार्थ्यांला रु. १,००,०००/- चे प्रथम पारितोषिक मिळाले.

२३. विद्यापीठाच्या १८ विद्यार्थ्यांचा संघ सावित्रीबाई फुले विद्यापीठ, पुणे

येथे दि. २ फेब्रुवारी ते १ मार्च, २०१७ रोजी आयोजित सामाजिक व सांस्कृतिक युवा महोत्सव "उत्कर्ष: २०१६-१७" मध्ये सहभागी झाला.

२४. अहमदनगर येथील सरकारी शल्यचिकित्सक यांचे मार्गदर्शनाखाली २६ जानेवारी, २०१७ रोजी विद्यापीठाच्या मध्यवर्ती परिसरात रक्तदान शिबीर आयोजित करण्यात आले. मा. कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांनी शिबीराचे उद्घाटन केले. त्यामध्ये १२१ बाटल्या रक्तदान झाले.

२५. विद्यापीठामध्ये दि. ११ ते १२ जानेवारी, २०१७ रोजी निम्नस्तर कृषि शिक्षण शाळांच्या क्रिडा स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या होत्या.

२६. चौधरी चरण सिंह हरियाणा कृषि विद्यापीठ, हिसार येथे दि. २५ ते २९ मार्च, २०१७ दरम्यान २७ वी आखिल भारतीय कृषि विद्यापीठांच्या क्रिडा स्पर्धा आयोजित करण्यात आल्या ; त्यामध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या ४१ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

२७. खालील विद्यार्थी अण्णामलाई विद्यापीठ, तामिळनाडु येथे दि. २७ ते २९ मार्च, २०१७ दरम्यान झालेल्या राष्ट्रीय पातळीवरील अन्वेषण २०१६-१७ या उपक्रमात सहभागी झाले व त्यांना प्रत्येकी रु. २५,०००/- चे पारितोषिक देण्यात आले.

अ.क्र.	अन्वेषण	प्रकल्पाचे नांव	विद्यार्थ्यांचे नांव	महाविद्यालयाचे नांव	श्रेणी
१	कृषि आणि पशुविज्ञान	सुधारीत आणि फायदेशीर कांदा साठवणुक रचना	श्री. सुभाष जैस्वाल	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी	तृतीय
२	विज्ञान	MIMICKING NATURE turns sewage to bio-crude oil in minutes	श्री. हरिष बी. पवार	कृषि महाविद्यालय, पुणे	तृतीय

१.२. संशोधन

- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात विविध पिकांचे अकरा सुधारित वाण प्रसारित केले. प्रसारित वाण बाजरी (फुले महाशक्ती), राजमा (फुले राजमा), बर्ती (फुले बर्ती), ऊस (फुले १०००१), भुईमुग (फुले भारती), ओट चारा (फुले सुरभी), मारवेल गवत (फुले मारवेल - १), मद्रास अंजन गवत (फुले मद्रास अंजन - १), टोमॅटो (फुले केसरी), घोसाळी (फुले कोमल) आणि सिताफळ (संकर-१३)
- महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने अहवाल वर्षात दोन कृषि यंत्रे, अवजारे प्रसारण व नोंदणी केलेली आहे. यात शक्तीचलित फुले ऊस बेणे कापणी यंत्र आणि ट्रॅक्टरचलित फुले ऊस रोपे लागवड यंत्र. पीक उत्पादनामध्ये पीक पद्धती, पीक संरक्षण या बाबींना अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. याबाबत विद्यापीठाने ६० शिफारशी अहवाल वर्षात शेतकरी बांधवांसाठी प्रसारित केल्या आहेत.
- शेतकऱ्यांना सुधारित बियाणाचा सुरळीत पुरवठा होण्याकरिता विद्यापीठात मोठ्या प्रमाणावर बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविण्यात आला. अहवाल वर्षात ३३०८० क्विंटल बियाण्याचे उत्पादन करण्यात आले.
- फळबागांची महाराष्ट्रात जास्त प्रमाणात लागवड होत आहे. याकरिता विद्यापीठातर्फे एकूण १४.४२ लाख फळझाडे, शोभिवंत झाडे यांची रोपे व कलमे पुरविण्यात आली.
- अहवाल वर्षात एकूण ४९० लिटर व ६२ क्विंटल जैविक किटकनाशके तर ४७ मे. टन आणि ५५०० लिटर जैविक खते उत्पादित करण्यात आली.

१.३. विस्तार शिक्षण

कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमाची जबाबदारी देण्यात आलेली आहे. विस्तार कार्यक्रम सरकारी संस्था, बिगर शासकीय संस्था, सहकारी स्वयंसेवी संस्था, खाजगी संस्था इत्यादींच्या मदतीने राबविण्यात येतात.

- विद्यापीठांतर्गत असलेली कृषि महाविद्यालये, संशोधन केंद्रे, कृषि विज्ञान केंद्रे, विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्रे येथे ४०४ प्रशिक्षण कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले.
- अहवाल वर्षात १०३ जिल्हा मासिक कार्यशाळा आयोजित करण्यात आले व त्याचा ४०३७ लाभार्थींना फायदा झाला.
- अहवाल वर्षात ९०८ कृती प्रात्याक्षिक, ४५७ परिणाम प्रात्याक्षिक व शेतकऱ्यांच्या शेतावर ५५४ चाचण्या व ३५० निदान चाचण्या घेण्यात आलेल्या होत्या, याचा ५१८१ शेतकऱ्यांना लाभ झाला.
- विस्तार शिक्षणाचे १८१७ कार्यक्रमांमध्ये उदा. गटचर्चा, शिवारफेरी, शेतीदिन, शेत आणि घरांना भेटी, शेतकरी मेळावे, शेतीविषयक प्रदर्शन, शेतकऱ्यांची अभ्यास सहल, निदान चमुच्या भेटी, विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे विस्तार शिक्षण कार्यक्रमातून मार्गदर्शनाचा लाभ शेतकऱ्यांना, शेती खात्यातील कर्मचाऱ्यांना, बिगर सरकारी संस्थांना व कर्मचाऱ्यांना झालेला आहे.
- विद्यापीठातील शास्त्रज्ञांच्या निदान चमूने ३१५ ठिकाणी शेतात शेतकऱ्यांच्या भेटी घेऊन मार्गदर्शन केले.
- विद्यापीठामार्फत कृषिदर्शनीच्या १५००० प्रति, श्रीसुगीच्या ९००० प्रति, घडीपत्रिका २५००० प्रति व शेतीविषयावरील वेगवेगळी पुस्तके, मफुकृवि घडामोडी शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आले आहे.
- अहवाल वर्षात ९८७७८ प्रतिष्ठित, विद्यार्थी, शेतकरी, अधिकारी यांनी विद्यापीठास भेट दिली तर ८०१०१ शेतकऱ्यांनी कृषि संशोधन केंद्र व कृषि महाविद्यालयास भेटी देऊन अहवाल वर्षात शेतीविषयक माहिती मिळवली.
- एकूण ४६४०८ शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांचे निराकरण हेल्पलाईन दूरध्वनीमार्फत करण्यात आले.
- फिरते पीक चिकित्सालयाद्वारे शेतकऱ्यांच्या शेतावर १८०४ मातीचे नमुने, २८९ पाण्याचे नमुने, ४०७ रोगांचे तर ९६८ किडींचे नमुने तपासून त्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. एकूण ११२० मृदा आरोग्य पत्रिकांचे शेतकऱ्यांना वाटप करण्यात आले.

२. शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कृषि संलग्न शिक्षण देण्याकरीता दोन प्रमुख शाखा आहेत.

१. कृषि शाखा

२. कृषि अभियांत्रिकी

२.१ कृषि शाखा

कृषि शाखेत विविध विषयांबद्दल ज्ञानदान करण्यात येते. यात प्रामुख्याने कृषिविद्या, उद्यानविद्या, कृषि जैवतंत्रज्ञान, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान, कृषि व्यवस्थापन या शाखांचा पदवी अभ्यासक्रम राबविला जातो. कृषि शाखेत बारा विभाग असून त्यांच्यामार्फत पदवी, पदव्युत्तर व आचार्य अभ्यासक्रम राबविले जातात. कृषि शाखेच्या अंतर्गत खालील पदवी अभ्यासक्रम आहेत.

२.१.१ बी. एस्सी. (कृषि)

शाश्वत कृषि विकासासाठी प्रशिक्षित मनुष्यबळ उपलब्ध व्हावे तसेच शेतक-यांच्या तांत्रिक व आर्थिक सबलीकरणासाठी कृषि शिक्षणाचा कार्यक्रम आखण्यात आला आहे. बी. एस्सी.(कृषि)चार वर्षांचा अभ्यासक्रम ८ सत्रात शिकविला जातो. सदर पदवी अभ्यासक्रमामध्ये १६० क्रेडिट आहे. एकूण १६० क्रेडिट पैकी १२३ क्रेडिट पहिल्या ६ सत्रात पूर्ण होतात. सातव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना २० क्रेडिट, ग्रामीण कृषि कार्यानुभवाकरीता राखीव आहेत. या सत्रात विद्यार्थी ग्रामीण भागात शेतक-यांच्या शेतावर राहतात व शेतीचे आधुनिक तंत्रज्ञान प्रसार करण्याकरीता शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करतात. तसेच शेती करताना येणा-या अडचणी समजावून घेतात. प्रत्येक विद्यार्थी हा कृषिदूत म्हणून कार्य करतो. आठव्या सत्रात विद्यार्थी कार्यानुभवधिष्ठीत शिक्षणासाठी, प्रशिक्षणार्थी म्हणून पुढील पैकी एका संस्थेत जातो. उदा. बीयाणे/ खते/ किटकनाशके/ जैवतंत्रज्ञान उद्योग/ व्यावसायिक रोपवाटिका/ रेशिमउद्योग/ अन्नप्रक्रिया संस्था/ शेतीविषयक वित्त संस्था/बँक/ पतसंस्था इ. महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ शिक्षण मंडळ, पुणे मार्फत प्रत्येक सत्राची लेखी परीक्षा घेतली जाते. बी. एस्सी.(कृषि) पदवीकरीता विद्यापीठाची पुणे, धुळे, कोल्हापूर, कराड, नंदुरबार, मुक्ताईनगर व हाळगांव येथे ७ घटक कृषि महाविद्यालये व २७ विनाअनुदानित तत्वावरील कृषि महाविद्यालये कार्यरत आहेत.

२.१.२ बी. एस्सी. (उद्यानविद्या)

सन १९७० पर्यंत उद्यानविद्या हा कृषि अभ्यासक्रमाचा एक भाग होता. उद्यानविद्याचे सुरक्षित जीवनमाना आर्थिक सबलीकरण आणि अन्न सुरक्षा यातील महत्व लक्षात घेता, उद्यानविद्या ही एक स्वतंत्र शाखा म्हणून उदयास आली. विद्यापीठ अंतर्गत पहिले उद्यानविद्या महाविद्यालय १९८४ साली कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे स्थापन करण्यात आले. बी. एस्सी. (उद्यानविद्या) चार वर्षांचा अभ्यासक्रम आठ सत्रात उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम पूर्ण करण्याकरीता १६५ क्रेडिटची आवश्यकता असते.

सातव्या व आठव्या सत्रात विद्यार्थ्यांना १४ आठवडे व ६ आठवडे कृषि उद्योग समुहात प्रशिक्षणार्थी म्हणून रोपवाटीका व्यवस्थापन व संरक्षित लागवड या विषयांमध्ये प्रशिक्षण घेतात. उद्यानविद्या पदवी घेऊन विद्यार्थी, फळे, भाजीपाला लागवड, बगीचा सुशोभिकरण, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान आदी क्षेत्रांमध्ये तज्ञ म्हणून कार्य करतात. बी. एस्सी. (उद्यानविद्या) अभ्यासक्रम कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे १ आणि ५ विनाअनुदानित महाविद्यालयात सुरु आहे.

२.१.३ बी. टेक. (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान)

बी. टेक. (अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान) हा चार वर्षांचा अभ्यासक्रम आठ सत्रात शिकविला जातो. एकूण १८० क्रेडिट पैकी, १२५ क्रेडिट हे ६ व्या सत्रात पूर्ण होतात. ७ व्या सत्रात २५ (१५+१०) क्रेडिट हे ट्रेनिंगमधून त्यातील १५ क्रेडिट हे विद्यापीठाच्या प्रक्षेत्राबाहेरील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान महाविद्यालयातून पूर्ण करावे लागतात. स्थानिक गरजा व औद्योगिक मागणीवर आधारित कमीत कमी दोन कार्यानुभव प्रशिक्षण महाविद्यालयाकडून विद्यार्थ्यांना देऊ केले जातात. आठव्या सत्रामध्ये ३० क्रेडिट करिता, विद्यापीठ प्रक्षेत्राबाहेर ६ महिन्यांसाठी अन्नप्रक्रिया उद्योग किंवा संस्थामध्ये विद्यार्थ्यांना प्रशिक्षण दिले जाते व त्याची पडताळणी त्याच अन्नप्रक्रिया उद्योगाकडून केली जाते.

याचा मुख्य उद्देश व्यावसायिक अन्नप्रक्रिया उद्योग संशोधन आणि विकास विभाग, संशोधन व शिक्षण संस्था आणि दर्जा नियंत्रण विभाग यांना प्रशिक्षित मनुष्यबळ पुरविणे आणि नवीन अन्नप्रक्रिया उद्योग स्थापन करून युवकांना स्वयंरोजगाराच्या संधी निर्माण करणे हा आहे. हा कार्यक्रम विद्यापीठांतर्गत ८ विना अनुदानित महाविद्यालयांमध्ये चालविला जातो.

२.१.४ बी. एस्सी. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)

बी. एस्सी. (कृषि व्यवसाय प्रशासन) चार वर्षांच्या अभ्यासक्रम आठ सत्रात उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम, विविध संस्थातील कृषि निगडीत गरजा लक्षात घेऊन, विशेषकरून कृषि व्यवस्थापन या क्षेत्राचा जास्तीत जास्त अंतर्भाव अभ्यासक्रमात करण्यात आलेला आहे. सदर अभ्यासक्रमामुळे विद्यार्थ्यांस कृषि अर्थशास्त्र, विपणन व व्यवसाय व्यवस्थापन या मध्ये प्राविण्य मिळेल. एकूण १६० क्रेडिट पैकी, १२० क्रेडिट हे ६ व्या सत्रात पूर्ण होतात. ७ व्या सत्रात २० क्रेडिट कार्यानुभव शिक्षणाकरीता आहेत. यात एकूण पाच मोडूल तयार करण्यात आले असून, प्रत्येक मोडूलमध्ये पाच ते वीस विद्यार्थी दिले जातात. मोडूल प्रामुख्याने कृषि निगडीत उद्योगसमूह, कृषि निगडीत उद्योगसमूह व्यवस्थापन काढणी पश्चात व्यवस्थापन किंमती पिकांचे प्रकल्प तयार करणे, त्याची अंमलबजावणी व मूल्यमापन व कृषि विपणन व्यवस्थापन या विषयांवर आधारित आहेत. आठव्या सत्रात विद्यार्थी खेडेगावात प्रगतशील शेतक-यांबरोबर राहून शेतीशी निगडीत माहिती घेतात, नंतर

प्रकिया उद्योग/बाजार/विपणन संस्था यात प्रत्यक्ष माहिती घेतात. यात एक आठवडा शैक्षणिक सहल आयोजित केली जाते. सदर अभ्यासक्रम विद्यापीठांतर्गत ९ विना अनुदानित महाविद्यालयामध्ये राबविला जातो.

२.१.५ बी. एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान)

बी. एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान) चार वर्षांच्या अभ्यासक्रम आठ सत्रात प्रदान करण्यात आलेला आहे. सदर पदवी अभ्यासक्रम १६० क्रेडिट आहे. जैवतंत्रज्ञान हा विषय इतर कृषि विभागांशी निगडित असून, पदवी अभ्यासक्रम पाच विभाग उदा. जीवसायनशास्त्र, पीक जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात व अन्न जैवतंत्रज्ञान, पशु जैवतंत्रज्ञान व पीकशास्त्रामध्ये उपलब्ध आहे. एकूण आठ सत्रापैकी, पहिले सहा सत्रामध्ये विद्यार्थी शैक्षणिक अभ्यासक्रम पूर्ण करतात. सातव्या सत्रात प्रात्यक्षित आधारित अभ्यासक्रम देण्यात येतो. तर आठव्या सत्रात प्रत्येक विद्यार्थ्यास जैवतंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प तयार करून त्याचे सादरीकरण करावे लागते. सध्या काळाची गरज विचारात घेऊन कृषि जैवतंत्रज्ञान अभ्यासक्रम ६ विना अनुदानित महाविद्यालयात कार्यरत आहे.

२.१.६ बी.एस्सी. (पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र)

बी.एस्सी. (पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र) हा चार वर्ष कालावधीचा अभ्यासक्रम ८ सत्रात विभागलेला आहे. पशुसंवर्धन हा कृषि व संलग्न व्यवसायाचा एक भाग असल्याकारणाने सदर पदवी अभ्यासक्रम महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत १ विना अनुदानित महाविद्यालयात राबविला जातो.

२.२ घटक महाविद्यालय

२.२.१ कृषि महाविद्यालय, पुणे

भारतातील पहिल्या पाच कृषि महाविद्यालयापैकी, कृषि महाविद्यालय, पुणे हे एक आहे. त्याची स्थापना १९०७ ला झाली. आद्य समाजसुधारक महात्मा जोतिबा फुले यांनी ब्रिटीश सरकारकडे देशात कृषि संशोधन आणि शिक्षण देणारी संस्था सुरु करण्याची भूमिका मांडली. त्याला अनुसरून विज्ञान महाविद्यालयात १८७९ साली कृषि विभाग सुरु करण्यात आला. याच विभागाचे पुढे रूपांतर स्वतंत्र कृषि महाविद्यालयात १९०७ मध्ये झाले. १९६९ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाची स्थापना

झाल्यानंतर पुणे कृषि महाविद्यालय विद्यापीठाकडे हस्तांतरित झाले. या महाविद्यालयात विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १९० व शेतजमीन ९० हेक्टर आहे. महाविद्यालयात शिक्षण व संशोधनाकरीता अनेक प्रकल्प कार्यरत असून त्यात प्रामुख्याने उच्च तंत्रज्ञान फुले व भाजीपाला उत्पादन प्रकल्प आहे तसेच, अळिंबी संशोधन प्रकल्प, एकात्मिक कीड नियंत्रण, लोकरी मावा नियंत्रण, अखिल भारतीय समन्वयित कापूस मर रोग प्रकल्प, अणुजैविक प्रकल्प, बाजरी रोग नियंत्रण प्रकल्प, संकरीत फुलांचे वाण निर्मिती प्रकल्प, मस्त्य प्रकल्प कार्यरत आहेत. तसेच कृषि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केंद्र व अत्याधुनिक रोप वाटिका आहे. महाविद्यालयामध्ये एम.बी.एम. (कृषि) अभ्यासक्रम नव्याने सुरु करण्यात आलेला आहे.

२.२.२ कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

गतशील शेती, शेतीपुरक उद्योग आणि सरकारी संस्था यामध्ये अग्रेसर असणा-या भारतातील अनेक जिल्हयापैकी कोल्हापूर हा एक दक्षिण महाराष्ट्रातील जिल्हा आहे. या महाविद्यालयाची स्थापना शिवाजी विद्यापीठ अंतर्गत १९६३ मध्ये झालेली आहे. १९६९ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीची स्थापना झाल्यानंतर कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर विद्यापीठाकडे हस्तांतरित झाले. महाविद्यालयाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १९० आहे. महाविद्यालयाचे एकूण जमीन क्षेत्र ८५.५५ हेक्टर आहे. विद्यार्थ्यांना शिक्षण व संशोधनाकरीता गांडूळ खत प्रकल्प, जैविक खत प्रकल्प, जैविक किडनाशके उत्पादन प्रकल्प, फुले ड्रिक्स, माती व पाणी पृथक्करण, बिजोत्पादन, रोपवाटिका, जमीन व पाणी अभियांत्रिकी शेतावर, प्रयोगशाळा, क्षारपड जमीन सुधारणा प्रकल्प इत्यादी प्रकल्प कार्यरत आहे. सदर महाविद्यालयाने २०१३ मध्ये सुवर्ण महोत्सव वर्ष साजरे केले.

२.२.३ कृषि महाविद्यालय, धुळे

मुंबई - आग्रा आणि सुरत- नागपूर या राष्ट्रीय महामार्गावर कृषि महाविद्यालय, धुळे आहे. १९६० मध्ये या कृषि महाविद्यालयाची स्थापना झाली. प्रशस्त इमारत, नयनरम्य परिसर ही या महाविद्यालयाची वैशिष्ट्ये आहेत. उत्तर महाराष्ट्रातील कृषि शिक्षण, संशोधन व कृषि विस्तार करीता महाविद्यालय कार्यरत आहे. कोरडवाहू शेती, कापूस आणि भुईमूग यावर येथे जास्त प्रमाणात संशोधन केले जाते. महाविद्यालयाची

विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १२८ आहे. विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकरीता प्रशस्त प्रयोगशाळा, वाचनालय बरोबरच माती व पाणी पृथःकरण प्रयोगशाळा, गांडूळ खत प्रकल्प, सेंद्रीय शेती प्रात्याक्षिके, जैविक खत प्रकल्प, जैविक किडनाशके उत्पादन प्रकल्प, बिजोत्पादन कार्यक्रम, रोपवाटीका, पाणलोट क्षेत्र विकास, प्रात्यक्षिक युनिट, शेळी-मेंढी व पशुधन प्रकल्प, पाणी व्यवस्थापन प्रात्यक्षिक प्लॉट कार्यरत आहेत.

२.२.४ उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे

उद्यानविद्या अंतर्गत फळे, भाजीपाला, मसाल्याची पिके, शोभिवंत झाडे, सुगंधी वनस्पती, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान इ. बाबींचा समावेश होतो. परंपरागत शेतीला चांगला पर्याय याद्वारे उपलब्ध झाला आहे. महाराष्ट्र राज्य मुख्यतः पश्चिम महाराष्ट्र विभाग हा उद्यान विद्यामध्ये भारतात सर्वोच्च स्थानी आहे. कृषि महाविद्यालयाच्या परिसरात १९८४ साली उद्यानविद्या महाविद्यालयाची स्थापना करण्यात आली. १९९५ मध्ये ते स्वतंत्र इमारतीमध्ये सुरू झाले. सर्वसोयी सुविधांनी परिपूर्ण अशी प्रशस्त इमारत हे या महाविद्यालयाचे वैशिष्ट्ये म्हणता येईल. सर्व विभागांकरीता प्रयोगशाळा, संगणक, इंटरनेट आदी सुविधा महाविद्यालयात उपलब्ध आहे. महाविद्यालयाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता १३२ आहे.

२.२.५ कृषि महाविद्यालय, कराड

स्वर्गीय यशवंतराव चव्हाण यांचे जन्मशताब्दी वर्ष २०१२-१३ साजरे करण्याच्या निमित्ताने मा. माजी मुख्यमंत्री महोदय यांच्या संकल्पानुसार कराड येथे अद्ययावत कृषि शिक्षण संकुल (Agriculture Education Hub) निर्माण करण्याचे योजिले. त्याप्रमाणे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे महाविद्यालय स्थापनेसाठी प्रस्ताव सादर केले

शासनाने या तीन प्रस्तावांपैकी निर्णय क्रमांक मकृवि, २०११/प्र.क्र १०/७ अ, दिनांक: १६.०७.२०१३ कराड येथे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत कृषि महाविद्यालय मंजूर केले या महाविद्यालयाचे अभ्यास क्रमांचे कामकाज हे शैक्षणिक वर्ष २०१३-१४ पासून कृषि संशोधन केंद्र, कराड येथे दि १६.०८.२०१५ पासून नियमितपणे सुरू झाले. विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे.

२.२.६ कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार

नंदुरबार जिल्हयाची निर्मिती दि. १.०७.१९९८ रोजी धुळे जिल्हयातून झाली आहे. नंदुरबार जिल्हयामध्ये एकूण सहा तालुके आहेत. महाराष्ट्राच्या उत्तरेला आदिवासी भागामध्ये नंदुरबार जिल्हा वसलेला आहे. नंदुरबार जिल्हयातील २८.३० टक्के जमीन ओलीताखाली आहे. कृषि महाविद्यालय, नंदुरबारची स्थापनी सन २०१३-१४ साली होऊन विद्यार्थ्यांची प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे. प्रवेश प्रक्रियेमध्ये भटक्या जमातीतील विद्यार्थ्यांसाठी ८० टक्के प्रवेश राखीव आहेत.

२.२.७ कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर

सन २०१५-१६ साली कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जि. जळगांव हे नविन घटक महाविद्यालय स्थापन होवून विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे. या महाविद्यालयात बी. एस्सी (कृषि) हा पदवी अभ्यासक्रम शिकविला जातो.

२.२.८ कृषि महाविद्यालय, हाळगांव

सन २०१६-१७ साली कृषि महाविद्यालय, हाळगांव, ता. जामखेड, जि. अहमदनगर हे नविन घटक महाविद्यालय स्थापन होवून विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६० इतकी आहे. या महाविद्यालयात बी. एस्सी (कृषि) हा पदवी अभ्यासक्रम शिकविला जातो.

२.२.९ विना अनुदानित कृषि महाविद्यालय

कृषि क्षेत्रातील प्रशिक्षित मनुष्यबळाची कमतरता लक्षात घेऊन सन २००१ पासून महाराष्ट्र शासनाने विना अनुदानित तत्वावर कृषि व संलग्न पदवी महाविद्यालयांना मान्यता दिलेली आहे. अहवाल सालात विद्यापीठांतर्गत कृषि- २७, उद्यानविद्या -०५, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान -०८, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन -०९, कृषि जैवतंत्रज्ञान -०६, कृषि अभियांत्रिकी -०८, पशुसंवर्धन महाविद्यालय ०१ असे एकूण ६४ विना अनुदानित कृषि व कृषि संलग्न पदवी महाविद्यालयांमधून विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.३ पदव्युत्तर शिक्षण कार्यक्रम

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ अंतर्गत पदव्युत्तर कार्यक्रम राहुरी, पुणे, धुळे व कोल्हापूर येथे आहे. विद्यापीठात एम. एस्सी (कृषि) व आचार्य (पीएच. डी) पदवी २० विषयांत उपलब्ध आहे. एम. एस्सी. (कृषि) प्रवेशाकरीता महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ परीक्षा मंडळ, पुणे मार्फत सामुदायिक प्रवेश परीक्षा घेतली जाते.

२.३.१ एम. एस्सी.(कृषि)

एम. एस्सी.(कृषि) दोन वर्षांचा अभ्यासक्रम असून चार सत्रात विभागलेला आहे. एम. एस्सी.(कृषि) करीता एकूण ५५ क्रेडिट आहेत. यातील ३५ क्रेडिट विषय अभ्यासक्रमाकरीता व २० क्रेडिट संशोधना करीता आहेत. या अभ्यासक्रमात प्रत्येक विद्यार्थी त्यास मिळालेल्या विषयात प्राविण्य मिळवतो. प्रत्येक विद्यार्थ्याकरीता ४-५ प्राध्यापकांची एक विद्यार्थी सल्लागार समिती असून ती विद्यार्थ्यांना संशोधनाचा विषय निवडण्यास व संशोधनाकरीता मार्गदर्शन करते. सर्व क्रेडिट पूर्ण केल्यानंतर व संशोधन प्रबंध सादर केल्यानंतर विद्यार्थी एम. एस्सी.(कृषि) पदवीकरीता पात्र ठरतो. एम. एस्सी. पदवी पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी येथे १८८ विद्यार्थी, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे ९० विद्यार्थी, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे ५२ विद्यार्थी व कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे २८ विद्यार्थी पदवीसाठी प्रवेश दिला जातो.

२.३.२ आचार्य (पीएच.डी)

आचार्य पदवी अभ्यासक्रम ३ वर्षांचा असून सहा सत्रात विभागलेला आहे. पीएच.डी. करीता एकूण ७५ क्रेडिट आहेत. यातील ३० क्रेडिट विषय अभ्यासक्रमाकरीता व ४५ क्रेडिट संशोधना करीता आहेत. आचार्य पदवी मध्ये संशोधन हा मुख्य गाभा असून विद्यार्थी प्रयोगशाळेत, शेतावर विविध पिकांवर संशोधन कार्य हाती घेतात तसेच काही विषयात शेतक-यांच्या शेतावर सर्वेक्षण करून माहिती जमा करतात. विद्यार्थ्यांस मार्गदर्शन करण्याकरीता पाच प्राध्यापकांची एक विद्यार्थी सल्लागार समिती असते. विद्यार्थ्यांचा संशोधन प्रबंध भारतातील कृषि विद्यापीठातील संबंधित विषयातील दोन कृषि तज्ज्ञांकडे मुल्यांकनासाठी पाठविण्यात येतो. पीएच.डी. पदवी पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी येथे ७० विद्यार्थी, कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे २ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.४ पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी

पदव्युत्तर महाविद्यालयाची स्थापना १९७२ मध्ये झाली. या संस्थेत कृषि संलग्न १८ विषयांमध्ये एम.एस्सी. (कृषि) अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत. त्याचबरोबर पीएच.डी. अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. पदव्युत्तर अभ्यासक्रम कृषि विद्या, अनुवंश व रोप पैदास शास्त्र, वनस्पती शरीर क्रिया शास्त्र, बियाणे शास्त्र व तंत्रज्ञान, कृषि जैवतंत्रज्ञान, मृदशास्त्र व कृषि रसायन, कृषि अर्थशास्त्र, विस्तार शिक्षण, कृषि कीटकशास्त्र, उद्यानविद्या (फळशास्त्र, भाजीपालाशास्त्र), वनस्पती रोगशास्त्र, कृषि अनुजीवशास्त्र, पशुविज्ञान, दुग्धशास्त्र, अन्नशास्त्र, जीवरसायन शास्त्र, आंतरविद्याशाखा जलसिंचन या विषयात उपलब्ध आहे. प्रत्येक विषयाकरीता सोयी सुविधा युक्त प्रशस्त प्रयोगशाळा आहे. विद्यार्थी संशोधनाकरीता जैवतंत्रज्ञान संशोधन केंद्र, सुक्ष्म अन्नद्रव्य प्रयोगशाळा, अखिल भारतीय उर्वरित कीडनाशक अंश पृथःकरण प्रयोगशाळा, काढणी पश्चात प्रयोगशाळा, बेकरी प्रकल्प, जैविक कीडनाशक उत्पादन प्रकल्प, उन्नीसंवर्धन, जैविक खत उत्पादन प्रयोगशाळा, गोठीत वीर्य प्रयोगशाळा इत्यादींचा वापर करतात. या व्यतिरिक्त शेतावर संशोधन करण्याकरीता संस्थेकडे ५६.२१ हेक्टर क्षेत्र आहे. तसेच उद्यानविद्या, औषधी व सुगंधी वनस्पती, जलसिंचन व्यवस्थापन प्रक्षेत्राचा उपयोग संशोधनाकरीता विद्यार्थी करतात.

२.५ कृषि महाविद्यालय, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सन १९८४ पासून सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी (कृषि) करिता ५४, एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ६ आणि एम.बी.ए. (कृषि) करिता ३० विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.६ कृषि महाविद्यालय, धुळे

कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे २००९-१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम. एस्सी. (कृषि) करिता २४ व एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.७ कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे २००९-१० पासून पदव्युत्तर अभ्यासक्रम सुरु करण्यात आला. एम.एस्सी (कृषि) करिता ४८ व एम.एस्सी. (उद्यानविद्या) करिता ४ विद्यार्थ्यांना प्रवेश दिला जातो.

२.८ कृषि अभियांत्रिकी शाखा

कृषि अभियांत्रिकी शाखामार्फत विविध क्षेत्रातील शैक्षणिक गरज भागविली जाते. यात प्रामुख्याने सुक्ष्म जलसिंचन, कृषि यंत्रे व शक्ती, मृद व जलसंधारण, कृषि प्रक्रिया, फळे व भाजीपाला साठवणूक व प्रक्रिया, पाणलोट क्षेत्र व्यवस्थापन, हरितगृह, पॉलिहाउस उभारणी व देखभाल, संगणकाचा कार्यक्षम वापर, रिमोट सेन्सिंग, इत्यादी बाबींवर ज्ञानदान करण्यात येते. या शाखेअंतर्गत एक घटक व तीन विनाअनुदानित महाविद्यालय कार्यरत आहेत. या सर्व महाविद्यालयात चार वर्षांचा बी.टेक (कृषि अभियांत्रिकी) अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. सदर अभ्यासक्रम १८३ क्रेडिटचा आहे. या व्यतिरिक्त घटक महाविद्यालयामध्ये चार शाखांमध्ये पदव्युत्तर अभ्यासक्रम एम. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) उपलब्ध आहे.

२.८.१ डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी

कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, राहुरी १९६९ मध्ये स्थापन झाले. कृषि अभियांत्रिकी हा अभ्यासक्रम चार वर्षांचा असून तो आठ सत्र पध्दतीमध्ये घेतला जातो. सन १९९६ मध्ये या महाविद्यालयास माजी केंद्रीय राज्यमंत्री, कृषि व हरित क्रांतीचे शिल्पकार कै. डॉ. अण्णासाहेब शिंदे यांचे नाव देण्यात आले. सुरुवातीस या अभ्यासक्रमाची विद्यार्थी प्रवेश क्षमता २० होती. कृषि अभियांत्रिकी, मृद व जलसंधारण विभाग, पाणी व्यवस्थापन, शेतीचे यांत्रिकीकरण, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान इत्यादी क्षेत्रातील मनुष्यबळाची कमतरता लक्षात घेऊन विद्यार्थी संख्या ३२ करण्यात आली व सध्या विद्यार्थी प्रवेश क्षमता ६४ आहे. या व्यतिरिक्त सन १९८२ पासून कृषि यंत्रे व शक्ती विभाग, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग व कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी हा चार विभागांमध्ये एम.टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) पदव्युत्तर अभ्यासक्रम उपलब्ध आहे. या व्यतिरिक्त महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकरीता खालील प्रकल्पांचा उपयोग होतो. अखिल भारतीय जमिनीखालील पाण्याचा विहिरी व पंपसेट द्वारे वापर, कृषि यंत्रे व औजार प्रकल्प, रिमोट सेन्सिंग प्रयोगशाळा, ट्रॅक्टर प्रशिक्षण प्रयोगशाळा, शाश्वत शेती सुधार प्रकल्प इत्यादी.

२.८.२ विना अनुदानित कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालये

बी. टेक. (कृषि अभियांत्रिकी) पदवी अभ्यासक्रम विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात ८ कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयात उपलब्ध आहे.

२.९ कृषि तंत्र पदविका अभ्यासक्रम

कृषि क्षेत्रात झपाट्याने होत असलेल्या स्थित्यंतरामुळे कृषि पदविका अभ्यासक्रमामध्ये आमुलाग्र बदल करणे गरजेचे आहे. त्यामुळे विषयांच्या अभ्यासक्रमामध्ये मुलभूत बदल करण्यात आले. पीक संरक्षण, कृषि अभियांत्रिकी, माहिती तंत्रज्ञान व कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन या नवीन विषयांचा अभ्यासक्रमामध्ये समावेश करण्यात आलेला आहे. या शिक्षणामधून उत्कृष्ट शेती करण्यासाठी खते, बीयाणे, औषधे यांच्या कारखानदारीसाठी लागणारे कुशल मनुष्यबळ तयार होत आहे. तसेच स्वयंरोजगार निर्मितीसाठी साठीच्या आत्मविश्वास या कृषि पदविकाधारकांमध्ये निर्माण झाला आहे. या विद्यापीठ अंतर्गत १० जिल्ह्यांमध्ये १० घटक व ८१ विनाअनुदानित संलग्न अशी एकूण ९१ कृषि तंत्र विद्यालये/कृषि तंत्रनिकेतन आहेत. त्यामध्ये एकूण प्रवेश क्षमता ५४६० आहे.

२.१० प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम

एक वर्षाचा माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम विद्यापीठांतर्गत एक शासकीय व चार विनाअनुदानित ठिकाणी शिकविला जात असून त्याची एकूण प्रवेश क्षमता २०० आहे.

कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्र

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरीच्या कार्यक्षेत्रात मध्यवर्ती परिसर, घटक कृषि महाविद्यालय व संशोधन केंद्र येथे व्ही - सेंट व लिज लाईन १ जी.बी. क्षमतेची संचार सेवा उपलब्ध आहे. यामध्ये ई- पुस्तकालय सेवा आठरा तास विद्यार्थ्यांना चारशे नोट्स मधून अव्याहत पणे टेबल सेवा उपलब्ध आहे. तसेच मध्यवर्ती परिसर येथे व्हीडीओ कॉन्फरन्सिंग ३ व इतर ८ ठिकाणी (कृषि महाविद्यालय, पुणे, धुळे, कोल्हापूर विभागीय कृषि संशोधन केंद्र इगतपूरी व सोलापूर व कृषि संशोधन केंद्र कसबे डिग्रज, पाडेगाव व जळगाव) उपलब्ध आहे. संपूर्ण प्रकल्प महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथून कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्रातील एकात्मिक संगणकाने नियंत्रित केला जातो. कृषि ज्ञान व्यवस्थापन केंद्र पूर्णतः विद्यापीठ आख्यारित असल्याने कोणत्याही वेळी ५०० शास्त्रज्ञ / शेतकरी प्रशिक्षित करता येतात. याच केंद्रामधून विद्यार्थ्यांना संगणकीय शिक्षण व संशोधनात्मक उपयोगिता वाढविता येते. वरील सर्व सेवा अद्यावत, गतिमान व प्रसारमाध्यमात सांगड घालणा-या आहेत. या सर्व सेवा भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली येथून विशेष अनुदान प्राप्त आहे.

विद्यापीठ ग्रंथालय

विद्यार्थ्यांना व वाचकांच्या शिक्षण, संशोधन व प्रसारण कार्यामध्ये ज्ञानदान व माहिती पुरविण्याचे महत्वाचे कार्य ग्रंथालय करते. वाचकांच्या

गरजा पुरविण्यासाठी सन १९७१ पासून मध्यवर्ती परिसरात ग्रंथालय कार्यरत झाले. गेल्या चार दशकापासून मा. अध्यक्ष, ग्रंथपाल सल्लागार समिती यांच्या मार्गदर्शनाखाली ग्रंथालयाची समृद्धी होत असून शास्त्रज्ञ, वाचक, शिक्षक यांना अविरत सेवा देत आहे. सध्याच्या माहिती व तंत्रज्ञान युगात ग्रंथालयाच्या सेवेमध्ये आमूलाग्र बदल झालेले आहेत. पारंपारिक सेवेसोबत सध्या ग्रंथालयाच्या इंटरनेट, ई-मेल सेवा, साडी रोम शोध सेवा, ई नियतकालिके, सेरा, माहिती व तंत्रज्ञानावर आधारित सेवा देण्यात येतात.

ग्रंथालय अनुदान

मध्यवर्ती परिसर, राहुरी येथील ग्रंथालयासाठी सन २०१५-१६ मध्ये महाराष्ट्र शासनाकडून वेतनासाठी रु. ४१.५१ लक्ष व आकस्मिक खर्चासाठी रु. २.१४ लक्ष आणि विद्यापीठ अनुदान रु. ८.९१ लक्ष इतके अनुदान प्राप्त झाले तसेच कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्याकडून रु. ४४.०० लक्ष असे एकूण रु. ९६.५६ लक्षचे अनुदान ग्रंथालयास अहवाल वर्षात उपलब्ध झाले.

नियतकालिके व पुस्तक खरेदी

अहवाला वर्षात ५८० पुस्तके, २४९ प्रबंधे यांची ग्रंथ संग्रहात भर पडली आणि ३१.३.२०१६ रोजी एकूण ग्रंथ संख्या १,१६,९३६ इतकी झाली. ग्रंथालयाने १३९ भारतीय नियतकालिकांची वर्गणी भरली. जर्नल ऑफ महाराष्ट्र अँग्रीकल्चरल युनिव्हर्सिटीच्या अदलाबदल कार्यक्रमांतर्गत

१८ नियतकालिके प्राप्त झाली आहेत. तसेच ४० नियतकालिके भेट म्हणून प्राप्त झाली आहेत.

ग्रंथालय सेवा

- * मुक्तद्वार पध्दत
- * वाचनासाठी पुस्तके
- * आंतर ग्रंथाकालीन आदान-प्रदान
- * पुर्नआलेख सेवा (झेरॉक्स)
- * माहिती तंत्रज्ञान सेवेअंतर्गत खालील सुविधा उपलब्ध आहेत.

इंटरनेट सेवा

- * सीडी रोम डेटाबेसेस
- * सेरा (कन्सार्शियम ऑफ इ-रिसोर्ससेस इन अँग्रीकल्चर)
- * ई- जर्नल्स, ऑनलाईन ई-जर्नल्स
- * सांख्यिकी डेटाबेस
- * ई-थेसीस अॅब्सट्रॅक्ट्स डेटाबेस
- * दुरदर्शन संच/ कव्ह.सी.आर
- * कृषि प्रभा कोर्स
- * पदमश्री डॉ. एस.आर. रंगनाथन स्मृतीदिन
- * एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन
- * ओपीएसी (ऑनलाईन पब्लीक अॅसेस कॅटलॉग)

विद्यापीठाच्या शैक्षणिक संस्था

अ.क	संस्थेचे नाव	अभ्यासक्रम	प्रवेशक्षमता
अ) घटक महाविद्यालय			
१.	पदव्युत्तर महाविद्यालय, राहुरी	पीएच.डी. (कृषि)	७२
		एम.एस्सी. (कृषि)	१६८
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	१२
		एम.एस्सी. (जैव तंत्रज्ञान)	८
२.	कृषि महाविद्यालय, पुणे	एम.एस्सी. (कृषि)	५४
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	६
		एम.बी.ए. (कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	३०
		बी.एस्सी. (कृषि)	१९०
३.	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	एम.एस्सी. (कृषि)	४८
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	४
		बी.एस्सी. (कृषि)	१९०
४.	कृषि महाविद्यालय, धुळे	एम.एस्सी. (कृषि)	२४
		एम.एस्सी.(उद्यानविद्या)	४
		बी.एस्सी. (कृषि)	१२८
५.	कृषि महाविद्यालय, कराड	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
६.	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
७.	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
८.	कृषि महाविद्यालय, हाळगांव	बी.एस्सी. (कृषि)	६०
९.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणे	बी.एस्सी.(उद्यानविद्या)	३२
१०.	डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी	पीएच.डी. (कृषि अभि)	६
		एम.टेक (कृषि अभि)	१२
		बी.टेक (कृषि अभि)	६४
ब) विना अनुदानीत महाविद्यालय			
१.	कृषि महाविद्यालय, शिक्षण प्रसारक मंडळ, अकलूज, ता.माळशिरस, जि.सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
२.	कृषि महाविद्यालय, कृषि विकास प्रतिष्ठान, बारामती, मु.पो. शारदानगर, ता. बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि)	१८०
३.	कृषि महाविद्यालय, भारती विद्यापीठ, कडेगांव, जि.सांगली.	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
४.	कृषि महाविद्यालय, कर्मयोगी दुलाजी सिताराम पाटील मराठा विद्या प्रसारक, नाशिक,शिवाजीनगर, गंगापूर रोड, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
५.	कृषि महाविद्यालय, कृष्णा सहकारी साखर कारखाना लि.रेठरे बु.११, मु.पो. शिवनगर, ता. कराड, जि.सातारा	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
६.	कृषि महाविद्यालय, मूळा एज्युकेशन सोसायटी, सोनई, ता.नेवासा, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१८०
७.	कर्मवीर काकासाहेब वाघ कृषि महाविद्यालय, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
८.	कृषि महाविद्यालय, राजमाची, ता.कराड, जि.सातारा.	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०

९.	डॉ. उल्हास पाटील कृषि महाविद्यालय, जळगांव, जि. जळगांव	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१०.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. मावळ, जि.पुणे	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
११.	कृषि महाविद्यालय, पुज्य साने गुरुजी शिक्षण प्रसारक मंडळ, शहादा, ता.शहादा, जि.नंदूरबार	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१२.	कृषि महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो.वडाळा, ता.उत्तर सोलापूर, जि.सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१३.	डॉ. डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, कृषि महाविद्यालय, तळसंदे ता. हातकणंगले, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१४.	कृषि महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी, फलटण, जि. सातारा	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१५.	कृषि महाविद्यालय, नवलभाऊ प्रतिष्ठाण, नवलनगर, मु.पो. अमळनेर, जि. जळगांव	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
१६.	कृषि महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१७.	कृषि महाविद्यालय, श्री. संत गजानन महाराज ग्रामिण विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. मिरजगांव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	१२०
१८.	कृषि महाविद्यालय, दोंडाईचा, जि. धुळे	बी.एस्सी.(कृषि)	१८०
१९.	कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता.येवला, जि. नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२०.	कृषि महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२१.	साईकृपा कृषि महाविद्यालय, धारगाव, ता. श्रीगोंदा, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२२.	कृषि महाविद्यालय, जैनापूर, जि. कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२३.	कृषि महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२४.	डॉ. विठकृषि महाविद्यालय, विळदघाट, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२५.	रोशनजी शमनजी कृषि महाविद्यालय, नेसरी, ता. गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२६.	कृषि महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२७.	कृषि महाविद्यालय,भानसहिवरा, नेवासा, अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि)	६०
२८.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, फलटण एज्युकेशन सोसायटी ता.फलटण, जि.सातारा	बी.एस्सी.	८० (उद्यानविद्या)
२९.	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कडेगाव, जि. सांगली	बी.एस्सी.	४० (उद्यानविद्या)
३०.	क.का. वाघ उद्यानविद्या महाविद्यालय, नाशिक	बी.एस्सी.	४० (उद्यानविद्या)
३१.	मुरलीधर स्वामी उद्यानविद्या महाविद्यालय, मालेगांव, जि. नाशिक	बी.एस्सी.(उद्यानविद्या)	४०
३२.	उद्यानविद्या महाविद्यालय,पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(उद्यानविद्या)	४०
३३.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, गोदावरी फौंडेशन जळगांव, गोदावरी हॉस्पिटल बिल्डींग, ता.जि. जळगांव	बी.टेक.(कृषि अभि.)	८०
३४.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पद्मश्री डॉ.डी.वाय. पाटील एज्युकेशन सोसायटी, तळसंदे ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर	बी.टेक.(कृषि अभि.)	८०
३५.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, कर्मवीर काकासाहेब वाघ एज्युकेशन सोसायटी, नाशिक, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक.(कृषि अभि.)	८०

३६.	सहाद्री कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, यशवंतनगर, कराड, जि. सातारा	बी.टेक.(कृषि अभि.)	४०
३७.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय,मिरजगांव, ता कर्जत. जि. अहमदनगर	बी.टेक.(कृषि अभि.)	४०
३८.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.टेक.(कृषि अभि.)	४०
३९.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक.(कृषि अभि.)	४०
४०.	कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय,राजमाची, ता कराड. जि. सातारा	बी.टेक.(कृषि अभि.)	४०
४१.	मीराज एम आय टी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, लोणी काळभोर, जि.पुणे	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४२.	मोकाशी अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजमाची, ता. कराड, जि.सातारा	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४३.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, के.के. वाघ एज्युकेशन सोसायटी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४४.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, सेवा संस्कार संस्था, श्रमीक प्रतिष्ठाण, मु.पो. मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	८०
४५.	डॉ. उल्हास पाटील अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, जळगांव. जि. जळगांव.	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४६.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, दिवानमळा (लळींग), धुळे, जि. धुळे	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४७.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, वाघोली, ता. मोहळ, जि.सोलापूर	बी.टेक.(अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४८.	अन्न तंत्रज्ञान महाविद्यालय, घारगांव, ता.श्रीगोंदा,जि. अहमदनगर	बी.टेक. अन्न व तंत्रज्ञान)	४०
४९.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रवरा ग्रामीण शिक्षण संस्था, लोणी, ता.राहाता, जि.अहमदनगर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५०.	जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, के.के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, जि. नाशिक	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५१.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण, मु.पो. वडाळा, जि. सोलापूर	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५२.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, प्रोग्रेसिव्ह एज्युकेशन सोसायटी, मु.पो. पौड, ता. मुळशी, जि. पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५३.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, राजलक्ष्मी फाउंडेशन, मदडगाव, पो. भातोडी, जि. अहमदनगर	बी. टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	८०
५४.	कृषि जैवतंत्रज्ञान महाविद्यालय, विद्या प्रतिष्ठाण, विद्यानगरी, भिगवण रोड, बारामती, जि.पुणे	बी.टेक. (जैवतंत्रज्ञान)	४०
५५.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डॉ.डी.वाय. पाटील प्रतिष्ठान, आकुर्डी, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	८०
५६.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, मु.पो. नारायणगांव, ता. जुन्नर, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	८०
५७.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, डेक्कन एज्युकेशन सोसायटी, विलींगडन कॉलेज कॅम्पस, विश्राम बाग, सांगली	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
५८.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, गुंजाळवाडी, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
५९.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, लोणी, ता. राहाता, जि. अहमदनगर	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६०.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, के.के. वाघ शिक्षण संस्था, हिराबाई हरिदास विद्यानगरी, अमृतधाम, पंचवटी, नाशिक	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०

६१.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, श्रीराम ग्रामीण व विकास प्रतिष्ठाण वडाळा, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि पणन व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६२.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, बारामती, जि. पुणे	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६३.	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय,पानीव, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर	बी.एस्सी.(कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन)	४०
६४.	पशुसंवर्धन महाविद्यालय, बारामती, जि.पुणे	बी.एस्सी. (पशुसंवर्धन)	३०

क) कृषि पदविका

१.	घटक कृषि तंत्र महाविद्यालय, मांजरीफर्म (पुणे), कोल्हापूर, धुळे, बोसगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रस (सांगली), पुणतांबा (अहमदनगर), मालेगांव (नाशिक), जळगांव	कृषि पदविका	
	६० (प्रत्येकी)		
२.	कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरी फर्म (पुणे) (मुलींचे)	कृषि पदविका	६०
३.	मान्यताप्राप्त खाजगी कृषि तंत्र विद्यालये/निकेतने (एकूण- ८०)	कृषि पदविका	६० (प्रत्येकी)
४.	माळी प्रशिक्षण केंद्र, गणेशाखिंड, पुणे	प्रमाणपत्र	४०
५.	मान्यताप्राप्त माळी प्रशिक्षण केंद्र (एकूण- ०४)	प्रमाणपत्र	४० (प्रत्येकी)

२०१६-१७ मध्ये अभ्यासक्रम पूर्ण केलेले विद्यार्थी

अ.क्र.	पदवी अभ्यासक्रमाचे नाव	सन २०१६-१७ मध्ये अभ्यासक्रम पूर्ण केलेले विद्यार्थी
पदवी अभ्यासक्रम		
१	बी. एस्सी. (कृषि)	२३५९
२	बी. एस्सी. (उद्यानविद्य)	१४९
३	बी. टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	२४४
४	बी. टेक (अन्नशास्त्र)	२१२
५	बी. एस्सी. (कृषि व्यवसाय व व्यवस्थापन)	१८६
६	बी. एस्सी. (जैव तंत्रज्ञान)	२१५
	एकूण	३३६५
पदव्युत्तर अभ्यासक्रम		
७	पीएच. डी.	७३
८	एम. एस्सी. (कृषि)	२४८
९	एम. एस्सी. (उद्यानविद्या)	१८
१०	एम. टेक (कृषि अभियांत्रिकी)	१५
११	एम. बी. एम.(कृषि)	६०
१२	एम. एस्सी. (कृषि जैवतंत्रज्ञान)	५
	एकूण	४१९
कृषि पदविका अभ्यासक्रम		
१३	कृषि पदविका (तंत्र विद्यालय)	९०८
१४	कृषि पदविका (तंत्र निकेतन)	१२४९

३. संशोधन

पश्चिम महाराष्ट्रातील दहा जिल्हे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कार्यक्षेत्र असून ते कोकणलगतचा पश्चिम घाट, पूर्वेकडील डोंगरउताराचा उपपर्वतीय विभाग, मैदानी विभाग आणि सोलापूरपासून धुळ्यापर्यंत विखुरलेला अवर्षणप्रवण विभाग असे चार कृषि हवामान विभाग आहेत. शिवाय मध्यवर्ती पठारी विभागातील हमखास पावसाचा जळगांव जिल्हा या विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात येतो. या दहा जिल्ह्यातील जमीन, हवामान, पीक पद्धती, पशुधन आणि शेतीशी निगडित इतर जोडधंद्यांसंबंधीच्या समस्यांवरील कृषि हवामान विभागातील २७ संशोधन केंद्रांवर संशोधन केले जाते, या विद्यापीठाच्या मध्यवर्ती परिसराशिवाय चार विभागीय कृषि संशोधन केंद्रे, इगतपूरी, पुणे, कोल्हापूर व सोलापूर, ४ राज्यस्तरीय विषय विशेषज्ञ जळगाव-तेलबिया, पाडेगांव-ऊस, निफाड-गहू आणि सोलापूर-मृद आणि इतर १८ संशोधन केंद्रे आणि कृषि महाविद्यालये येथे राज्य शासन अनुदानित ७६ योजनेतर योजना राबविल्या जात आहेत. तसेच अखिल भारतीय समन्वीत योजनेअंतर्गत एकूण ४७ संशोधन प्रकल्प विद्यापीठात कार्यरत आहेत. शिवाय भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेकडून १०० टक्के अनुदान मिळणारे २ नेटवर्क संशोधन प्रकल्प, केंद्र पुरस्कृत

१०० टक्के अनुदानित १ संशोधन प्रकल्प या विद्यापीठात चालू आहेत. गेल्या ४७ वर्षात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने भरीव संशोधन करून विविध अन्नधान्ये, कडधान्ये, गळीतधान्ये या पिकांचे तसेच कापूस, ऊस, भाजीपाला, फळे, फुले आणि चारा पिकांचे अनेक वाण (२५७ पेक्षा जास्त) विकसीत केले आहेत. यापैकी अनेक वाण राज्यातच नव्हे तर राज्याबाहेरही प्रसारीत करण्यात आले. मृद व जलसंधारण, विविध पिके आणि पीक लागवड पध्दती, खते आणि पाणी व्यवस्थापन, आंतरम शागत, तण, रोग आणि किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन, सुधारीत औजारे, हरीतगृहातील शेती, प्रक्रिया आणि विपणन याविषयी सखोल संशोधन करून अनेक शिफारशी देण्यात आल्या. राज्यातील मर्यादित सिंचन सुविधा लक्षात घेऊन कोरडवाहू शेती तंत्रज्ञान विकसित करण्यावर भर देण्यात आला. मृद आणि जलसंधारणाच्या पध्दती, जमीन, पाऊसमान आणि हंगामानुसार पीक व्यवस्थापन, मध्य हंगाम दुरुस्ती, पडणाऱ्या पाऊस पाण्याचा अधिक कार्यक्षमतेने वापर करणाऱ्या पिकांचे सुधारित वाण आणि पीक पध्दती विकसित करणे आणि पाणलोट क्षेत्रातील पाणी अडवून त्याचा उत्पादन वाढीसाठी जास्तीत जास्त क्षमतेने वापर करणे याविषयी बहुमोल संशोधन करण्यात आले.

विद्यापीठाने जैवतंत्रज्ञान क्षेत्रात भरीव कार्य केले असून वनस्पती ऊती संवर्धन, अणुजीवशास्त्र, जैविक कीड नियंत्रण व जीवाणू खते यामध्ये जैवतंत्रज्ञानाचा वापर करण्याकडे विशेष लक्ष देण्यात येत आहे. अहवाल वर्षात विद्यापीठाने विकसीत केलेले निरनिराळ्या ११ वाण व २ कृषि औजारे प्रसारीत केले असून शेतकऱ्यांकरिता वेगवेगळ्या पिकांवर पीक पध्दतीवर, संरक्षण आणि प्रक्रियावर आधारित ६० तंत्रज्ञानाच्या शिफारशी दिल्या.

विद्यापीठात कार्यरत विभागीय, राज्य पातळीवरील प्रमुख कृषि संशोधन केंद्रे व तपासणीसाठीची संशोधन केंद्रे

अ.क्र.	कृषि संशोधन केंद्र	मुख्य कार्य	तपासणी कार्य
अ. पश्चिम घाट विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, इगतपूरी, जि. नासिक	भात, कारळा, वनीय कुरण, मृद व जलसंधारण	रबी कडधान्ये, फलोद्यान, रागी, कॉफी, हळद
२.	कृषि संशोधन केंद्र, लोणावळा, जि. पुणे	भात (रोग व निदान)	-
३.	कृषि संशोधन केंद्र, महाबळेश्वर, जि. सातारा	गहू (तांबेरा रोग)	भाजीपाला
४.	कृषि संशोधन केंद्र, राधानगरी जि.कोल्हापूर	कोरडवाहू भात	गहू, वाल
ब. उप-पर्वतीय विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, मका, पंढरपुरी म्हैस	गवत, कोरडवाहू फळे, भाजीपाला, सोयाबीन, भुईमूग, सेंद्रीय भाजीपाला शेती
२.	विभागीय ऊस व गुळ संशोधन केंद्र, कोल्हापूर	ऊस, गुळ	ऊस आधारीत पिक पध्दती
३.	कृषि संशोधन केंद्र, गडहिंग्लज	सेंद्रीय शेती, बासमती भात	ज्वारी खरीप, कडधान्य, मिरची व गळीत धान्य

४.	कृषि संशोधन केंद्र, कराड, जि. सातारा	एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, पीक पध्दती	कडधान्य, मका, खरीप ज्वारी, सोयाबीन, सुर्यफुल, भुईमूग
५.	कृषि संशोधन केंद्र, वडगांव मावळ	भात	भात आधारीत पीक पध्दती
क. मैदानी प्रदेश विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, गणेशखिंड, पुणे	फळे, भाजीपाला, फुले, राजमाबीन, मसाल्याचे पदार्थ	कडधान्य, गळीतधान्य, गहू
२.	कृषि संशोधन केंद्र, डिग्रज, जि. सांगली	हळद, सोयाबीन, भुईमूग, पानवेल, खारवट जमीन सुधारणा	खरीप ज्वारी, कडधान्य, ऊस, शर्करा कंद
३.	कृषि संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नासिक	गहू, गहू आधारीत पीक पध्दती	बाजरी, कडधान्य व तेलबिया
४.	कृषि संशोधन केंद्र, पिंपळगांव बसवंत जि. नासिक	द्राक्षे, कांदा व लसूण	डाळिंब, भाजीपाला
ड. अवर्षण प्रवण विभाग			
१.	विभागीय कृषि संशोधन केंद्र, सोलापूर	कोरडवाहू शेती, सुर्यफुल, करडई व कृषि हवामान शास्त्र	ज्वारी रबी, कडधान्य, बाजरी
२.	कृषि संशोधन केंद्र, मोहोळ, जि. सोलापूर	रबी ज्वारी	कडधान्य व तेलबिया
३.	कृषि संशोधन केंद्र, जेऊर, जि. सोलापूर	संद्रीय शेती पध्दती	रबी ज्वारी, कडधान्य
४.	कृषि संशोधन केंद्र, पंढरपूर, जि. सोलापूर	कडधान्य व तेलबिया	कोरडवाहू फळपिके
५.	कृषि संशोधन केंद्र, चास, जि. अहमदनगर	-	बाजरी, कडधान्य (खरीप), रबी ज्वारी व कोरडवाहू शेती
६.	मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव जि. सातारा	ऊस व ऊस आधारीत शेती आणि पीक पध्दती	शर्करा कंद
७.	मध्यवर्ती परिसर, राहुरी	ज्वारी, कडधान्य, बागायती कापूस, चारा पिके, गवत, उन्हाळी भुईमूग, फळे, भाजीपाला, पिक पध्दती, पाणी व्यवस्थापन, संद्रीय शेती, एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, जैवतंत्रज्ञान, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान, शेती औजारे, शेळी, मेंढी, गाय	-
८.	कृषि संशोधन केंद्र, सावळविहीर फार्म, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर	सुर्यफुल	बाजरी, कडधान्य, सोयाबीन, कापूस व गहू
९.	कृषि संशोधन केंद्र, श्रीरामपूर जि. अ. नगर	लिंबूवर्गीय फळे	-
१०.	कृषि संशोधन केंद्र, धुळे	कोरडवाहू शेती, बाजरी, गवत	खरीप ज्वारी, कडधान्य, तेलबिया, जिरायती कापूस, कोरडवाहू फळ पिके
११.	अखिल भारतीय समन्वित अंजीर व सिताफळ संशोधन केंद्र, जाधववाडी (पुणे)	अंजीर व सिताफळ	अंजीर व सिताफळ
१२.	डाळिंब संशोधन प्रकल्प, लखमापूर ता. सटाणा जि. नासिक	डाळिंब	डाळिंब
इ. मध्य महाराष्ट्र पठारी विभाग			
१.	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव	तेलबिया, केळी, पानवेल व जिरायती कापूस	कडधान्य, ज्वारी खरीप, सोयाबीन, सुर्यफुल

भौगोलिकदृष्ट्या महाराष्ट्र राज्य, कोकण, पश्चिम महाराष्ट्र, विदर्भ आणि मराठवाडा या चार विभागात विभागले आहे. हे चारही विभाग जमीन, पाऊस, हवामान आणि पर्यायाने पीकपध्दतीनुसार वेगवेगळे आहेत. वास्तविक पाहता, जमीन व कृषि हवामानानुसार राज्याचे नऊ विभाग पडतात. उत्तर कोकण, दक्षिण कोकण, पर्वतीय विभाग, उपपर्वतीय विभाग, मैदानी प्रदेश, अवर्षणप्रवण विभाग, मध्य पठारीप्रदेश, पश्चिम विदर्भ आणि पूर्व विदर्भ असे हे विभाग आहेत. या विभागांतर्गत विविध कृषि हवामान गटांचा अंतर्भाव होतो. ह्या कृषि हवामान विभागानुसार आणि पाट पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार त्या त्या भागातील शेती विकसित करणे विशेषतः अल्प आणि अत्यल्प भूधारकास शेती करणे किफायतशीर ठरावे या दृष्टीने त्या त्या विभागातील नैसर्गिक साधन संपत्तीचा उपयोग आणि विकास करून कृषि संबंधी नियोजन करणे गरजेचे आहे.

शाश्वत शेती उत्पादनासाठी शेती पध्दतीमध्ये शेळी-मेंढी, कुक्कुट,

मधुमक्षिका, ससे आणि मत्स्य पालन, रेशिम उद्योग इत्यादींचा अंतर्भाव करून त्यास चालना देणे आवश्यक आहे.

अधिक उत्पादकता असलेल्या पिकांची लागवड जास्त क्षमता असलेल्या विभागात घेणे फायदेशीर आहे. उदा. ऊस लागवड - कोल्हापूर, सांगली, पुणे, अहमदनगर, द्राक्षे - नाशिक, सांगली, पुणे, सोलापूर, फळपिके- पुणे, अहमदनगर, सांगली, सोलापूर याच भागात घेतल्यास आर्थिक मोबदला जास्त मिळू शकेल.

शेती उत्पादन वाढीमध्ये शुध्द व चांगली गुणवत्ता असणाऱ्या बियाण्याच्या वापरास अनन्य साधारण महत्व असून तो हमखास असा उपाय आहे. पिकांच्या संकरीत व सुधारीत वाणांचे बीजोत्पादन मोठ्या प्रमाणात घेऊन शेतकऱ्यांना रास्त दरात वितरीत करणे आवश्यक आहे.

अ) प्रसारित वाण

१. बाजरी - फुले महाशक्ती (डिएचबीएच १२११)

फुले महाशक्ती (डिएचबीएच - १२११) या संकरित वाणाची महाराष्ट्रातील खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

२. राजमा - फुले राजमा (जीआरबी ९०२)

राजमा पिकाचा फुले राजमा (जी आर बी ९०२) हा वाण महाराष्ट्रातील खरीप हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३. बरटी - फुले बरटी - (केओपीबीएम- ४६)

बरटी पिकाचा फुले बरटी (केओपीबीएम ४६) हा वाण महाराष्ट्रासाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

४. ऊस - फुले १०००१ (एमएस१०००१)

लवकर पक्र होणारा ऊसाचा फुले १०००१ (एम एस१०००१) हा महाराष्ट्रातील

सुरु आणि पूर्व हंगाम लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५. भूईमूग - फुले भारती (जे एल ७७६)

भूईमूग पिकाचा फुले भारती (जे एल ७७६) हा वाण महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, आंध्रप्रदेश, तामीळनाडू, आणि केरळ राज्यांसाठी रब्बी व उन्हाळी हंगामात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

६. ओट चारा - फुले सुरभी (आरओ-११-१)

देश पातळीवर पर्वतीय विभाग वगळता इतर चार विभागातील रब्बी बागायतीखाली एक कापणी पासून उच्च दर्जाच्या हिरव्या चा-याच्या अधिक उत्पादनासाठी ओट दचारा पिकाची फुले सुरभी (आर ओ-११-१) या वाणाची शिफारस करण्यात आलेली आहे.

७. मारवेल गवत -

फुले मारवेल १

देश पातळीवर मध्य विभागातील गुजरात, मध्यप्रदेश, महाराष्ट्र व छत्तीसगढ आणि दक्षिण विभागातील तामीळनाडू या राज्यांकरीता जीरायती भागासाठी उच्च

दर्जाच्या हिरव्या चा-याच्या अधिक उत्पादनासाठी मारवेल गवताचा मारवेल ०९-४ या बहुवार्षिक वाणाची शिफारस करण्यात आलेली आहे.

८. मद्रास अंजन गवत

फुले मद्रास अंजन १

देश पातळीवर उत्तर पश्चिम विभागातील पंजाब , राजस्थान आणि मध्य विभागातील गुजरात मध्यप्रदेश व महाराष्ट्र या रांज्याकरिता जीरायती भागासाठी उच्च दर्जाच्या हिरव्या चा-याच्या अधिक उत्पादनासाठी सेंचरस (मद्रास अंजन) गवताचा आरसीसी -१०-६ या बहुवार्षिक वाणाची शिफारस करण्यात आलेली आहे.

९. टोमॅटो सिलेक्शन -

फुले केसरी (सुधारित वाण)

टोमॅटो या पिकाचा सिलेक्शन फुले केशरी हा अधिक बीटा कॅरोटीन युक्त (५.८६मि ग्रॅ/१००ग्रॅम) तसेच नांरंगी रंगाचा, अंडकृती आणि उत्कृष्ट साठवणक्षमता असणारा वाण पश्चिम महाराष्ट्रासाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१०. घोसाळी : फुले कोमल

अधिक उत्पन्न , चमकदार हिरव्या रंगाची दंडगोलाकार फळे असणारा घोसाळीचा फुले कोमल हा संकरित वाण प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

११. सिताफळ :

फुले जानकी (संकर -१३)

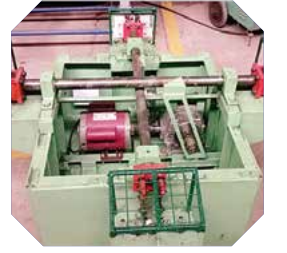
अधिक उत्पादन , फळांचा आकर्षण हिरवा रंग, एकसारखा मोठा आकार, भरपूर गर आणि कमी बिया अशी वैशिष्ट्यपूर्ण गुणधर्म असणारा सिताफळाचा फुले जानकी हा वाण महाराष्ट्रात लागवडीसाठी प्रसारित करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

ब) प्रसारित औजारे

१. शक्तीचलीत फुले ऊस बेणे कापणी यंत्र

ऊस रोपवाटीकेसाठी एक डोळ्याचे उसाचे बेणे मोठया प्रमाणावर परिणामकारक कापण्याकरिता शक्तीचलीत (१ हॉर्सपावर, १ फेज विद्युत मोटार) फुले उस बेणे कापणी यंत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.

२. ट्रॅक्टरचलीत फुले ऊस रोपे लागवड यंत्र

ऊस रोपांची १२०-१५० ६० मीटर अंतरावर लागवड करण्यासाठी ट्रॅक्टरचलित फुले ऊस रोपे यंत्राची शिफारस करण्यात येत आहे.

जैविक ताण सहन करणारे स्रोत

स्रोत	
गहू वाण - तपोवन (एनआयएडब्लू - ९१७)	मावा प्रतिकारक्षम स्रोत

पीक उत्पादन तंत्रज्ञान शिफारशी

नैसर्गिक साधनसंपत्ती व्यवस्थापन

१. महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागात अंजीर पिकांवरील खोड किडीच्या प्रादुर्भावाची एक आठवडा आधी पूर्वसूचना देण्यासाठीच्या प्रारूपात उपयोग करण्यासाठी खोड किडीचा प्रादुर्भाव व हवामान घटक यांचे परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील प्रतिगमन सूत्राची शिफारस करण्यात येते.

$$\text{खोड किडा} = -५८.२ + ०.३ \text{ कमाल तापमान} - ०.९ \text{ किमान तापमान} + ०.७ \text{ सकाळची आर्द्रता} + ०.२ \text{ सायंकाळची आर्द्रता}$$

सूत्रातील एकक :

$$\text{खोड किडा} = \text{अंजीर पिकांवरील खोड किडीच्या प्रादुर्भावाची टक्केवारी}$$

$$\text{कमाल तापमान} = \text{कमाल तापमान अंश सेल्सिअस (२९.५ ते ३०.२)}$$

$$\text{किमान तापमान} = \text{किमान तापमान अंश सेल्सिअस (२०.५ ते २२.३)}$$

$$\text{सकाळची आर्द्रता} = \text{सकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (८७ ते ८८)}$$

$$\text{सायंकाळची आर्द्रता} = \text{सायंकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (६० ते ६५)}$$

२. महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागात ऊस पिकांवरील खोड किडीच्या प्रादुर्भावाची एक आठवडा आधी पूर्वसूचना देण्यासाठीच्या प्रारूपात उपयोग करण्यासाठी खोड किडीचा प्रादुर्भाव व हवामान घटक यांचे परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील प्रतिगमन सूत्राची शिफारस करण्यात येते.

$$\text{खोड किडा} = -१७.०१ + १.६६ \text{ कमाल तापमान} - ०.९९ \text{ किमान तापमान} - ०.२४ \text{ सकाळची आर्द्रता} + ०.१९ \text{ सायंकाळची आर्द्रता}$$

सूत्रातील एकक :

$$\text{खोड किडा} = \text{ऊस पिकांवरील खोड किडीच्या प्रादुर्भावाची टक्केवारी}$$

$$\text{कमाल तापमान} = \text{कमाल तापमान अंश सेल्सिअस (३५.५ ते ३८.८)}$$

$$\text{किमान तापमान} = \text{किमान तापमान अंश सेल्सिअस (१८.९ ते १९.७)}$$

$$\text{सकाळची आर्द्रता} = \text{सकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (८२ ते ८३)}$$

$$\text{सायंकाळची आर्द्रता} = \text{सायंकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (३९ ते ४३)}$$

३. महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागात ऊस पिकांवरील तपकीरी तांबेरा रोगाच्या प्रादुर्भावाची एक आठवडा आधी पूर्वसूचना देण्यासाठीच्या प्रारूपात उपयोग करण्यासाठी तपकीरी तांबेरा रोगाचा प्रादुर्भाव व

हवामान घटक यांचे परस्पर संबंध दर्शविणाऱ्या खालील प्रतिगमन सूत्राची शिफारस करण्यात येते.

$$\text{तपकीरी तांबेरा (\%)} = -१६२.६७ + ०.१०९ \text{ कमाल तापमान} - ०.०६८ \text{ किमान तापमान} + १.७७६ \text{ सकाळची आर्द्रता} + ०.०८८ \text{ सायंकाळची आर्द्रता} - ०.०३५ \text{ पर्जन्यमान}$$

सूत्रातील एकक :

$$\text{तपकीरी तांबेरा} = \text{ऊस पिकांवरील तपकीरी तांबेरा रोगाच्या तिव्रतेची टक्केवारी}$$

$$\text{कमाल तापमान} = \text{कमाल तापमान अंश सेल्सिअस (२८.३ ते ३१.७)}$$

$$\text{किमान तापमान} = \text{किमान तापमान अंश सेल्सिअस (११.२ ते २३.०)}$$

$$\text{सकाळची आर्द्रता} = \text{सकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (९५ ते ९८)}$$

$$\text{सायंकाळची आर्द्रता} = \text{सायंकाळची सापेक्ष आर्द्रता, टक्के (५२ ते ८७)}$$

$$\text{पर्जन्यमान} = \text{पर्जन्यमान (मि.मी.)}$$

४. हवामान बदलाच्या परिस्थितीमध्ये उशीराने पाऊस येण्यासंदर्भात महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय व पर्वतीय विभागातील रोप पुर्नलागवडीच्या भात शेतीमध्ये, आर्थिकदृष्ट्या फायदेशीर उत्पादनासाठी, पाऊस सुरु झाल्यानंतर खालील प्रमाणे रोपवाटीका व रोपे पुर्नलागवडीचे नियोजन करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

* रोपवाटीकेमध्ये पेरणीकरीता १ मी. रुंदीचे, १५ सें.मी. उंचीचे व आवश्यक त्या लांबीचे गादीवाफे तयार करावेत.

* या गादीवाफ्यावर पावसाच्या आगमनानुसार ओळीत पेरणी करावी. पुर्नलागवडीसाठी २५ दिवसापर्यंतच्या रोपांचा वापर करावा.

रोपवाटीकेत बियाणे पेरणी	रोपांची पुर्नलागवड
जुनचा १ ला आठवडा	जुनचा ४ था आठवडा
जुनचा ३ ला आठवडा	जुलैचा २ रा आठवडा
जुलैचा १ ला आठवडा	जुलैचा ४ था आठवडा

५. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल काळ्या जमिनीत गव्हाचे हेक्टरी ४५-५० क्विंटल अपेक्षित उत्पादनासाठी प्रति हेक्टरी १० टन शेणखताबरोबर उत्पादन उद्दिष्ट समीकरणानुसार नत्र, स्फुरद आणि पालाश अन्नद्रव्यांची शिफारस करण्यात येत आहे.

शेणखतासोबत अपेक्षित उत्पादन समीकरण

$$\text{खतामधून द्यावयाचे नत्र कि./हे.} = (७.४२ \times \text{अपेक्षित उत्पादन टन/हे.}) - (०.८८ \times \text{जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि./हे.}) - (२.४५ \times \text{शेणखत टन/हे.})$$

खतामधून द्यावयाचे स्फुरद कि./हे. = (१.७९ X अपेक्षित उत्पादन टन/हे)- (१.४७ X जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि./हे.)- (०.३३ X शेणखत टन/हे.)

खतामधून द्यावयाचे पालाश कि./हे. = (४.७७ X अपेक्षित उत्पादन टन/हे)- (०.४७ X जमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि./हे.)- (०.६५ X शेणखत टन/हे.)

शेणखतविरहीत अपेक्षित उत्पादन समीकरण

खतामधून द्यावयाचे नत्र कि./हे. = (८.०९ X अपेक्षित उत्पादन टन/हे)- (०.९६ X जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि./हे.)

खतामधून द्यावयाचे स्फुरद कि./हे. = (२.२६ X अपेक्षित उत्पादन टन/हे)- (१.८६ X जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि./हे.)

खतामधून द्यावयाचे पालाश कि./हे. = (५.५४ X अपेक्षित उत्पादन टन/हे)- (०.५४ X जमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि./हे.)

पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत संतुलीत अन्नद्रव्यांचा वापर करून जमिनीची सुपिकता कायम ठेवून रब्बी कांद्याचे बिजोत्पादनाचे लक्ष्य ४०० ते ४५० कि/हे. साध्य करण्यासाठी शेणखतासोबत अथवा शेणखत विरहीत उत्पादन उद्दिष्ट समीकरणाची शिफारस करण्यात येत आहे.

शेणखतासोबत अपेक्षित उत्पादन समीकरण (२० टन/हे.)

खतामधून द्यावयाचे नत्र कि./हे. = (०.५५ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (०.६५ X जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि./हे.)- (२.४२ X शेणखत टन/हे.)

खतामधून द्यावयाचे स्फुरद कि./हे. = (०.२८ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (३.०१ X जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि./हे.)- (१.२० X शेणखत टन/हे.)

खतामधून द्यावयाचे पालाश कि./हे. = (०.२८ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (०.११ X जमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि./हे.)- (०.८० X शेणखत टन/हे.)

शेणखतविरहीत अपेक्षित उत्पादन समीकरण

खतामधून द्यावयाचे नत्र कि./हे. = (०.६६ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (०.७७ X जमिनीतील उपलब्ध नत्र, कि./हे.)

खतामधून द्यावयाचे स्फुरद कि./हे. = (०.३३ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (३.६३ X जमिनीतील उपलब्ध स्फुरद, कि./हे.)

खतामधून द्यावयाचे पालाश कि./हे. = (०.३१ X अपेक्षित उत्पादन कि/हे)- (०.१३ X जमिनीतील उपलब्ध पालाश, कि./हे.)

७. दर्जेदार सेंद्रिय केळी उत्पादनासाठी मध्यम खोल काळ्या जमिनीत केळी लागवडीच्या वेळेस प्रति झाड १० किलो शेणखत १.२५ किलो निंबोळी पावडर, ५० ग्रॅम अॅझोस्फिरीलम, ५० ग्रॅम स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू, २५ ग्रॅम व्हॅम, ५० ग्रॅम ट्रायकोडर्मा हारजियानम, केळी

लागवडीनंतर ३ महिन्यांनी ५ किलो गांडूळखत, १.७५ किलो बगॅश राख आणि हिरवळीच्या खतांचा (चवळी-धेंचा-चवळी) आंतरपिक म्हणून वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

८. केळीच्या अधिक दर्जेदार उत्पादनासाठी मध्यम खोल काळ्या जमिनीत ठिबक सिंचनातून माती परिक्षणावर आधारीत अपेक्षित उत्पादनाच्या (१२० टन प्रति हेक्टर) खत मात्रेच्या ७५ टक्के मात्रा तसेच ३० मायक्रॉन जाडीचे चंदेरी काळ्या रंगाचे पॉलिइथिलीन आच्छादन, संपूर्ण वाढीच्या कालावधीत ८० टक्के बाष्पोत्सर्जनाइतके पाणी, केळी लागवडीनंतर दुसऱ्या व चौथ्या महिन्यात झाडांवर इडीटीए-जस्त आणि इडीटीए-लोह यांची प्रत्येकी ०.५ टक्के तीव्रतेची फवारणी आणि केळफुल कापल्यानंतर एकदा व त्यानंतर ३० दिवसांनी दुसऱ्यांदा सल्फेट ऑफ पोटॅशची २ टक्के तीव्रतेची घडावर फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

९. खोडवा केळीच्या अधिक दर्जेदार उत्पादनासाठी मध्यम खोल काळ्या जमिनीत, मुख्य केळी पिकाचे घड कापणी केलेले खोड आहे तसेच ठेवून फक्त पाने कापून आच्छादन करणे व सोबत १५० ग्रॅम नत्र, ४५ ग्रॅम स्फुरद व १५० ग्रॅम पालाश ठिबक सिंचनातून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

१०. पश्चिम घाट विभागात पुर्नलागवड भात पिकाचे अधिक उत्पादन व आर्थिक नफ्यासाठी हेक्टरी ३०० किलो सिलिकॉन देण्याकरीता १० टन भाताचा पेंडा अथवा १ टन भाताच्या तुसाची राख अथवा ४.३ टन भाताचे तुस यापैकी एक पुर्नलागवडी आधी जमिनीत मिसळून शिफारसीत अन्नद्रव्य मात्रेसह (हेक्टरी १० टन शेणखत, ५६ किलो नत्र व ३० किलो स्फुरद ब्रिकेट (गोळी) स्वरूपात + ५० किलो पालाश) देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

११. महाराष्ट्राच्या उपपर्वतीय विभागात नाचणी पिकाच्या अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्याकरीता शिफारशीत खत व्यवस्थापनासोबत पुर्व फुलोरा अवस्थेत १९:१९:१९ या खताची दोन टक्के फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. (शिफारशीत खतमात्रा:प्रति हेक्टरी ५ टन शेणखत + ब्रिकेट स्वरूपात ४५ किलो नत्र व २२.५० किलो स्फुरद)

१२. महाराष्ट्राच्या अवर्षण प्रवण विभागात (पर्जन्यगट क्र.३ व ४) मध्ये अधिक उत्पादन व आर्थिक फायद्यासाठी भारी जमिनीत तून (बीएसएमआर-७३६) + सोयाबीन (१:३) किंवा मध्यम खोल जमिनीत तूर (विपूला) + सोयाबिन (१:३) या आंतरपिक पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे.

१३. खरीप हंगामात महाराष्ट्राच्या जिरायती शेतीमध्ये जमिनीतील ओलावा टिकवून ४० टक्के बियाण्याची बचत होऊन तसेच संकरीत सूर्यफुलाचे १४ टक्के अधिक उत्पादन घेण्यासाठी शिफारशीत खत मात्रेसह

- (नत्र-६०, स्फुरद-९०, पालाश-६० कि./हे.) ४ फुट सरी काढून वरंब्याच्या दोन्ही बाजूला मध्यभागी १ फुट अंतरावर टोकन पध्दतीने लागवडीची शिफारस करण्यात येत आहे.
१४. पश्चिम महाराष्ट्रातील पाणी टंचाईच्या काळात रबी हंगामातील कांदा उत्पादनातील घट किमान ठेवण्याकरीता ठिबक सिंचनाखाली लागवड केल्यानंतर पहिल्या २० दिवसापर्यंत ४० टक्के बाष्पोपणोत्सर्जना इतके पाणी व तदनंतर उर्वरीत काळात ८० टक्के बाष्पोपणोत्सर्जना इतके पाणी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१५. पश्चिम महाराष्ट्रातील पाणी टंचाईच्या काळात मध्यम खोल जमिनीत बागायती कापूस उत्पादनात घट किमान ठेवण्यासाठी ६० टक्के बाष्पोपणोत्सर्जना इतके पाणी संपुर्ण वाढीच्या कालावधीत देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. बोंडवाढीचा काळ (८५ ते १५० दिवसापर्यंत) हा जास्त संवेदनशील आढळून आल्यामुळे या काळात पाण्याचा ताण पडू देऊ नये.
१६. महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत पाऊस नसल्यास खरीप सोयाबीन पिकाचे अधिक उत्पादन तसेच पाण्याचा कार्यक्षम वापरासाठी सोयाबीनची पेरणी जुन्या दुसऱ्या पंधरवड्यात जमीन ओलवून करावी, तसेच जर एका पाण्याची उपलब्धता असल्यास ते पीक फुलोऱ्यात असताना (४०-४५ दिवसांनी) द्यावे व जर दोन पाण्याची उपलब्धता असेल तर पहिले पाणी फुलोऱ्यात देऊन दुसरे पाणी दाणे भरण्याच्या अवस्थेत (६५-७० दिवसांनी) पाटपाण्याने द्यावे.
१७. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत ऊसाच्या अधिक उत्पादनासाठी व सिंचन पाण्याच्या बचतीसाठी ऊसाची लागवड ५ फुट अंतरावर एक सरी पध्दतीने करून ८५ टक्के पिक बाष्पोपणोत्सर्जनाइतके पाणी संपुर्ण कालावधीत ठिबक सिंचनाव्दारे दर दिवसा आड देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१८. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम काळ्या जमिनीत लागवड केलेल्या मोसंबीच्या आंबे बहरातील झाडांच्या जोमदार वाढीसाठी व दर्जेदार फळांचे अधिक उत्पादनासाठी तसेच पाण्याच्या व खताच्या बचतीसाठी दररोज बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या ९० टक्के पाणी व शिफारशीत खत मात्रेच्या ८० टक्के नत्र व पालाश खते (६४० ग्रॅम नत्र आणि ४८० ग्रॅम पालाश प्रति झाड प्रति वर्ष) आठ समान हप्त्यात ठिबक सिंचनाव्दारे आणि २० किलो शेणखत + १५ किलो निंबोळी पेंड + ३०० ग्रॅम स्फुरद प्रति झाड प्रति वर्ष जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
१९. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम काळ्या जमिनीत लागवड केलेल्या कागदी लिंबू झाडांच्या जोमदार वाढीसाठी व दर्जेदार फळांचे अधिक उत्पादनासाठी तसेच पाण्याच्या व खताच्या बचतीसाठी दररोज बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या ८० टक्के पाणी व शिफारशीत खत मात्रेच्या ८० टक्के नत्र व पालाश खते (४८० ग्रॅम नत्र आणि ४८० ग्रॅम पालाश प्रति झाड प्रति वर्ष) आठ समान हप्त्यात ठिबक सिंचनाव्दारे आणि १५ किलो निंबोळी पेंड + ३०० ग्रॅम स्फुरद प्रति झाड प्रति वर्ष जमिनीतून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२०. वांगी पिकाच्या संकरीत वाणाच्या अधिक उत्पादनासाठी दिवसाआड पिक बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या ७० टक्के पाणी आणि शिफारशीत खतमात्रेच्या ८० टक्के विद्राव्य खते ठिबक सिंचनाव्दारे दर आठ दिवसांनी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. पाण्याची मर्यादित उपलब्धता असताना वांगी पिकाच्या संकरीत वाणाच्या इष्टतम उत्पादनासाठी दिवसाआड पिक बाष्पोपणोत्सर्जनाच्या ५० टक्के पाणी आणि शिफारशीत खत मात्रेच्या ८० टक्के विद्राव्य खते ठिबक सिंचनाव्दारे दर आठ दिवसांनी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२१. पश्चिम महाराष्ट्रातील मध्यम खोल जमिनीत वर्षभर पौष्टिक हिरवा चारा उत्पादन व अधिक आर्थिक फायद्यासाठी संकरीत नेपिअर (फुले जयवंत) + लसून घास (आर एल-८८) या बागायती चारा पिकांची २:१० या प्रमाणात आंतरपिक लागवडीसाठी लसून घासाच्या (आर एल-८८) ३० सेंमी अंतरावर सलग १० ओळी पेरणी करावी. त्यानंतर ९० सेंमीच्या दोन सरीमध्ये संकरीत नेपिअरच्या (फुले जयवंत) दोन ओळी लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२२. महाराष्ट्रातील उपपर्वतीय विभागातील मध्यम खोल जमिनीत लाल मिरचीचे अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायद्यासाठी खरीपातील जिरायत मिरची + गवार किंवा मिरची + बटाटा या आंतरपिकांची १:२ या प्रमाणात ९० x ३० सेंमी अंतरावर मिरचीची लागवड करून त्यामध्ये भाजीपाल्यासाठी दोन ओळी गवारीची ३० x १० सेंमी किंवा दोन ओळी बटाट्याची ३० x २० सेंमी अंतरावर लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

उद्यानविद्या

२३. पश्चिम घाट विभागात रब्बी हंगामात कांदा बिजोत्पादनापासून अधिक आर्थिक फायद्यासाठी नोंद्वेबरच्या पहिल्या आठवड्यात लागवड करून हेक्टरी १० टन शेणखतासहित १५०: ७५ : ७५ किलो नत्र, स्फुरद व पालाश देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२४. महाराष्ट्रातील मैदानी विभागाकरीता रब्बी बटाटा पिकाच्या अधिक उत्पादनाकरीता कुफरी सुर्या या वाणाची शिफारस करण्यात येत आहे.
२५. हळदीच्या बियाण्यामध्ये ५० टक्के बचत करण्यासाठी मातृकंदाचे दोन तुकडे करून लागवड करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२६. गादी वाफ्यावरील हळदीची सुलभतेने काढणी करणेसाठी तसेच वेळ आणि मजुरांच्या बचतीसाठी ट्रॅक्टर चलित हळद काढणी यांत्रिक

पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे.

२७. कोरडवाहू फळबागेसाठी आर्थिकदृष्ट्या फायदेशिर उत्पादन मिळविण्यासाठी प्रति हेक्टर आंबा (१०० झाडे)+सिताफळ (९० झाडे)+ आवळा (१८० झाडे) ही मिश्रफळ बाग पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे.
२८. सिताफळात बिगर हंगामी फळधारणा, लवकर काढणी तसेच फळांना चांगला बाजारभाव मिळण्याच्या दृष्टीने संरक्षित सिंचनाखाली फेब्रुवारी महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात झाडांची हलकी छाटणी करून बाजरी, मका, ज्वारी, ताग किंवा धेंचा यासारख्या पिकांची सिताफळाच्या झाडाखाली पेरणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
२९. पश्चिम महाराष्ट्रात केशर आंब्याच्या झाडांना डिसेंबर महिन्यात लवकर मोहोर येउन मे महिन्यात लवकर काढणी करण्यासाठी (१६.६७ - २३.३३ दिवस) पॅक्लोबुट्राझोल (२३%) हे "पिक वाढ निरोधक" आगस्ट महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात खालील तक्त्यातील विविध निकषाच्या जरूरीनुसार ०.५० ते १.० ग्रॅम क्रियाशिल घटक/मीटर झाडाचा व्यास या प्रमाणात जमिनीतून देण्याची शिफारस केली आहे.

पॅक्लोबुट्राझोलचे प्रमाण (ग्रॅम क्रियाशिल घटक/प्रती मी.व्यास)	वाढ निरोधकाचा खर्च (रु./हे.)	लवकर काढणी दिवस	अधिक उत्पादन (टन/हे.)	अधिक आर्थिक फायदा (रु./हे.)
०.५०	२७,९१५	१६.६७	१.५८	६२,९९६
०.७५	३९,७१७	२२.००	२.०६	८२,२५७
१.००	५५,५३१	२३.३३	३.१३	१,२५,१७०

पशु व मत्स्य विज्ञान विभाग

३०. होल्स्टीन फ्रिजीयन X गीर संकरित गार्थींचे पहिल्या वितातील ३०० दिवसाच्या दूध उत्पादनाचा अंदाज वर्तविण्यासाठी मिश्र घातांक आलेख ($Y_t = 8.97 + (-9.24) * t^{1/2} + 4.58 \log t + e_t$) पध्दत शिफारस करण्यात येत आहे.
३१. संकरित गार्थींमध्ये अन्नघटकाची पचनियता, प्रजोत्पादन आणि दुग्धोत्पादन सुधारणेकरीता विण्यापूर्वी १५ दिवस व विल्यानंतर ९० दिवस फॅरामलडीहाईड प्रक्रिया (१ टक्का) केलेली २० टक्के शेंगदाणा पेंड असलेले पशुखादय व संरक्षितस्निग्धांश (१० ग्रॅम प्रती लिटर दूध उत्पादन) खारू घालण्याची शिफारस करण्यात येते.

मूलभूत शास्त्रे, अन्नशास्त्रे आणि जैवतंत्रज्ञान

३२. १०० टक्के राजगीरा पीठापासून ग्लूटेन विरहित, उच्च लोह, कॅल्शियम व तंतूमय पदार्थ आणि उत्तम साठवणूक क्षमता असणाऱ्या (९०

दिवस) फुले राजगीरा कुकीज तंत्रज्ञानाची शिफारस करण्यात येत आहे.

३३. उच्च प्रतिचे मोडासहित सुकविलेले हुलगाचे माल्ट करण्याकरीता फुले हुलगा माल्ट तंत्रज्ञानाची शिफारस करण्यात येत आहे.
- * हुलगे पाण्यात स्वच्छ धुवून त्यास पाण्यात ०.१ टक्का के.एम.एस. (पोटॅशियम मेटाबाय सल्फेट) टाकून १२ तास भिजवावे. दर चार तासांनी हुलगे स्वच्छ धुवून घ्यावे.
 - * शेवटी हुलगे स्वच्छ धुवून मोड येण्याकरीता इन्क्युबेटरमध्ये ३०° से. तापमानाला २४ तास ठेवणे.
 - * वाळवणी यंत्रात (झायरमध्ये) ६०° से. तापमानाला १.५ तास वाळवावे.
 - * मोडासहीत सुकविलेले हुलगे सामान्य तापमानाला ९० दिवसांपर्यंत सुस्थितीत राहते आणि त्यापासून उत्तम प्रतीची उसळ तयार करता येते.
३४. लोहयुक्त उत्तम प्रकारचा केक तयार करण्यासाठी गव्हाच्या मैद्यात ३० टक्के अधिक लोह असणाऱ्या धनशक्ती बाजरीच्या पिठाचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
३५. अत्यावश्यक ओमेगा-३ व ६ फॅटीअॅसिडयुक्त कुकीज करण्यासाठी १० टक्के हाळीव तेल व ९० टक्के वनस्पती तुपाचा वापर करून त्या अॅल्युमिनिअम पाकीटात ९० दिवसांपर्यंत साठविण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
३६. दुधी भोपळ्यापासून चांगल्या प्रतीची पावडर तयार करण्यासाठी फुले भोपळा पावडर या प्रक्रिया पध्दतीची शिफारस करण्यात येत आहे.
- * फळांची काढणी लागवडीनंतर ८० दिवसांनी करावी.
 - * फळांचे तुकडे २ मिनिटे ब्लॅचिंग करावे.
 - * ५५ अंश सेल्सिअस तापमानाला ६ टक्के ओलावा येईपर्यंत वाळवणी यंत्रात वाळवावेत.
३७. सिताफळाचा गर - २० + २ अंश सेल्सिअस तापमानात सहा महिन्यांपर्यंत उत्तम स्थितीत साठविण्याकरीता, सिताफळ गरावर १५०० मि.ग्रॅ. अॅस्कॉर्बिक आम्ल व १५० मि.ग्रॅ. पोटॅशियम मेटाबायसल्फाईड प्रती किलो गर या परिरक्षकांची प्रक्रिया करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
३८. केशन जातीचे आंबा फळे ६ ते ८ दिवसांत एकसारखे नैसर्गिकरित्या पिकविण्यासाठी फळ काढणी नंतर सुक्ष्म जीवाणू रोधक (कोलाइडल सिल्व्हरने स्थिर केलेले हॅड्रोजन पॅरॉक्साईड) ४ मि.ली. प्रती लिटर पाण्यामध्ये ५ मिनिटे पूर्व प्रक्रिया करून फळ पिकवणी कक्षामध्ये १०० पीपीएम इथीलीन वायुची १८ तास किंवा ७५० पीपीएम इथॅफॉन द्रावणामध्ये ५ मिनिटे प्रक्रिया करून फळांची सच्छिद्र खोक्यांमध्ये पॅकिंग करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

३९. डॉ.बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली यांनी विकसीत केलेल्या आंबा फळ पिकवण तंत्रज्ञानात बदल करून नैसर्गिकरित्या केळी पिकवणीसाठी सुधारीत वातानुकुलीत केळी पिकवण कक्षात केळीच्या फण्यांना १०० पीपीएम तीव्रतेच्या इथिलीन वायूची प्रक्रिया २० ± २ सेंग्रे तापमानात देऊन व ९० टक्के सापेक्ष आर्द्रतेत २४ तास ठेवून केळी पिकवण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पीक संरक्षण

४०. कपाशीवरील मवा, तूडतूडे, फुलकिडे व पांढरी माशीच्या नियंत्रणासाठी २ ग्रॅम फ्लोनिकामीड ५० डब्ल्यू.जी. प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून पहिली फवारणी किडीचा प्रादुर्भाव दिसताच करावी व तदनंतर १५ दिवसाच्या अंतराने दोन फवारण्या करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४१. बिगर बिटी कापसावरील किडीच्या एकात्मिक कीड व्यवस्थापनासाठी खालील आराखड्याच्या गरजेनुसार अवलंब करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

* कपाशीच्या प्रति किलो बियाण्यास १०मिली थायमथोक्झाम ३०% एफ.एस. ची बीजप्रक्रीया करावी.

* कपाशीभोवती एक मिटर अंतरावर मका व चवळीची एका आड एक लागवड करावी. तसेच कपाशीच्या प्रत्येक ९ व्या ओळीच्या दुसऱ्या बाजूस मका, चवळी व राळा या पिकांची लागवड करावी.

* कपाशी लागवडीनंतर ३० ते ४५ दिवसांनी ५% निंबोळी अर्काची फवारणी करावी.

* कपाशी लागवडीनंतर ४५ दिवसांनी हिरव्या व ठिपक्याच्या बोंडअळीचा प्रादुर्भाव समजण्यासाठी प्रत्येकी ५ कामगंध सापळे प्रति हेक्टर उभारावेत.

* कपाशी लागवडीनंतर ६० दिवसांनी ट्रायकोग्रामा चीलोनीस या परोपजीवी किटकांचे १० फुले ट्रायकोकार्ड (२ लाख) प्रती हेक्टर शेतात फवारावे.

* कपाशी लागवडीनंतर ७५ दिवसांनी १० मिली एच .ए.एन. पी.व्ही.१० ली पाण्यातून (५०० एल.ई.प्रती हेक्टर) फवारावे.

* कपाशी लागवडीनंतर ८० दिवसांनी टी आकाराचे २५ पक्षी थांबे प्रती हेक्टर उभारावेत.

* कपाशी लागवडीनंतर ८५ दिवसांनी गुलाबी बोंडअळीचा प्रादुर्भाव समजण्यासाठी ५ कामगंध सापळे प्रती हेक्टर शेतात उभारावेत.

* कपाशी लागवडीनंतर ९० दिवसांनी २० मिली प्रोफेनोफॉस ५०% ई.सी. प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

* कपाशी लागवडीनंतर १०० दिवसांनी पांढऱ्या माशीचा प्रादुर्भाव समजण्यासाठी हेक्टर १० पिवळे चिकट सापळे कपाशीच्या शेतात लावावेत.

* कपाशी लागवडीनंतर १०५ दिवसांनी पांढरी माशी व गुलाबी बोंड अळीच्या नियंत्रणासाठी ट्रायझोफॉस ४०% ई.सी. २० मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

* कपाशी लागवडीनंतर १२० दिवसांनी गुलाबी बोंड अळीच्या नियंत्रणासाठी लॅम्बडा सायहॅलोथ्रीन ५%ई.सी. १० मिली प्रती १० लिटर पाण्यात मिसळून फवारावे.

४२. सुरु उसाच्या वेळेवर किवा उशीरा लागवणीनंतर येणाऱ्या खोडकिडीच्या नियंत्रणासाठी क्लोरॅनिलीप्रोल ०.४ टक्के हे दाणेदार किटकनाशक लागवडीच्या वेळी आणि ६० दिवसानंतर २२.५० किलो प्रति हेक्टर या प्रमाणात दोनदा जमिनीतून देऊन पिकास हलके पाणी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४३. महाराष्ट्रातील अवर्षणप्रवण विभागामधील कोरडवाहू रब्बी ज्वारीचे धान्य आणि कडब्याचे अधिक उत्पादन घेण्यासाठी तसेच ५०% नत्र या अन्नद्रव्याच्या बचतीसाठी पेरणीपूर्वी रब्बी ज्वारीस अॅसिटोबॅक्टर आणि अझोटोबॅक्टर या जीवाणू संवर्धकांची प्रत्येकी २५ ग्रॅम प्रती किलो बियाणे याप्रमाणात बीजप्रक्रीया करून हेक्टर २५ किलो नत्र आणि २५ किलो स्फुरद या अन्नद्रव्यांचा वापर करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४४. खरीप हंगामातील पक्क लाल मिरची वरील फळकुज रोगाच्या प्रभावी नियंत्रणासाठी आणि अधिक उत्पादन मिळविण्यासाठी रोगाची लक्षणे दिसताच अझोक्झिस्ट्रॉबीन २३% एस.सी किंवा टेब्युकोनॅझोल २५.९% ई.सी या बुरशीनाशकाची १० मिली+चिकट द्रव्य १० मिली प्रती १०लीटर पाणी या प्रमाणात १० दिवसाच्या अंतराने तीन वेळा फवारणी करण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

४५. कोरडवाहू रब्बी ज्वारीच्या अधिक उत्पादनासाठी व स्फुरद रासायनिक खताची २५% बचत करण्यासाठी एम.पी.के.व्ही पीएसबी या स्फुरद विरघळणीच्या जीवाणू संवर्धनाची बीजप्रक्रीया २५.० ग्रॅम प्रती किलो या प्रमाणात करून ५० किलो नत्र* आणि १९ किलो स्फुरद प्रति हेक्टर रासायनिक खताचा वापर करावा अशी शिफारस करण्यात येत आहे. * या वर्षीच्या शिफारशीनुसार बदल करण्यात यावा

४६. भात पिकावरील करपा, पर्ण कोष कुजव्या तपकिरी ठिपके आणि दाणे रंगहिनता या रोगांच्या एकत्रित व्यवस्थापनापासून अधिक उत्पादन आणि आर्थिक फायदा मिळविण्यासाठी भात पिकाची पुनर्लागवड जूनच्या दुस-या पंधरवाड्यापासून जुलैच्या दुसऱ्या पंधरवाड्या दरम्यान करून कार्बेन्डॅझिम या बुरशीनाशकाची १० ग्रॅम प्रती १० लिटर पाणी या प्रमाणात खालीलप्रमाणे तीन फवारण्या घेण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

फवारणी	पीक अवस्था	लागवडीनंतर दिवस
पहिली	फुटव्याच्या अवस्थेत रोगाची लक्षणे दिसतात.	३० ते ३५ दिवस
दुसरी	पीक पोटरीची अवस्था	५५ ते ६० दिवस
तिसरी	लोंबी बाहेर पडण्याची अवस्था	७० ते ७५ दिवस

कृषि अभियांत्रिकी

४७. सोलापूर विभागासाठी पावसाची तीव्रता - वारंवारीता आणि कालावधी यातील संबंध दर्शविणाऱ्या समीकरणातील सुधारित के, ए, बी आणि डी या गुणांकाची ३.१३१८, ०.२८९०, ०.२५ आणि ०.८८०२ शिफारस करण्यात येत आहे.

कोल्हापूर विभागासाठी पावसाची तीव्रता- वारंवारीता आणि कालावधी यातील संबंध दर्शविणाऱ्या समीकरणातील सुधारित के, ए, बी आणि डी या गुणांकाची ३.८४७२, ०.१७४५, ०.२० आणि ०.७९५९ शिफारस करण्यात येत आहे.

पंढरपूरसाठी पावसाची तीव्रता - वारंवावारीता आणि कालावधी यातील संबंध दर्शविणाऱ्या समीकरणातील सुधारित के, ए, बी आणि डी या गुणांकाची अनुक्रमे ३.०८, ०.२२९५, ०.८ आणि ०.९५७३ शिफारस करण्यात येत आहे.

४८. अहमदनगर जिल्ह्यातील मुळानदीची महिनावार पाण्याच्या पर्यावरणीय प्रवाहाची गरज परिस्थितीनुसार ठरविण्यासाठी हायड्रोलॉजिक ईंडेक्स पध्दत अंतर्गत रुपांतरीत टॅन्ट पध्दतीची शिफारस येत आहे. या पध्दतीनुसार मुळा धरण आणि पानेगाव येथील पर्यावरणीय पाण्याची गरज (घन मिटर प्रति सेंकद) पुढील तक्त्याप्रमाणे शिफारित करण्यात येत आहे.

महिना	मुळाधरण (घन मिटर प्रति सेंकद)	पानेगाव (घन मिटर प्रति सेंकद)
जून	१.९४	२.९३
जूलै	१५.४९	३९.७७
ऑगस्ट	१७.७८	२८८.८९
सप्टेंबर	१०.८१	२३७.०८
ऑक्टोबर	१९.१७	२६४.५४
नोव्हेंबर	०.०१०	-

४९. अहमदनगर जिल्ह्यातील मुळा धरणाच्या खालच्या बाजूस असलेल्या राहूरी खूर्द ते पानेगाव पर्यंतच्या गावातील नदीपात्रात ई कोलाय या

जीवाणूचे प्रमाण बिआयएस (BIS) मानकानुसार जास्त असल्याने सदर पाणी पिण्यास योग्य नाही अशी शिफारस करण्यात येत आहे.

५०. सिंचनाचे वेळापत्रक निश्चित करण्यासाठी लागणारे संदर्भिय बाष्पोर्णोत्सर्जन वेगवेगळ्या पध्दतीने काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या संकेतस्थळ आधारित (Web based) फुले जल या प्रणालीचे शिफारस करण्यात येत आहे.

५१. प्रवाही, तुषार व ठिबक सिंचन पध्दतीची विविध पिकांतील वेगवेगळ्या वाढीच्या अवस्थेत पाण्याची गरज व त्यानुसार संच चालविण्याच्या कालावधी काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या संकेतस्थळ आधारित (Web based) फुले इरिगेशन शेड्यूलर या प्रणालीची शिफारस करण्यात येत आहे.

५२. पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी हरभरा पिकाची प्रवाही व तुषार सिंचन पध्दतद्वारे आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. तसेच विशिष्ट आठवड्यासाठी ठराविक ठिकाणी पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जीआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी रब्बी कांदा पिकाची प्रवाही व ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जिआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी रब्बी ज्वारी पिकाची प्रवाही व ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते वापरण्याची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक माहिती प्रणाली (जिआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

पश्चिम महाराष्ट्रातल्या तालुक्यांसाठी सोयाबिन या पिकाची प्रवाही व ठिबक सिंचन पध्दतीद्वारे आठवडानिहाय पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेले तक्ते वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. तसेच विशिष्ट आठवड्यासाठी ठराविक ठिकाणी पाण्याची व सिंचनाची गरज काढण्यासाठी भौगोलिक प्रणाली (जिआयएस) मध्ये विकसित केलेले नकाशे वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५३. शेततळ्याच्या पाणलोट क्षेत्रातील पाण्याची उपलब्धता तसेच त्याच्या लाभ क्षेत्रातील विविध पिकांची पाण्याची गरज यावर आधारित शेततळ्यांचे योग्य आकारमान निश्चित करण्याची तसेच अस्तित्वात

असलेल्या शेततळ्यातील पाणीसाठ्याचे मुल्यमापन करण्यासाठी फुले शेततळे ताळेबंद ही संगणकीय निर्णय समर्थन प्रणाली वापरण्याची शिफारस करण्यात येत आहे. या संगणकीय निर्णय समर्थन प्रणालीचा वापर मार्गदर्शन सुचना म्हणून करता येईल.

५४. महाराष्ट्र राज्यातील अवर्षण प्रवणविभागात शेडनेटगृहातील (हिरवे - पांढरे ३५%, ५०% व ७५%, लाल ५०%) पिकांचे सिंचन वेळापत्रक तयार करण्यासाठी लागणारे संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जन खुल्या क्षेत्रातील संदर्भीय बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या आधारे काढण्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या समिकरणांची शिफारस करण्यात येत आहे.
५५. शेडनेटगृहामध्ये नोव्हेंबर महिन्यात लागवड केलेल्या अमर्यादित वाढ असलेल्या टोमॅटो पिकाचे अधिक उत्पादन, निव्वळ उत्पन्न आणि फायदा खर्च गुणोत्तर मिळविण्यासाठी ७५% सावलीची हिरवी शेडनेट वापरून ठिबक सिंचनातून दररोज पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ७५ टक्के पाणी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
५६. मुक्त वायूसंचारित पॉलीहाऊसमध्ये नोव्हेंबर महिन्यात लागवड केलेल्या अमर्यादित वाढ असलेल्या टोमॅटो पिकाचे अधिक उत्पादन, निव्वळ उत्पन्न आणि फायदा: खर्च गुणोत्तर मिळविण्यासाठी ठिबक सिंचनातून दररोज पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ९५ टक्के विद्राव्य खते (११२.५०:१५०.००: १६८.७५ किग्रॅ/ हे. पीक फुलोऱ्यापर्यंत आणि फुलोऱ्यानंतर २६२.५०:००:१६८.७५ किग्रॅ /हे अनुक्रमे नत्र : स्फुरद:पालाश) दिवसाआड देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.
५७. खुल्या वातावरणातील जानेवारी महिन्यात लागवड केलेल्या अमर्यादित वाढ असलेल्या टोमॅटो पिकाचे अधिक उत्पादन, निव्वळ उत्पन्न आणि फायदा: खर्च गुणोत्तर मिळविण्यासाठी २५ मायक्रोनचे पांढरे काळे किंवा चंदेरी-काळे प्लास्टिकचे आच्छादन वापरून ठिबक सिंचनाने दररोज पीक बाष्पपर्णोत्सर्जनाच्या ७०% पाणी देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

सामाजिक शास्त्रे

५८. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील ज्वारी संशोधन केंद्राने विकसित केलेल्या रब्बी ज्वारीच्या सुधारित जातीच्या लागवडीमुळे तसेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग यांच्या प्रभावी रब्बी ज्वारी तंत्रज्ञान प्रसारामुळे १९९३ पासून २०१४ पर्यंत महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांना एकूण ३६८ कोटी रुपयांचा तर ६४ कोटी रुपयांचा निव्वळ नफा झालेला आहे. रब्बी ज्वारीच्या संशोधनामध्ये १ रुपयाची गुंतवणूक केली असता ६.२० रु. उत्पन्न व रब्बी ज्वारी संशोधन योजनेचा अंतर्गत परतावा दर ३४.६१ टक्के असल्यामुळे रब्बी ज्वारी संशोधनावरील गुंतवणूक विशेष फायद्याची असल्याने निदर्शनास येते,

म्हणून महाराष्ट्र शासनाने रब्बी ज्वारीच्या अधिक उत्पादकतेसाठी व धान्य व कडबा सुरक्षिततेसाठी आणि शेतकऱ्यांना अधिक उत्पन्न मिळविण्याच्या दृष्टिने रब्बी ज्वारी संशोधनामध्ये वाढीव निधी उपलब्ध करून देण्याची शिफारस करण्यात येत आहे.

५९. सन १९९६-९७ ते २०१३-१४ या कालावधीत कापूस पिकाच्या किमान आधारभूत किंमतीत झालेली १८९.९६ टक्के वाढ, ही या पिकाच्या निविष्टा किंमतीत झालेली ४७६.८७ टक्के वाढ भागविण्यास पुरेशी नाही. म्हणून कापूस पिकाच्या किमान आधारभूत किंमत व निविष्टांच्या किंमती यात समानता ठेवणे गरजेचे आहे अन्यथा महाराष्ट्रातील कापूस उत्पादकांच्या हितार्थ त्यांना भरपाई किंवा प्रोत्साहन वाढ देण्यात यावी, अशी शिफारस करण्यात येते.
६०. स्वयंसंबंधित काल तालीकांचा सूयोग्य कल आणि सुधारित अंदाज मिळण्यासाठी कोक्रानऑरक्यूट प्रारूपाचा वापर करावा अशी कृषि शास्त्रज्ञांसाठी शिफारस करण्यात येत आहे.

बियाणे उत्पादन आढावा (२०१६-१७)

तपशील	उत्पादन
प्रक्षेत्र बिजोत्पादन	११५२२ क्विंटल
होपग्राम बिजोत्पादन	२०१०१ क्विंटल
कडधान्य (सीड हब प्रकल्प)	१४५७ क्विंटल
कलमे रोपे	१४.४२ लाख
जैविक खते	४७ मे. टन व ५०५ हजार लि.
जैविक किडनाशके	६२ क्विंटल व ४९० लिटर

४. विस्तार शिक्षण

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या कार्यक्षेत्रात पश्चिम महाराष्ट्रातील १० जिल्ह्यांचा समावेश होतो. यामध्ये अहमदनगर, पुणे, सोलापूर, सातारा, कोल्हापूर, सांगली, नाशिक, धुळे, जळगाव आणि नंदूरबार हे जिल्हे येतात. विद्यापीठाची कृषि शिक्षण, कृषि संशोधन आणि कृषि विस्तार शिक्षण ही प्रमुख तीन उद्दिष्ट्ये आहेत.

कृषि विद्यापीठामध्ये विकसीत झालेले तंत्रज्ञान हे शेतकऱ्यांपर्यंत परिणामकारकरित्या पोहचविण्यासाठी विस्तार शिक्षण संचालनालयाची स्थापना १९८१ साली करण्यात आले. विद्यापीठात विकसीत झालेल्या कृषि तंत्रज्ञानाच्या विस्ताराची जबाबदारी ही शासनाच्या कृषि खात्याकडे आहे. कृषि विद्यापीठाकडे विस्तार शिक्षणाचा महत्वाचा भाग असून त्याद्वारे विस्तार कार्यकर्ते, ग्राम विस्तारक, विषय विशेषज्ञ, विविध खात्यातील अधिकारी, शेतकरी आणि शेतकरी महिला यांना प्रशिक्षण दिले जाते. प्रसार माध्यमे, लिखित साहित्य, विविध संपर्क पध्दतीद्वारे प्रशिक्षित करून त्यांना कृषि विषयक माहिती दिली जाते.

सद्यस्थितीत विस्तार शिक्षण संचालनालयाद्वारे खालील उद्दिष्टे ठेवून कार्यक्रम राबविले जातात.

- * विविध कृषि हवामान परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या फायद्यासाठी अल्प व दीर्घ मुदतीचे व्यवसायभिमुख प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
- * अत्याधुनिक कृषि तंत्रज्ञानाचे आद्यरेखा प्रात्यक्षिकाद्वारे चाचणी करून व्यापक क्षेत्रावर तंत्राचा प्रसार करणे.
- * विविध विस्तार कार्यक्रमाद्वारे शेतकऱ्यांना कृषि तंत्रज्ञानाबद्दल माहिती उपलब्ध करणे.
- * सुधारीत तंत्रज्ञानाचा लाभ आणि त्यापासून मिळणारे फायदे कृषि/परिणाम प्रात्यक्षिकांद्वारे शेतकऱ्यांना प्रत्यक्ष समजावून सांगणे
- * स्थानिक पातळीवर प्रश्न, संशोधन शिफारशीच्या आधारे सोडविणे आणि संशोधन बळकटीकरण करण्यासाठी प्रत्याभरण करणे. या व्यातिरिक्त विस्तार संचालनालयामार्फत खालील उपक्रम राबविले जातात.
- * विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रात होणाऱ्या विस्तार शिक्षण कार्यक्रमांचे संयोजन व समन्वय साधणे.
- * प्रसारण केंद्र, विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्रे आणि कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्रे यामध्ये समन्वय साधणे.
- * प्रशिक्षणाचे आयोजन करणे.
- * शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शने आयोजन करणे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षणाचे कार्य

१) कृषि विज्ञान केंद्र

कृषि विद्यापीठाचे चार कृषि विज्ञान केंद्रे आहेत. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी अंतर्गत धुळे जिल्ह्यासाठी मे १९८३ मध्ये कृषि विज्ञान केंद्राची स्थापना करण्यात आली. यानंतर सन २०११-१२ ला कृषि विज्ञान केंद्रे मोहोळ (सोलापूर), बोरगाव (सातारा) आणि ममुराबाद फार्म (जळगाव) यांची स्थापना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत करण्यात आली. या केंद्रांची प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे.

१. शेतकरी, शेतकरी महिला, ग्रामीण तरुण आणि विस्तार कार्यकर्ते यांच्यासाठी त्यांच्या गरजेवर आधारीत कृषि क्षेत्रात व त्यांच्याशी संबंधीत उद्योगावर प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.

२. जिल्ह्यामधील महत्वाच्या पिकांच्या उत्पादन तंत्रज्ञानावर आद्यरेखा प्रात्यक्षिके शेतकऱ्यांच्या शेतावर आयोजित करणे.

३. स्थानिक विशेष अडचणीवर आधारीत कृषि क्षेत्रातील चाचणी प्रयोग आयोजित करणे.

४. कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी विविध विस्तार कार्यक्रमांचे आयोजन करणे.

५. इतर जिल्ह्यातील खाजगी कृषि विज्ञान केंद्रांना सुध्दा प्रशिक्षण, मार्गदर्शन व त्यांचा आढावा घेण्यात येतो.

२) कृषि महाविद्यालय विस्तार गट

कृषि महाविद्यालयातील विद्यार्थ्यांना कृषि विस्तार विषयाचे प्रात्यक्षिकाद्वारे प्रशिक्षण देण्यासाठी कृषि महाविद्यालय पुणे, धुळे, कोल्हापूर यांना प्रत्येकी ६० ते १०० खेड्यांचा एक विस्तार गट जोडलेला आहे. या विस्तार गटाचा उपयोग विस्तार शिक्षणाची प्रयोगशाळा म्हणून करण्यात येतो. विद्यापीठात विकसित केलेले तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांपर्यंत या विस्तार गटामार्फत पोहचविले जाते. हे तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांना क्लिष्ट वाटते का आणि त्याची उपयुक्तता याची पडताळणी या गटामार्फत केली जाते. या गटातील अधिकारी शेतकऱ्यांना वेळोवेळी भेट देतात व शेतीच्या विविध समस्यांवर मार्गदर्शन करतात. या गटात विस्तार कार्यक्रमाचे नियोजन व अमलबजावणी विस्तार प्रशिक्षण अधिकारी, कृषि पर्यवेक्षक यांचे समवेत कृषि सहाय्यकांच्या मदतीने करतात. विस्तार गटातील कार्यामुळे या शेतकऱ्यांच्या सामाजिक व आर्थिक परिस्थितीत काही बदल झाला आहे काय? याचाही अभ्यास केला जातो. विस्तार गटातील विविध कार्यक्रमाचे नियोजन व त्याची अमलबजावणी महाविद्यालयाचे विस्तार शिक्षण विभागातर्फे केली जाते.

३) विभागीय विस्तार शिक्षण केंद्रे/ जिल्हा विस्तार केंद्रे

आधुनिक तंत्रज्ञानाची चाचणी घेण्यासाठी व ती ताबडतोब शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाचे कृषि महाविद्यालयामध्ये विभागीय विस्तार केंद्र सुरू करण्यात आलेले आहेत. कृषि महाविद्यालय,

पुणे, धुळे, कोल्हापूर आणि मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथे ही केंद्रे कार्यन्वीत आहेत. कृषि विद्या, उद्यान विद्या, पशुविज्ञान व पीक संरक्षण या चार विषयांचे विशेषज्ञ या विस्तार केंद्रांमध्ये असतात. या केंद्रांचे प्रमुख विस्तार कृषि विद्या वेत्ता असून ते संचालक विस्तार शिक्षण यांच्या तांत्रिक नियंत्रणाखाली काम करत असतात. या व्यतिरिक्त विस्तार शिक्षण कार्यक्रम अधिक परिणामकारक करण्यासाठी या विद्यापीठाने जळगाव, पाडेगांव (सातारा), सोलापूर, डिग्रज (सांगली) आणि निफाड (नाशिक) येथे पाच जिल्हा विस्तार केंद्रे स्थापन केलेली आहेत.

या केंद्रांचे प्रमुख उद्दिष्ट्ये पुढील प्रमाणे

१. सद्यसिस्थतीला अस्तित्वात असलेल्या कृषि कर्मचाऱ्यांची ज्ञान पातळी उंचविण्यासाठी अल्पमुदतीचे प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करणे.
२. शेतकऱ्यांचे शेती विषयक प्रश्न सोडविण्यासाठी विविध प्रशिक्षणाचे आयोजित करणे.
३. संशोधन निष्कर्षांच्या प्रत्याभरणाकरीता शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये सुसंवाद घडून आणणे.
४. शेतकऱ्यांचे दैनंदिन प्रश्न सोडविण्यासाठी तालुकानिहाय मासिक सभा आयोजित करणे.
५. कृषि संशोधन आणि विस्तार शिक्षण कार्यक्रम आयोजित करणे. आधुनिक कृषि तंत्रज्ञान त्यांच्या कार्यक्षेत्रात पोहचविण्याचे काम त्या विभागातील संबंधित विस्तार केंद्रांचे आणि जिल्हा विस्तार केंद्रांचे कर्मचारी करतात यामध्ये मासिक जिल्हा चर्चासत्र, पंधरवाडा प्रशिक्षण, शेतकऱ्यांच्या शेतावर प्रात्याक्षिके, शेतकरी मेळावे आणि तांत्रिक मार्गदर्शन यांचा समावेश असतो.

या विभागीय विस्तार व जिल्हा विस्तार केंद्रांचे काम परिणामकारक होण्यासाठी आणि विद्यापीठाचे संशोधन शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाने या प्रत्येक केंद्रास एक वाहन (फिरतो चिकित्सालय) दिले आहे. या फिरत्या चिकित्सालयामध्ये माती आणि पाणी पृथक्करण, रोगांचे निदान किडी आणि रोग या विषयावर शेतकऱ्यांना त्याच ठिकाणी माहिती देण्यासाठी सुविधा उपलब्ध करण्यात आलेल्या आहे. या फिरत्या चिकित्सालयाचा कार्यक्रम भेट देण्याच्या आगोदर शेतकऱ्यांना प्रसार माध्यमाद्वारे कळविला जातो. आणि त्यानुसार शेतकऱ्यांचे प्रश्न त्याच ठिकाणी सोडविले जातात.

४) प्रसारण केंद्र

कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांचे वित्तीय पुरवठ्याने १९८२ मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात प्रसारण केंद्राची स्थापना करण्यात आली होती. तथापी कृषि अनुसंधान परिषदेचा वित्तीय पुरवठा बंद झाल्यानंतर विद्यापीठाने स्वखर्चाने हे केंद्र चालविले आहे. तंत्रज्ञानाचा प्रसार करण्यासाठी, प्रसार माध्यमांचा परिणामकारक वापर करण्यासाठी हे केंद्र स्थापन करण्यात आलेले आहे. हे केंद्र विविध लिखित साहित्ये उदा. घडिपत्रिका, बुलेटीन, कृषिदर्शनी, मफुकृवि घडामोडी,

श्रीसुगी हे शेतकऱ्यांसाठी आणि विस्तार कार्यकर्त्यांसाठी तयार करून विक्री करीत असतात. विद्यापीठातील कृषि विषयक कार्यक्रम व घटना यांना विद्यापीठाच्या वार्तापत्रात सातत्याने प्रसिध्दी दिली जाते. शेतीविषयक माहिती संकलन करून ती दूरदर्शन तसेच आकाशवाणीच्या विविध केंद्रावर, नभोवाणी आणि शेतीशाळा या कार्यक्रमातून प्रसारीत केली जाते.

५) कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, राहुरी

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र हे कृषि विद्यापीठातील संशोधनाबद्दल एकाच ठिकाणी माहिती मिळण्याचे एकमेव ठिकाण आहे. हे केंद्र ऑगस्ट २००१ मध्ये सुरु झालेले आहे. संशोधन संस्था व शेतकरी यांच्यामधील दरी कमी करून कृषि सेवा सल्ला देणे हा या केंद्राचा प्रमुख उद्देश आहे.

१. कृषि माहिती व तंत्रज्ञान मिळविण्यासाठी शेतकऱ्यांना सबळ करणे.
२. संशोधन विभाग/ गट आणि तंत्रज्ञानाचा उपयोग करणाऱ्यांमध्ये सशक्त समन्वय तयार करणे.
३. शेतकऱ्यांना निर्णय घेण्यासाठी आणि त्यांच्या कृषि विषयक समस्या सोडविण्यासाठी योग्य मार्गदर्शन/मदत करणे.
४. प्रत्याभरण यंत्रणा/सक्षतिकरण करण्यास चालना देणे.
५. पीक आणि पशुविकास आणि उत्पादनातील दरी भरून काढणे.
६. विक्री व सेवा यांच्या साह्याने आर्थिक फायदा मिळविणे.
७. शेतकरी मेळावे, शिवार फेरी आणि कृषि प्रदर्शनाद्वारे शेतकऱ्यांपर्यंत कृषि तंत्रज्ञानाचा प्रसार करणे.

कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे नियंत्रण व्यावस्थापक करतात. कृषि विज्ञान, पीक संरक्षण, पशुविज्ञान, उद्यानविद्या व मृदशास्त्र या पाच विषयांचे विशेषज्ञ त्यांना मदत करतात. जनसंपर्क अधिकारी शेतकऱ्यांशी हितगुज साधण्याचे कामी त्यांना सहाय्य करतात.

दूरभाष्य सेवा, किसान कॉल सेंटर (१८००-१८०-१५५१) हे नवीन उपक्रम केंद्रामार्फत राबविले जातात.

६) शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक यांचा विस्तार कार्यक्रमात सहभाग

विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ व प्राध्यापक वेळोवेळी स्वतः अथवा गटाने निरनिराळ्या विषयांवर विस्तार कार्यक्रमात सहभागी होतात. शेती प्रात्यक्षिके, शेतकऱ्यांच्या शेतावरील भेटी, प्रायोगिक शेती प्रयोगास भेटी, गटचर्चा, शेतकरी मेळावे, कृषि प्रदर्शन, शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांना उत्तरे, शेतीविषयक मासिकातून लेख, वर्तमानपत्रातून लेख, रेडिओ व दूरदर्शन या कार्यक्रमातून शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त माहिती दिली जाते.

७) विभागीय कृषि संशोधन आणि विस्तार सल्लागार समिती

या समितीमध्ये महत्वाचे संशोधन निष्कर्ष व आधुनिक तंत्रज्ञानाबद्दल शिफारशी शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचविण्यासाठी चर्चा केली जाते. ही समिती शेतकऱ्यांच्या गरजेनुसार व प्रत्याभरणानुसार संशोधन आराखडा तयार करत असते.

८) इतर खात्याशी समन्वय

कृषि विस्तार विद्यावेत्ता यांनी आयोजित केलेल्या जिल्हा मासिक चर्चासत्र आणि प्रक्षेत्रभेट यात विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा सहभाग असतो. राष्ट्रीय कृषि संशोधन प्रकल्प आणि कृषि संशोधन केंद्रामधील शास्त्रज्ञांचा सदस्यता मासिक जिल्हा चर्चासत्रात, संयुक्त प्रक्षेत्र भेटीत आणि चाचणी प्रयोगात प्रामुख्याने सहभाग असतो. मासिक जिल्हा चर्चासत्रात जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी, कृषि खात्यातील पाटबंधारे विभागातील अधिकारी उपस्थित असतात. या चर्चासत्रामध्ये शेतकऱ्यांसाठी निविष्ठा, रोपे पुरवठा, पाहणी आणि तपासणी इ. विषयावर उहापोह केला जातो.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम

मागोवा-२०१६

दि. ३१ डिसेंबर, २०१६ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा मागोवा-२०१६ आणि छायाचित्र प्रदर्शन या कार्यक्रमाचे उद्घाटन गुजरात येथील कामधेनू विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे अध्यक्ष डॉ. एम.सी. वाष्णोय आणि माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील यांचे हस्ते संपन्न झाले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भूषविले.

यावेळी विद्यापीठामधील दहा जिल्ह्यातील शिक्षण, संशोधन, विस्तार, वित्त आणि विकास कामे, कार्यासंदर्भातील छायाचित्र प्रदर्शनाचे प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते उद्घाटन करण्यात आले. याप्रसंगी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांनी स्वागत, प्रास्ताविक आणि सन २०१६ चा विस्तार शिक्षणाचा आढावा सादर केला. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी शिक्षणाचा आढावा, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी संशोधनाचा आढावा, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे यांनी प्रशासनाचा आढावा, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ यांनी वित्त विभागाचा आढावा, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके यांनी विकासकामांचा आढावा सादर केला.

या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०१७' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. या प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ उपलब्धी- २०१६ या प्रकाशनाचे विमोचन करण्यात आले. यावेळी कृषिदर्शनी मोबाईल ॲप लाँच करण्यात आले.

कृषि विज्ञान केंद्रांच्या कृति आराखडा कार्यशाळेचे आयोजन

दिनांक १५ व १६ मार्च, २०१६ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्था, विभाग-५, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १६ कृषि विज्ञान केंद्रांची दोन दिवसीय कृति आराखडा कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर हैद्राबाद येथील कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्थेचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. के. दत्तात्री, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता

डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, जीवरसायन शास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, किटकशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. सुभेदार जाधव, ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख, हळगांव कृषि महाविद्यालयाचे प्रकल्प अधिकारी डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती - खरीप हंगाम आढावा बैठक

दिनांक २२ जून, २०१६ रोजी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक येथे नाशिक, पुणे व कोल्हापुर कृषि विभागांसाठी विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती - खरीप हंगाम आढावा बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेसाठी मा.डॉ.एम.एम. साळुंके, कुलगुरु, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक व श्री.विकास देशमुख, आयुक्त, कृषि, महाराष्ट्र राज्य प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी मा. डॉ. के. पी. विश्वनाथा, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. याप्रसंगी डॉ.के.डी.कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक, यांनी सादरीकरणद्वारे विस्तार उपक्रम व शिफारशी आणि मागील वर्षातील कार्यवाही याबाबत मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी कृषि विभागाचे सर्व संचालक, विद्यापीठाचे सर्व विभाग प्रमुख, पीक विशेषज्ञ, प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र व सर्व जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी उपस्थित होते. या आढावा बैठकीस एकुण १८२ विभागीय कृषि अधिकारी, तालुका कृषि अधिकारी व कार्यक्रम समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र उपस्थित होते.

४४ वी संयुक्त कृषि संशोधन बैठक २०१६

दिनांक २८ ते ३० मे, २०१६ या कालावधीमध्ये डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला येथे ४४ वी संयुक्त कृषि संशोधन बैठक २०१६ संपन्न झाली. या ४४ वी संयुक्त कृषि संशोधन बैठकीचे उद्घाटन मा.ना.श्री देवेंद्रजी फडणवीस, मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांचे हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी मा.डॉ. राम खर्चे, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषद, पुणे व चारही कृषि विद्यापीठांचे कुलगुरु उपस्थित होते. विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी विविध विषयातील शिफारशीबाबत सादरीकरण केले. या बैठकीत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरीच्या एकुण ६९ शिफारशी, ०९ पिकांचे नविन वाण व ०३ औजार यांना मान्यता मिळाली.

तीन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे

दिनांक १ ते ३ मार्च, २०१७ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षण विभाग आणि विस्तार शिक्षण संस्था, आनंद, गुजरात यांच्या संयुक्त विद्यमाने विस्तार कार्यकर्त्यांचा नेतृत्व विकास आणि गट

विकास कौशल्य या विषयावर तीन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संपन्न झाले. प्रशिक्षण वर्गाचे अध्यक्षस्थानी आनंद कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. एन.सी. पटेल होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर गुजरात येथील सरदार कृषिनगर दंतीवाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. अशोक पटेल, गुजरात येथील नवसारी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. सी.जे. डांगारीया, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. मुराव उल्मेक, आनंद येथील विस्तार शिक्षण संस्थेचे संचालक डॉ. सी.पी. देसाई, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल भणगे, नंदुरबार कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे कृषि तंत्रज्ञान सप्ताह साजरा

दिनांक २१ - २३ फेब्रुवारी, २०१७ या कालावधीत कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे येथे कृषि तंत्रज्ञान सप्ताह साजरा करण्यात आला. या तीन दिवसीय कार्यक्रमात विविध विषयावर शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन करण्यात आले. या कार्यक्रमास एकूण ४५८ शेतकरी महिला व युवकांनी सहभाग नोंदविला.

कृषि विज्ञान केंद्र, जळगाव येथे कृषि यांत्रिकीकरण दिन साजरा

दिनांक १० मार्च, २०१७ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, जळगाव येथे कृषि यांत्रिकीकरण दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक यांनी भुषविले. या कार्यक्रमप्रसंगी कृषि औजार व यंत्राचे प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या कार्यक्रमास एकूण १५ शेतकऱ्यांनी सहभाग नोंदविला.

रब्बी पिके तंत्रज्ञान मेळावा व शिवार फेरीचे आयोजन

दिनांक २४ जानेवारी, २०१७ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने ज्वारी सुधार प्रकल्प येथे रब्बी पिके तंत्रज्ञान प्रत्यक्षिके, शेतकरी मेळावा, शिवार फेरी आणि चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे, पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि शिक्षण आणि संशोधन परिषदेचे महासंचालक श्री. के.एम. नागरगोजे, धारवाड कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. जे.वि. गौड, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. के.ई. लवांडे, माजी संशोधन संचालक डॉ. बी.आर. बापट, विजापूर कृषि महाविद्यालयाचे माजी अधिष्ठाता डॉ. आर. परमेश्वराप्पा, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता डॉ. मुराव उल्मेक, सहसंचालक, कृषि श्री. विजयकुमार इंगळे, अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री. पंडित लोणारे, प्रकल्प संचालक आत्मा श्री. भाऊसाहेब बऱ्हाटे, वरिष्ठ ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते.

याप्रसंगी रब्बी पिकांचे कृषि प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या प्रदर्शनात विद्यापीठाने विकसीत केलेले रब्बी पिकांचे तंत्रज्ञान, प्रगतशील शेतकऱ्यांनी उत्पादित केलेल्या रब्बी पिकांचे स्टॉल लावण्यात आले होते.

या प्रदर्शनास मान्यवरांनी आणि शेतकऱ्यांनी भेट दिली. या व्यतिरिक्त विद्यापीठाच्या प्रक्षेत्रावर रब्बी पिकांच्या विविध वाणांचे प्रात्यक्षिके आयोजन करण्यात आले होते. या प्रात्यक्षिकांना शेतकऱ्यांनी आवर्जून भेटी दिल्या. यावेळी शेतकऱ्यांनी विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान जाणून घेतले. शेतकऱ्यांसाठी चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रसंगी कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता, सहयोगी संशोधन संचालक, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. या कार्यक्रमास तीन हजार शेतकऱ्यांनी सहभाग नोंदविला.

किसान कॉल सेंटर एजंट/मदतनीस/समन्वय यांचेसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन.

दिनांक १३ जानेवारी, २०१७ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व मॅनेज, हैद्राबाद यांचे संयुक्त विद्यमाने किसान कॉल सेंटर एजंट/मदतनीस/समन्वय यांचेसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी मा. डॉ. के. पी. विश्वनाथा, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. तर याप्रसंगी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण यांनी उपस्थित राहून प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षणास एकूण १०० किसान कॉल सेंटर एजंट/मदतनीस/समन्वय उपस्थित होते.

मोबाईलचलित प्रणाली फुले जल व फुले सिंचन शेड्युलर याबाबत माहिती व जागरूकता या विषयावर प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

दिनांक १६ जानेवारी, २०१७ रोजी मोबाईलचलित प्रणाली फुले जल व फुले सिंचन शेड्युलर याबाबत माहिती व जागरूकता या विषयावर विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्र व कृषि विज्ञान केंद्राचे शास्त्रज्ञ यांचेसाठी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. या प्रशिक्षणात डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, सहयोगी अधिष्ठाता, डॉ.अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी, डॉ. सुनिल गोरंटीवार व इतर शास्त्रज्ञांनी सहभागी प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षणास एकूण २५ शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

पिकांचे जातींचे संरक्षण व शेतकऱ्यांचा हक्क जागरूकता अभियान

दिनांक २९ व ३० जानेवारी, २०१७ या कालावधीत कृषि विज्ञान केंद्र, जळगाव व पिकांचे जातींचे संरक्षण व शेतकऱ्यांचा हक्क प्राधिकारण, भारत सरकार, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने पिकांचे जातींचे संरक्षण व शेतकऱ्यांचा हक्क जागरूकता अभियान राबविण्यात आले. या अभियानात एकूण १६० शेतकरी सहभागी झाले होते.

प्रधानमंत्री पीक विमा योजना शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

दिनांक ३ एप्रिल, २०१६ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे व अटारी, विभाग ५ हैद्राबाद यांचे संयुक्त विद्यमाने प्रधानमंत्री पीक विमा योजना शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी

डॉ.पी.एन.रसाळ, सहयोगी अधिष्ठाता हे होते. या कार्यक्रमास शेतकरी बहुसंख्येने उपस्थित होते.

दिनांक ३ एप्रिल, २०१६ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, बाभळेश्वर व अटारी, विभाग ५ हैद्राबाद यांचे संयुक्त विद्यमाने प्रधानमंत्री पीक विमा योजना शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी मा.डॉ. के. पी. विश्वनाथा, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. या कार्यक्रमास शेतकरी बहुसंख्येने उपस्थित होते.

दिनांक ३ एप्रिल, २०१६ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, बारामती व अटारी, विभाग ५ हैद्राबाद यांचे संयुक्त विद्यमाने प्रधानमंत्री पीक विमा योजना शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. या कार्यक्रमास शेतकरी बहुसंख्येने उपस्थित होते.

खरीम हंगाम पुर्व सभा

एप्रिल व मे, २०१६ या महिन्यात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने खरीप हंगामपुर्व सभेचे आयोजन करण्यात आले. या दरम्यान सर्व जिल्ह्यात एकुण ३० जिल्हा मासिक चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रसंगी विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी कृषि अधिकारी, कर्मचारी यांना मार्गदर्शन केले.

पीक पहाणी चिकित्सक निदान चमूचे भेटीचे आयोजन

विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्र व कृषि विज्ञान केंद्राचे शास्त्रज्ञांनी कृषि विभाग अधिकारी, कर्मचारी समवेत प्रत्यक्ष पीक पाहणी करून चिकित्सक निदान केले व मार्गदर्शन केले.

रब्बी व उन्हाळी हंगामाच्या विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठकीचे आयोजन

दि. ७ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग यांच्या विद्यमाने विभागीय कृषि संशोधन प्रकल्प, सोलापूर येथे रब्बी व उन्हाळी हंगामाची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समितीची एकदिवशीय बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. व्यासपीठावर विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, कृषि विभागाचे संचालक श्री. खेमनार, सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे, डाळिंब उत्पादक संघाचे अध्यक्ष श्री. प्रभाकर चांदणे, सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विजय अमृतसागर यांची प्रमुख उपस्थिती होती. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले. संचालक संशोधन राजेंद्र पाटील यांनी विद्यापीठाने प्रसारीत केलेले वाण, अवजारे आणि पीक उत्पादन शिफारशीची माहिती दिली. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. विजय अमृतसागर यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कृषि विभाग यांनी केले. एक

दिवसीय परिसंवादात कृषि विभागाचे कृषि अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. यावेळी शिवार फेरीचे आयोजन करण्यात आले होते.

गोपालक शेतक-यांसाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम

दिनांक २१ नोव्हेंबर, २०१६ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व जिल्हा परिषद, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने जिल्ह्यातील गोपालक शेतक-यांसाठी एक दिवसीय प्रशिक्षण वर्ग घेण्यात आला. या प्रशिक्षण वर्गास मा.सौ.मंजुषा गुंड, अध्यक्षा, जिल्हा परिषद, अहमदनगर, श्री. अनिल कवडे, जिल्हाधिकारी, अहमदनगर हे उपस्थित होते. या प्रसंगी श्री. शरद नवले, सभापती, कृषि व पशुसंवर्धन समिती, जिल्हा परिषद, अहमदनगर, डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ.बी.आर.उल्मेक, संचालक शिक्षण, श्री रविंद्र बिनवडे, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, अहमदनगर, डॉ. भरत राठोड, जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी यांनी प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. जिल्ह्यातील बहुसंख्य गोपालक या प्रशिक्षणासाठी उपस्थित होते.

शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

दिनांक ११ नोव्हेंबर, २०१६ रोजी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, कृषि विभाग व आत्मा, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने राहुरी येथील प्रगतीशील शेतकरी श्री. भाऊसाहेब येवले यांच्या शेतावर शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन करण्यात आले. याप्रसंगी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ.आर.एस. पाटील, संशोधन संचालक यांनी उपस्थित शेतक-यांना मार्गदर्शन केले. तसेच श्री.भाऊसाहेब बन्हाटे, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, श्री संभाजीराव गायकवाड, प्रकल्प उपसंचालक, आत्मा, प्रा.जे.बी. शिंदे यांनी विविध विषयांवर माहिती दिली. मान्यवर व उपस्थित शेतकऱ्यांनी ऊस रोपवाटीकेस भेट देवून माहिती घेतली. जिल्ह्यातील बहुसंख्य प्रगतीशील शेतकरी यावेळी उपस्थित होते.

रब्बी ज्वारी ग्रामबिजोत्पादन कार्यक्रम

दिनांक १८ डिसेंबर, २०१६ रोजी मा. कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांनी ज्वारी सुधार प्रकल्प, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, इक्रीसॅट, हैद्राबाद, कृषि विभाग, महाबिज व बियाणे प्रमाणीकरण विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने राबविण्यात येणारा रब्बी ज्वारी ग्रामबिजोत्पादन कार्यक्रमात समाविष्ट मौजे नारायणवाडी, ता.नेवासा, जि.अहमदनगर या गावास भेट दिली. या प्रसंगी मा.आ. श्री. बाळासाहेब मुरकुटे, डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण, डॉ.आर.एस. पाटील, संशोधन संचालक, डॉ. एस.आर गडाख, ज्वारी पैदासकार, श्री.भाऊसाहेब बन्हाटे, प्रकल्प संचालक, आत्मा, श्री. पंडीत लोणारे, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी, श्री. दौंड, महाबिज प्रतिनिधी, व बहुसंख्य शेतकरी उपस्थित होते. एकुण ३५० हे. क्षेत्रावर विद्यापीठाच्या ज्वारी (फुले वसुधा) या वाणाचे ग्रामबिजोत्पादन घेण्यात आले होते.

रब्बी कृषि संमेलन व जागतिक मृदा दिन

दिनांक ५ डिसेंबर, २०१६ रोजी कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ, सोलापूर येथे रबी कृषि संमेलन व जागतिक मृदा दिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा.श्री. प्रकाश पाटील, सदस्य, कार्यकारी परिषद, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या हस्ते करण्यात आले. या कार्यक्रमास डॉ. डी.आर. नांदे, कार्यक्रम समन्वयक व त्यांचे सहकारी व २५० हून अधिक शेतकरी उपस्थित होते. याप्रसंगी एकुण ११५ जमिनीचे आरोग्य पत्रिकेचे उपस्थित शेतक-यांना वाटप करण्यात आले.

शास्त्रोक्त शेळी व्यवस्थापन प्रशिक्षण कार्यक्रम

दिनांक २२-२५ नोव्हेंबर, २०१६ या कालावधीत कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ, सोलापूर येथे कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम अंतर्गत शास्त्रोक्त शेळी व्यवस्थापन या विषयावर मौजे. शेजबाभुळगाव, ता.मोहोळ, जि. सोलापूर येथील स्वयं सहाय्यता बचत गटाच्या सदस्यांना प्रशिक्षण देण्यात आले. या प्रशिक्षण वर्गाच्या तांत्रिक सत्रात शेळी पालनाचे महत्व, व्यवसाय संधी, शास्त्रोक्त व्यवस्थापन पध्दती, आहार व्यवस्थापन, लसीकरण वेळापत्रक, चारापिके लागवड, शासन योजना व प्रकल्प अहवाल तयार करणे या विषयावर मार्गदर्शन करण्यात आले. या प्रशिक्षण कालावधीत मौजे यावली, ता. मोहोळ येथील यशस्वी शेळीपालन व्यावसायिक प्रकल्पाला भेट देण्यात आली.

एकात्मिक शेती पध्दती - प्रशिक्षण कार्यक्रम

दिनांक २९ नोव्हेंबर ते २ डिसेंबर, २०१६ या कालावधीत कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ व आत्मा, सोलापूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने येथे कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम अंतर्गत एकात्मिक शेती पध्दती या विषयावर शेतक-यांसाठी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले. या प्रशिक्षण वर्गाच्या तांत्रिक सत्रात एकात्मिक शेती पध्दतीची गरज, महत्व व फायदे एकात्मिक शेती पध्दतीतील विविध घटक, मॉडेल्स, हवामान बदलाचा एकात्मिक शेती पध्दतीवर परिणाम, आर्थिक ताळेबंद, शेततळ्यातील मत्स्य संवर्धन व उत्पादित शेती मालाचे मुल्यवर्धन या विषयावर सविस्तर माहिती देण्यात आली. तसेच एकात्मिक शेती पध्दती अवलंबविलेल्या प्रगतीशील शेतक-यांच्या शेतावर भेटी देण्यात आल्या. कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ येथे भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग, एकात्मिक शेती पध्दती, शास्त्रोक्त शेळी व्यवस्थापन, लहान दाळ मिल या विषयावर शेतक-यांसाठी प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आले. या प्रशिक्षणाला एकुण ११७ शेतक-यांनी सहभाग नोंदविला.

* दिनांक २३ ते २८ डिसेंबर, २०१६ या कालावधीत कृषि विज्ञान केंद्र, मोहोळ येथे जय जवान जय किसान सप्ताह साजरा करण्यात आला. या सप्ताहात शेतक-यांसाठी एकुण २४ विस्तार कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते.

* महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी, अधिनस्त सर्व कृषि विज्ञान केंद्रात दिनांक ५ डिसेंबर, २०१६ रोजी जागतिक मृदा दिन साजरा

करण्यात आला. या प्रसंगी एकुण १०१५ जमिनीचे आरोग्य पत्रिका शेतक-यांना वाटप करण्यात आल्या.

* दिनांक २ ऑक्टोबर, २०१६ रोजी सर्व विभागीय विस्तार केंद्रे, जिल्हा विस्तार केंद्रे व कृषि विज्ञान केंद्रात स्वच्छ भारत अभियान अंतर्गत परीसर स्वच्छता कार्यक्रम राबविण्यात आला.

* महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने माहे ऑक्टोबर ते डिसेंबर २०१६ या कालावधीत जिल्हा मासिक चर्चासत्रांचे आयोजन करण्यात आले. या कालावधीत एकुण २७ जिल्हा मासिक चर्चासत्रांचे आयोजित करण्यात आली. या चर्चासत्रात कृषि विद्यापीठ शास्त्रज्ञांनी कृषि विभागाचे अधिकारी कर्मचारी यांना तांत्रिक मार्गदर्शन केले. या चर्चासत्रादरम्यान प्रात्याक्षिक प्रक्षेत्रास भेटी देवून मार्गदर्शन केले.

* सर्व विभागीय विस्तार केंद्रे, जिल्हा विस्तार केंद्रे, कृषि विज्ञान केंद्र व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने पीक निदान व पहाणी या कार्यक्रमातर्गत विविध भेटींचे आयोजन करून व शेतक-यांना मार्गदर्शन करण्यात आले.

राष्ट्रीय कृषि विकास योजना - शेतकरी प्रथम प्रकल्प

दिनांक २४ जानेवारी, २०१७ रोजी कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे राष्ट्रीय कृषि विकास योजना- शेतकरी प्रथम प्रकल्प अंतर्गत दुध व कुक्कुट उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतक-यांसाठी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी मा. डॉ. के. पी. विश्वनाथा, कुलगुरु, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी हे होते. यावेळी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण व डॉ. ए. व्ही सोळंके, व्यवस्थापक, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र यांनी उपस्थित प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण वर्गास एकुण ५० शेतकरी सहभागी झाले.

* दिनांक ६ फेब्रुवारी, २०१७ रोजी कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे राष्ट्रीय कृषि विकास योजना-शेतकरी प्रथम प्रकल्प अंतर्गत ऊस व आंतरपिके उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतक-यांसाठी प्रशिक्षण आयोजित करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण हे होते. डॉ. ए. व्ही सोळंके, व्यवस्थापक, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र यांनी उपस्थित प्रशिक्षणार्थींना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण वर्गास एकुण ५० शेतकरी सहभागी झाले.

* दिनांक ३१ जानेवारी, २०१७ रोजी विभागीय विस्तार केंद्र, धुळे यांनी राष्ट्रीय कृषि विकास योजना - शेतकरी प्रथम प्रकल्प अंतर्गत मौजे नंदाळे, जि. धुळे येथे हरभरा उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतकरी मेळावा व शिवारफेरीचे आयोजन केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण हे होते. याप्रसंगी सहयोगी

अधिष्ठाता, कृमवि, धुळे, कार्यक्रम समन्वयक, कृषि विज्ञान केंद्र, धुळे यांनी उपस्थित शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण वर्गास बहुसंख्येने शेतकरी सहभागी झाले होते.

* दिनांक १४ मार्च, २०१७ रोजी कृषि संशोधन केंद्र, निफाड यांनी राष्ट्रीय कृषि विकास योजना-शेतकरी प्रथम प्रकल्प अंतर्गत मौजे कुंदेवाडी येथे गहु उत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर शेतकरी मेळावा व शिवारफेरीचे आयोजन केले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी डॉ. किरण कोकाटे, संचालक, विस्तार शिक्षण हे होते. याप्रसंगी डॉ. आर.एस.पाटील, संशोधन संचालक, गहु विशेषज्ञ यांनी उपस्थित शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. या प्रशिक्षण वर्गास बहुसंख्येने शेतकरी सहभागी झाले होते.

आयसीएआर शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन

मार्च २४ व ३१, २०१७. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला नव्याने मंजूर झालेल्या नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत दोन प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाचा परिचय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी केली. यावेळी संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते. या दोन्ही प्रशिक्षण वर्गाला राहुरी तालुक्यातील कणगर व चिंचविहीरे गावांतील १०० शेतकरी व महिला उपस्थित होत्या.

हवामान बदल ज्ञान साखळी या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन

कृषि विद्यापीठ, जर्मन इंटरनॅशनल कॉर्पोरेशन, कृषि विभाग, वॉटर संस्था यांच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठात भारतीय शेतीत - हवामान बदल ज्ञान साखळी या विषयावर एक दिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर या प्रकल्पाचे राष्ट्रीय कृषि सल्लागार डॉ. जाकीर हुसेन, राज्य पातळीवरील समन्वयक अधिकारी आणि आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री. एस.सी. बोरकर आणि या प्रकल्पाचे राज्य कृषि सल्लागार श्री. सोमनाथ चौधरी उपस्थित होते.

या कार्यशाळेमध्ये विद्यापीठ तज्ञांच्या सत्याने आपत्कालीन नियोजन आराखड्याला अंतिम स्वरूप देण्यात आले. डॉ. एस. डी. गोरंटीवार यांनी कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन केले तर डॉ. रविंद्र आंधळे यांनी आभार मानले. या कार्यशाळेत कृषि विभागाचे श्री. संभाजी गायकवाड, श्री. विठ्ठलराव गुंजाळ, कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, पीक विशेषज्ञ, कृषि विज्ञान केंद्राचे विषय विशेषज्ञ, तसेच वॉटर संस्था, बायफ आणि आर. एम. एलचे प्रतिनिधी उपस्थित होते.

फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागांतर्गत तीस दिवसांचे फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचा समारोप कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात उपस्थित होते.

याप्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते प्रशिक्षणार्थींना प्रमाणपत्राचे वाटप करण्यात आले. यावेळी फळे व भाजीपाला प्रक्रिया तंत्रज्ञानाच्या पुस्तकाचे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. या प्रशिक्षणाला जिल्हयातुन २२ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

दोन दिवसीय कार्यशाळा आयोजन

कृषि, शेतकरी कल्याण मंत्रालय आणि जर्मन डेव्हलपमेंट कोऑपरेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुण्यात आयोजित केलेल्या हवामान बदल व आपत्कालीन परिस्थितीत नियोजन करण्यासंदर्भातील दोन दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. यावेळी हैद्राबाद येथील मॅनेज संस्थेचे संचालक डॉ. व्ही पी शर्मा, अटारी संस्थेचे संचालक डॉ. वाय. जी. प्रसाद, क्रिडाचे समन्वयक डॉ. जी रविंद्र चॅरी, डॉ. राजू, जर्मन विकास सहकार्य संस्था श्री नवीन, श्री नदीम, डॉ. झाकिर, श्री. सोमनाथ चटर्जी, आत्माचे संचालक श्री. सुभाष खेमनर, प्रकल्प संचालक श्री. सुनील बोरकर, श्री. भाऊसाहेब बराटे, रामेंतीच्या प्राचार्य सौ. मेघना केळकर यासह कृषि विज्ञान केंद्र, कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव येथे शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठक संपन्न

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव येथे सन २०१५-१६ या वर्षात राबविण्यात आलेल्या विविध उपक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी तसेच सन २०१६-१७ या वर्षामध्ये घेण्यात येणाऱ्या उपक्रमांबद्दल चर्चा करण्यासाठी शास्त्रीय सल्लागार समितीच्या बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे सन्माननीय कुलगुरु मा. डॉ. के. पी. विश्वनाथा, तसेच विद्यापीठाचे संचालक, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक मा. डॉ. किरण कोकाटे व विभागीय संचालनालय, हैद्राबाद येथील डॉ. वाय.जी. प्रसाद उपस्थित होते. कार्यक्रम समन्वयक प्रा. मोहन शिर्के यांनी बैठकीची पार्श्वभूमी स्पष्ट केली व मान्यवरांचे स्वागत करून गतवर्षातील विविध उपक्रमांविषयी सादरीकरण केले. यानंतर केंद्रातील सर्व विषय विशेषज्ञ व कार्यक्रम सहाय्यक यांनी राबविलेल्या आद्यरेखा प्रात्याक्षिके, प्रक्षेत्र चाचण्या, निदान भेटी व प्रशिक्षणे याविषयीच्या अहवालाचे सविस्तर सादरीकरण केले. समितीच्या सर्व सदस्यांनी केंद्राच्या प्रक्षेत्रावरील सोयाबीन फुले अग्रणी वाणाचे बिजोत्पादन

प्रक्षेत्राची पाहणी केली. यावेळी कराड कृषि महाविद्यालयाचे डॉ. अशोक पिसाळ, कराड कृषि संशोधन केंद्राचे डॉ. कदम, जिल्हा विस्तार केंद्राचे डॉ. फाळके, जिल्हा अग्रणी बँकेचे श्री. शिरोळकर, नाबार्डचे श्री. अभ्यंकर, पशुसंवर्धन विभागाचे डॉ. अभंग, आर.सी.एफ. चे क्षेत्रीय व्यवस्थापक श्री. कदम व श्री. मरगज, कृषि विज्ञान केंद्र, कालवडेचे डॉ. मालेकर तसेच सदस्य शेतकरी प्रतिनीधी व प्रगतशील शेतकरी सहभागी झाले होते.

चारा व्यवस्थापन प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन

पशुसंवर्धन विभाग, जिल्हा परिषद, अहमदनगर आणि पशुविज्ञान आणि दुग्धशास्त्र विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने नाविण्यपूर्ण योजना सन २०१५-१६ अंतर्गत चारा टंचाई निर्मुलनासाठी चारा व्यवस्थापन प्रशिक्षण शिबिराचे कृषि विद्यापीठात आयोजन करण्यात आले होते. या या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जिल्हा परिषद अध्यक्षा ना. सौ. मंजुषाताई गुंड पाटील उपस्थित होत्या. प्रशिक्षण शिबिराचे उद्घाटक म्हणून जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर विद्यापीठाचे संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, कृषि व पशुसंवर्धन सभापती श्री. शरद नवले, मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. रविंद्र बिनवडे, अधिष्ठाता (कृषि), डॉ. भीमराव उल्मेक, पशुसंवर्धन जिल्हा उपायुक्त डॉ. लालु भांगरे, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. उध्दव भोईटे, जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी डॉ. भरत राठोड उपस्थित होते.

फुले कृषिदर्शनी ॲप

राहुरी येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कृषिदर्शनी ॲप आता शेतकऱ्यांच्या स्मार्ट फोनमध्ये एका क्लिकवर उपलब्ध केले आहे. कृषिदर्शनी दैनंदिनी अत्यंत उपयुक्त असली तरी हे प्रकाशन घेऊन फिरणे अवघड ठरत होते. म्हणून कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या संकल्पनेतून हे ॲप तयार करण्यात आले आहे. कृषिदर्शनी मोबाईल ॲपचे लॉन्चिंग गुजरात

येथील कामधेनू विद्यापीठाचे कुलगुरू तथा नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे अध्यक्ष डॉ. एम. सी. वाष्ण्य आणि माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील यांचे हस्ते करण्यात आले. कृषिदर्शनी ॲप तयार करण्यामध्ये पूनम प्रल्हाद सातपुते आणि श्रीराम जयराम रायते या माजी विद्यार्थ्यांनी मोलाचे योगदान दिले आहे. यासाठी प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, डॉ. संदिप पाटील, डॉ. सचिन सदाफळ आणि डॉ. भगवान देशमुख यांनी प्रयत्न केले.

कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार करावा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि राष्ट्रीय कृषि विस्तार व्यवस्थापन संस्था, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने किसान कॉल सेंटरच्या कृषि क्षेत्र सल्लागारांसाठी रब्बी हंगामातील सुधारीत तंत्रज्ञान या विषयावर दोन दिवसीय प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला होता. या प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, शेतीविषयक तंत्रज्ञान अचुकपणे प्रसार करण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे हे सर्वात प्रभावी माध्यम आहे. किसान कॉल सेंटरच्या कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी कृषि विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान जाणून घ्या, आत्मसात करा आणि शेतकऱ्यांच्या समस्यांना योग्य सल्ला द्या. पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार पिकांचे नियोजन, बाजारभावाची अद्ययावत माहिती, बदलत्या हवामानानुसार तंत्रज्ञान, पीक बदल पध्दती, शाश्वत शेती, शेतीच्या उत्पादनाचे मुल्यवर्धन या विविध विषयांचे ज्ञान कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी अद्ययावत ठेवणे गरजेचे असल्याचे म्हणाले. याप्रसंगी प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, विश्लेषक रसायन शास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरगुडे, सहयोगी प्राध्यापक डॉ. उल्हास सुर्वे, डॉ. ढेंबरे, डॉ. गोकुळ वामन उपस्थित होते.

विस्तार शिक्षण कार्यक्रम (२०१६-१७)

अ.क्र.	तपशिल	विभागीय आणि जिल्हा विस्तार केंद्र		कृषि विज्ञान केंद्र	
		कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या	कार्यक्रम	एकुण लाभार्थी संख्या
१. प्रशिक्षण कार्यक्रम					
१.	शेतकरी, शेतकरी महिला व युवकांसाठी प्रशिक्षण	९५	५७९०	१७८	७९५०
२.	कृषि व विकास खात्यातील कर्मचाऱ्यांसाठी प्रशिक्षण	३७	२२३०	२५	१६३८
३.	शेतकरी व शास्त्रज्ञ यांच्यामध्ये चर्चासत्र-प्रशिक्षण वर्ग	५४	२२५४	१५	९९२
२. चर्चासत्र/परिसंवाद					
१.	मासिक जिल्हा चर्चासत्र	७१	२६३८	३२	१३९९
२.	विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचा परिसंवाद/चर्चासत्र सहभाग	५	२५३	५	२५
३.	संयुक्त कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठक	४	५००	२	२५०
४.	शेतकरी शास्त्रज्ञ मंच बैठक	३२	७२४	४	१७६
३. प्रात्यक्षिके/चाचणी प्रयोग					
१.	कृति प्रात्याक्षिके	८८४	१४७४	२४	६८५
२.	परिणाम प्रात्याक्षिके	४५७	९३२	-	-
३.	मुल्यांकन चाचण्या	३२३	३२३	२७	३१०
४.	आद्यरेखीय प्रात्याक्षिके	३८१	३८१	१७३	१०७६
४. इतर विस्तार शिक्षण कार्यक्रम					
१.	सभा / गटचर्चा	२७०	१९६७	६८	१४६६
२.	प्रक्षेत्र भेटी / शिवार फेरी	३०७	४३७५	१४२	१०३०
३.	शेतीदिन	२०	२३५८	१३	७३९
४.	प्रक्षेत्र व गृह भेटी	६०३	७२२	६३	८७४
५.	शेतकरी मेळावे	७४	२२११९	६	६३२
६.	कृषि प्रदर्शनांचे आयोजन	२०	-	४	-
७.	कृषि प्रदर्शनांमध्ये सहभाग	२९	-	११	-
८.	निदान चमुच्या भेटी व रोग आणि किड पहाणी पथक	७९	९४२	२१०	१०४१
९.	सर्व्हेलन्स चमु भेट	११	१६८	१५	११४
१०.	विद्यापीठ शास्त्रज्ञांचे कृषि खाते व इतर सेवाभावी संस्थेने आयोजित केलेल्या विस्तार कार्यक्रमात व्याख्याने	६११	२४६२२	१३३	९५९४
५. भेटी					
१.	शेतकरी	-	५५६९५	-	५२५१
२.	विद्यार्थी	-	८८६७	-	७३१
३.	प्रशिक्षणार्थी	-	३६३२	-	१६५३

४.	अधिकारी	-	२९३५	-	१३३७
६. विस्तार प्रकाशने					
१.	घडिपत्रिका				
२.	माहिती पत्रक	२६	-	१८	-
३.	पुस्तिका				
४.	शेतीविषयक लेख	१७१	-	३५	-
५.	शास्त्रीय लेख	१२	-	-	-
७. प्रसिध्दी					
१.	वर्तमानपत्रात/मासिकात प्रसिद्ध झालेले लेख	-	६६	१४९	-
२.	आकाशवाणी कार्यक्रम	-	१८	२२	-
३.	दूरदर्शन आणि इतर टि.व्ही. च्या वाहिन्यांवर प्रसारित झालेले कार्यक्रम	-	२१	१५	-
८. इतर विस्तार उपक्रम					
१.	कृषि सल्ला	६७७८	६७७८	१८४	१८४
२.	पाणी परिक्षण	२६९	२६९	२०	२०
३.	माती परिक्षण	४४७	४४७	१३५७	१३५७
४.	मृद आरोग्य पत्रिका वाटप	८३	८३	१०३७	१०३७
५.	किड नमुने तपासणी	९६८	९६८	-	-
६.	रोग नमुने तपासणी	४०७	४०७	-	-
७.	दुरभाष्य / दूरध्वनीद्वारे दिलेली उत्तरे	४२२९५	४२२९५	४११३	४११३
९.	इतर (स्वच्छ भारत अभियान, जय जवान जय किसान, किसान संमेलन इ.)	१२१	८४४०	७	१६८०
१०.	वनमहोत्सव	९	२१५५	४	३४२

५. प्रमुख घडामोडी

एप्रिल २०१६

कंपोष्ट खत आणि सेंद्रिय खत निर्मिती कार्यशाळा संपन्न

राहुरी येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात कंपोष्ट खत आणि सेंद्रिय खत बनविण्याचे प्रात्याक्षिकांचा कार्यक्रम कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांच्या अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आला होता. याप्रसंगी व्यासपीठावर प्रमुख उपस्थितीत अहमदनगर जिल्हाधिकारी श्री.अनिल कवडे, नाशिक विभागीय आयुक्त श्री. एकनाथ डौले तसेच संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ.किरण कोकाटे,अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक,मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री.शैलेश नवाल,कुलसचिव श्री.सोपान कासार,तहसीलदार श्री.अनिल दौंड, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, नियंत्रक श्री.बी.जी. निर्मळ, सहयोगी अधिष्ठाता (निकृशि) डॉ.सुरेश बोरकर उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, स्वच्छ भारत अभियानाला कंपोष्ट खत आणि सेंद्रिय खत निर्मितीची जोड देउन या अभियानाला चळवळीचे स्वरूप दिले तर नक्कीच कंपोष्टखत निर्मिती अभियान तळगाळात पोहोचेल. प्रत्येक शेतकऱ्याने आपल्या शेतावर कंपोष्ट खत निर्मितीचा प्रकल्प उभारणे गरजेचे असल्याचे म्हणाले. विभागीय आयुक्त श्री. एकनाथ डौले, डॉ. किरण कोकाटे, डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी डॉ. सी.डी. देवकर यांनी पालापाचोळ्या पासुन कंपोष्ट खत निर्मितीचे प्रात्याक्षिक आणि डॉ. डी.बी. पवार यांनी गांडुळ खत निर्मितीचे प्रात्याक्षिक दाखविले.या कार्यक्रमास शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक स्वागत आणि आभार डॉ. शरद गडाख यांनी मानले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी केले.

महात्मा जोतिबा फुले जयंती उत्साहात साजरी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात महात्मा जोतिबा फुले जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन न्यु आर्ट्स, कॉमर्स अँड सायन्स कॉलेजचे प्राध्यापक डॉ. मेहेबूब सय्यद उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा

यांनी भूषविले. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ,विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, जीवरसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ.सुनिल गोरंटीवार,विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना प्रा.डॉ.मेहेबूब सय्यद म्हणाले, महात्मा जोतिबा फुलेनी शेतकऱ्यांच्या समस्यांचा पूर्ण अभ्यास केलेला होता. शेतकऱ्यांचे उत्पन्नात वाढ करायची असेल तर शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण देणे, सेंद्रिय खत निर्मितीला चालना देणे, दऱ्याखोऱ्यांमध्ये तळे व बांध घालणे, शेतकऱ्यांसाठी प्रदर्शन भरविणे असे त्यांनी सुचविले होते. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा म्हणाले महात्मा फुले थोर विचारवंत,तत्वज्ञानी आणि समाजसुधारक होते.त्यांचे विचार आणि लिखान दूरदृष्टी कोनाचे होते. सामाजिक एकता व समानतेचे ते प्रणेते होते.त्यामुळे त्यांना महात्मा हि पदवी मिळाली. याप्रसंगी डॉ. प्रकाश तुरबतमठ यांनी प्रस्ताविक आणि प्रमुख पाहुण्यांची ओळख करून दिली. यावेळी विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, प्राध्यापक,शास्त्रज्ञ,कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. राधेश्याम ढोले यांनी तर आभार प्रा.शरद पाटील यांनी मानले.

भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती उत्साहात साजरी

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी.विश्वनाथा यांनी भूषविले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाचे माजी अधिष्ठाता डॉ. सुर्यनारायण रणसुबे होते. व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, सौ. शिला रणसुबे, विभाग प्रमुख डॉ. यशवंत फुलपगारे, ग्रंथपाल श्री. प्रकाश शिंदे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील यावेळी उपस्थित होते.

डॉ. सुर्यनारायण रणसुबे म्हणाले, समाज परिवर्तनासाठी सर्वांनी एकत्र यावे व जातीधर्माच्या पलीकडे जावून कार्य करावे हे भारतरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे स्वप्न होते. अध्यक्ष मार्गदर्शन करताना

कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले देशात नांदनारी समता व शांती ही डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांमुळेच आहे.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संचालक विस्तार शिक्षण डॉ.किरण कोकाटे यांनी केले.याप्रसंगी डॉ. महावीरसिंग चौहान यांनी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांवर कविता सादर केली. विद्यार्थ्यांनी आपली मनोगते व्यक्त केली. या कार्यक्रमास विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. राधेश्याम ढोले यांनी तर आभार प्रा.शरद पाटील यांनी मानले.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी आणि राष्ट्रीय संशोधन संस्था, बिकानेर यांचेमध्ये सामंजस्य करार

पशुविज्ञान आणि दुग्धशास्त्राच्या संशोधन बळकटीकरणासाठी राहुरीच्या महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि बिकानेर(राजस्थान)येथील उंटावरील राष्ट्रीय संशोधन संस्थेमध्ये सामंजस्य करार करण्यात आला. कृषि विद्यापीठाच्या वतीने अधिष्ठाता(कृषि) डॉ.भीमराव उल्मेक आणि राष्ट्रीय संशोधन संस्थेच्या वतीने त्या संस्थेचे संचालक डॉ. एन. व्ही. पाटील यांनी या सामंजस्य करारावर सहया केल्या. यावेळी अधिष्ठाता (कृषि)डॉ.भीमराव उल्मेक म्हणाले की,देशातील दोन नावाजलेल्या संस्थांमधील या सामंजस्य कराराचा लाभ येथील पदव्युत्तर आणि पीएचडी विद्यार्थ्यांना होणार आहे. तसेच पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्रामधील संशोधनाचा दर्जा सुधारण्यास मदत होणार आहे. बिकानेर संस्थेचे संचालक डॉ. एन.व्ही. पाटील म्हणाले, या करारामुळे येथील विद्यार्थ्यांना अत्याधुनिक प्रयोगशाळा तसेच जैवतंत्रज्ञान सुविधा आणि मनुष्यबळाचा फायदा होणार

आहे. दुग्धव्यावसायिक शेतकऱ्यांना देखील याचा लाभ होईल असा विश्वास त्यांनी व्यक्त केला सुरुवातीला पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ.यशवंत फुलपगारे यांनी आपल्या प्रास्ताविकात सामंजस्य कराराचा उद्देश सांगितला.यावेळी प्राध्यापक, कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ.राहुल देसले यांनी तर आभार डॉ.संजय मंडकमाले यांनी मानले.

कुलगुरु यांची कोल्हापुर येथील कृषि महाविद्यालयास भेट

कुलगुरु डॉ.के.पी विश्वनाथा यांनी कोल्हापुर येथील कृषि महाविद्यालयास सदिच्छा भेट दिली. याप्रसंगी अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, कोल्हापुर कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. जी.जी. खोत हे उपस्थित होते. याप्रसंगी मार्गदर्शन करताना कुलगुरु म्हणाले कृषि महाविद्यालय आधुनिक तंत्रज्ञानाचे मॉडेल बनावे. आधुनिक तंत्रज्ञान शेतकऱ्यांना उपलब्ध करून द्यावे, जेणे करून शेतकऱ्यांच्या उत्पादनात वाढ होईल व त्यांचे जीवनमान उंचावण्यास मदत होईल. प्रत्येक विद्यार्थ्यांने पाच झाडे लावावीत असे आवाहन केले. स्वच्छता अभियान नियमित राबवावे असे नमूद केले.

कुलगुरु यांनी कृषिविद्या प्रक्षेत्र, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागाचे प्रक्षेत्र, जैविक खत प्रयोगशाळा, उद्यानविद्या विभागातील रोपवाटीका यांना भेट देवून प्रकल्पांची माहिती घेतली. तसेच नूतनिकरण केलेल्या मुर्लीच्या वसतीगृहाचे व महाविद्यालयामध्ये ऑप्टिकल फायबरद्वारे सुरु करण्यात आलेल्या सुविधेचे उद्घाटन केले.

कार्यक्रमाचे सुरवातीस कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. जी.जी. खोत यांनी महाविद्यालयांमध्ये राबविणेत येणाऱ्या विविध उपक्रमांचे व सोयीसुविधांचे सादरीकरण केले. यावेळी महाविद्यालयाच्या वार्षिक नियतकालिक मृदगंधचे विमोचन मा. कुलगुरु यांचे हस्ते करण्यात आले. सदर कार्यक्रमास सर्व विभाग प्रमुख, प्राध्यापक, कर्मचारी व विद्यार्थी परिषदेचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

कृषि माविद्यालय, पुणे येथे कंपोस्ट खतनिर्मितीवर आधारित प्रात्यक्षिकाचे आयोजन

कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे येथे कृषिविद्या विभागाच्या प्रक्षेत्रावर

कंपोस्टखत निर्मितीवर आधारित प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले. सदर प्रात्यक्षिकांचे उद्घाटन कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. जगन्नाथ पाटील यांचे शुभहस्ते करण्यात आले. मार्गदर्शन करताना डॉ. जगन्नाथ पाटील म्हणाले रासायनिक खते, किटकनाशके व पाण्याचा अति वापर व सेंद्रिय पदार्थांचा कमी वापर यामुळे जमिनीच्या जडण-घडणीवर परिणाम होऊन जमिनीची सुपीकता कमी होत आहे. यासाठी शेतामध्ये सेंद्रिय पदार्थांचा वापर वाढविणे अत्यंत आवश्यक आहे. शेतक-यांनी शेतातील काडीकचरा आणि पिकांचे अवशेषांचा वापर करून स्वतःच कंपोस्ट खत तयार केल्यास उत्पादन खर्चात बचत होऊन पीक उत्पादन वाढीसाठी मदत होईल.

प्राध्यापक डॉ. दशरथ ठवाळ यांनी खतनिर्मितीबद्दल सविस्तर माहिती दिली. सदर प्रात्यक्षिकास सर्व विभागप्रमुख, प्राध्यापक व विद्यार्थी उपस्थित होते.

कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे क्रांतिसूर्य महात्मा फुले जयंती उत्साहात साजरी

कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे क्रांतिसूर्य महात्मा जोतिबा फुले यांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. जगन्नाथ पाटील यांचे शुभहस्ते महात्मा जोतिबा फुले यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले. याप्रसंगी त्यांनी महात्मा जोतिबा फुले यांच्या समग्र जीवनाचा आढावा घेताना कास्ताकारांच्या जीवनातील त्यांचे स्थान व त्यांच्यासाठी केलेल्या उल्लेखनीय कार्यांचा आलेख उपस्थित विद्यार्थी, प्राध्यापक व कर्मचारी यांचेसमोर मांडला. शेतीमधील आजच्या काळातील बदल होण्यास महात्मा जोतिबा फुले यांचे योगदान मोठे असून ते शेतकऱ्यांचे खऱ्या अर्थाने तारणहार आहेत. समाजातील प्रत्येक व्यक्तीला पुढे नेण्यासाठी शिक्षणाचे महत्व लक्षात घेऊन त्याकाळात शिक्षण क्षेत्रात त्यांनी केलेले उत्तुंग कार्य अतिशय मोलाचे आहे.

विद्यार्थी प्रतिनिधी श्री. प्रेमराज चव्हाण म्हणाले महात्मा जोतिबा फुले यांनी शेतक-यांसाठी केलेले कार्य व त्यांच्यासाठी केलेले लिखाण पाहता ते ख-या अर्थाने शेतीच्या आधुनिकतेचे जनक होते. याप्रसंगी सर्व विभागप्रमुख, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी उपस्थित होते.

मे २०१६

महाराष्ट्राचा ५६ वा वर्धापन व जागतिक कामगार दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे महाराष्ट्राचा ५६ वा वर्धापन व जागतिक कामगार दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांच्या हस्ते ध्वजारोहन करण्यात आले. कुलगुरु म्हणाले आतापर्यंत विद्यापीठाने विविध पिकांचे २३७ वाण, २५ कृषि औजारे व यंत्रे तसेच १३०० कृषि तंत्रज्ञान शिफारशी शेतकऱ्यांसाठी प्रसारित केल्या आहेत. शिक्षण आणि विस्तारामध्ये सुध्दा विद्यापीठाने मोलाचे कार्य केलेले आहे. शेतकऱ्यांच्या हितासाठी सर्वांनी एकत्र कार्य करण्याचे आवाहन त्यांनी केले. या कार्यक्रमास संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. सोपान कासार, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी व विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी डॉ. उत्तम कदम यांनी केले.

पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या वतीने 'कृषि हवामान बदल' वर कार्यशाळा

पुणे कृषि महाविद्यालयाच्या वतीने 'कृषि हवामान बदल' या विषयावर कार्यशाळा घेण्यात आली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. या वेळी कृषि विभागाच्या राज्य कृषि हवामान सल्लागार सोमनाथ चौधरी, गिझ या संस्थेचे प्रतिनिधी डॉ. झाकीर हुसैन, आत्माचे अतिरिक्त संचालक डॉ. प्रकाश अडागळे,

डॉ. उदय देशमुख, कृषि अभियांत्रिकी विभागाचे प्रमुख डॉ. गोरंटीवार आदी उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, कृषि विद्यापीठाने विविध पिकांसाठी स्थानिक परिस्थितीनुसार एकात्मिक शेती विकासाच्या शिफारशी केलेल्या आहे. त्या शिफारशीनुसार शेतकऱ्यांनी पिकांचे नियोजन केल्यास निश्चितच पीक उत्पादनामध्ये वाढ होईल. कार्यशाळेमध्ये कृषि विज्ञान केंद्र नारायणगाव, बारामती व बाभळेश्वर यांनी या वर्षी हाती घ्यावयाचे पथदर्शी प्रकल्प निश्चित करण्यात आले आहेत.'कार्यशाळेत पुणे कृषि महाविद्यालयाचे हवामानशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. साताप्पा खरबडे यांनी आभार मानले.

राज्यस्तरीय बैठक संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि भोपाळ येथील केंद्रीय कृषि अभियांत्रिकी संस्थेच्या वतीने कृषि शिक्षण व शेती मशिनरी कंपन्यांची राज्यस्तरीय बैठक पुणे कृषि महाविद्यालयात आयोजित करण्यात आली होती. कुलगुरु डॉ. के.पी विश्वनाथा यावेळी बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी होते. भोपाळ येथील केंद्रीय कृषि अभियांत्रिकी संस्थेचे संचालक डॉ. के. के. सिंग, कृषि विभागाचे विस्तार व प्रशिक्षण विभागाचे संचालक के. व्ही. देशमुख, कृषि विद्यापीठाचे विस्तार शिक्षण संचालक, डॉ. किरण कोकाटे, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. व्यंकट मायंदे, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्राचे संचालक, डॉ. एस.डी. सावंत, डॉ. एस. गनेसन आदी यावेळी उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी विश्वनाथा म्हणाले, शेतीधारणा क्षेत्र कमी होत आहे. त्यामुळे कृषि अवजारे आणि यंत्रांच्या निर्मितीमध्ये योग्य प्रकारे संशोधन करून, शेतकऱ्यांच्या गरजेनुसार अवजारे व यंत्राची निर्मिती करणे हे आव्हान असल्याचे प्रतिपादन केले. डॉ. के.के. सिंग म्हणाले यांनी मनोगत व्यक्त केले. यावेळी अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. पी.ए. तुरबतमठ यांनी प्रास्ताविक केले. डॉ. विठ्ठल शिर्के यांनी आभार मानले.

जून २०१६

योगशास्त्रावर कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, आंतरराष्ट्रीय योगा दिवसाच्या

पूर्वसंध्येला योगशास्त्रावर कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून योग अभ्यासक व प्रचारक श्री. सुरेश सावंत होते. व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, कुलसचिव श्री. विकास पानसरे, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा म्हणाले, आपल्या देशाचे योगशास्त्र हे संपूर्ण जगासाठी मोठी भेट आहे. या धक्काधकीच्या जीवनामध्ये मनः शांती आणि स्वास्थ्य पाहिजे असेल तर दैनंदिन जीवनामध्ये योगा हे अनिवार्य आहे. प्रमुख पाहुणे श्री. सुरेश सावंत मार्गदर्शन करतांना म्हणाले, मानव निर्मित सर्व व्याधी सोडविण्याची क्षमता योगामध्ये आहे. योगामुळे मन नियंत्रित राहून सकारात्मक होते. योगा हे एक प्रकारचे कल्पवृक्ष असून सर्वांनी आपल्या जीवनात योगाचा अवलंब करावा. संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांनी प्रमुख पाहुण्यांचा परिचय व प्रास्ताविक केले. या कार्यक्रमाचे आभार प्रा. शरद पाटील यांनी मानले. या कार्यशाळेसाठी विद्यापीठाचे सर्व विभाग प्रमुख, अधिकारी, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

आंतरराष्ट्रीय योग दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी.विश्वनाथा यांच्या मार्गदर्शनाखाली आंतरराष्ट्रीय योगा दिनानिमित्त कृषि विद्यापीठ आणि सावित्रीबाई फुले माध्यमिक व उच्च माध्यमिक महाविद्यालय आणि प्राथमिक विद्यालय यांचे संयुक्त विद्यमाने योगाचे प्रात्यक्षिक आयोजित

करण्यात आले होते. याप्रसंगी विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, कुलसचिव श्री. विकास पानसरे, राहुरी तालुक्याच्या गट शिक्षण अधिकारी श्रीमती. गायकवाड उपस्थित होते. यावेळी कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा यांनी मार्गदर्शन केले व आपल्या दैनंदिन जीवनात योगाचे आचारण करण्याचे आवाहन केले. या निमित्ताने विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांनी दैनंदिन जीवनात योगा करण्याची शपथ दिली.कुलसचिव श्री. विकास पानसरे यांनी या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत केले. सकाळी ६ ते ८ वा. या वेळेत योग प्रात्यक्षिकांचे आयोजन करण्यात आले होते. डॉ. बी.डी. पाटील व त्यांच्या सहकाऱ्यांनी वेगवेगळे योगासने व प्राणायाम करून दाखविले. या योग प्रात्यक्षिकास विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांनी उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला.या योगा दिनाची सुरुवात प्रार्थनेने झाली. यावेळी विविध योगासने आणि प्राणायाम घेण्यात आले. या योगदिनाचा समारोप विश्वशांतीच्या प्रार्थनेने झाली.

दहावी वार्षिक आढावा बैठकीचे उद्घाटन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि सुपारी व मसाला विकास संचालनालय, कालीकत, केरळ यांचे संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठात दोन दिवसीय सुपारी व मसाला विकास संचालनालयाची दहावी वार्षिक आढावा बैठकीचे उद्घाटन संपन्न झाले. या बैठकीच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा होते. या बैठकीला प्रमुख पाहुणे म्हणून अतिरिक्त आयुक्त, उद्यानविद्या, भारत सरकार डॉ. तमिल सेलवन उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर संचालक संशोधन तथा संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, प्रकल्प समन्वयक (मसाला पिके) डॉ. के. निर्मळ बाबु, सुपारी व मसाला विकास संचालनालयाचे संचालक डॉ. होमी चेरियन, सहसंचालक डॉ. फेमिना, उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, वनस्पतीशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. शरद गडाख, डॉ. सुरेश दोडके उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, गेल्या पाच वर्षात शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्याचा सरकारचा उद्देश आहे. शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करायचे असेल तर उद्यानविद्या पिकांना प्रोत्साहन देणे गरजेचे आहे. मसाला पिके

आंतरपिक म्हणून घेतले तर शेतकऱ्यांना अतिरिक्त उत्पन्न मिळेल. या प्रसंगी अतिरिक्त आयुक्त डॉ. तमिल सेलवन, प्रकल्प समन्वयक डॉ. के. निर्मळ बाबु, संचालक डॉ. होमी चेरियन यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी संचालक संशोधन तथा संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी स्वागत केले. या दोन दिवसीय वार्षिक आढावा बैठकीमध्ये देशभरातून ७० हून अधिक मसाला पिकांचे शास्त्रज्ञ सहभागी झालेले आहेत. या कार्यक्रमासाठी सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. आर. एस. वाघ यांनी केले तर आभार डॉ. शरद गडाख यांनी मानले.

जुलै २०१६

वनमहोत्सव आणि कृषि दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात वनमहोत्सव आणि कृषि दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ.के.पी. विश्वनाथा होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, संचालक शिक्षण डॉ. भीमराव उल्मेक, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. विकास पानसरे, अर्थशास्त्र विभाग, डॉ. दादाभाऊ यादव, विद्यापीठ अभियंता श्री.मिलिंद ढोके, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, अतोनात वृक्ष तोडीमुळे पर्यावरणाचे संतुलन बिघडले आहे. वृक्ष तोडीमुळे जमिनीची धुप वाढली असून जमिनीतील पाण्याची पातळी खालवली आहे. पर्यावरणाच्या संतुलनासाठी ३३ टक्के वन असणे गरजेचे आहे. संचालक विस्तार शिक्षण तथा संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले माजी मुख्यमंत्री स्व. वसंतराव नाईक यांच्या जयंती निमित्ताने आपण कृषि दिन साजरा करतो. आपल्या राज्याचे फक्त २० टक्के क्षेत्र वनाखाली असून ते ३३ टक्के असणे गरजेचे आहे. कृषि दिन आणि वन महोत्सवानिमित्त विद्यापीठातील एक हजारहून अधिक कर्मचारी आणि सहाशे विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठ परिसरामध्ये ३२ ठिकाणी १६००० झाडांची लागवड केली. या वृक्ष लागवड कार्यक्रामाध्ये सर्व विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला.

या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके आणि आभार कुलसचिव श्री. विकास पानसरे यांनी मानले.

दोन दिवसीय कार्यशाळा आयोजन

कृषि, शेतकरी कल्याण मंत्रालय आणि जर्मन इंटरनॅशनल कॉर्पोरेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने पुण्यात आयोजित केलेल्या हवामान बदल व आपत्तालीन परिस्थितीत नियोजन करण्यासंदर्भातील दोन दिवसीय कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली होती. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. यावेळी हैद्राबाद येथील मॅनेज संस्थेचे संचालक डॉ. व्ही. पी. शर्मा, अटारी संस्थेचे संचालक डॉ. वाय. जी. प्रसाद, क्रिडाचे समन्वयक डॉ. जी रविंद्र चॅरी, डॉ. राजू, जर्मन विकास सहकार्य संस्थेचे श्री. नवीन, श्री. नदीम, डॉ. झाकिर, श्री. सोमनाथ चटर्जी, आत्माचे संचालक श्री. सुभाष खेमनर, प्रकल्प संचालक श्री. सुनील बोरकर, श्री. भाऊसाहेब बराटे, रामेतीच्या प्राचार्य सौ. मेघना केळकर यासह कृषि विज्ञान केंद्र, कृषि विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांन डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, पुणे आणि नगर जिल्ह्यातील प्रत्येकी दोन तालुक्यातील चोवीस गावांची आपत्तालीन व्यवस्थापन आणि हवामान बदलानुसार पीक पद्धतीचा अभ्यास करून शिफारस करण्यात आली आहे. त्या संदर्भातील आराखडा तयार करण्यात आला असून लवकरच मोबाईलद्वारे शेतकऱ्यांना माहिती दिली जाणार आहे. डॉ. सुनील गोरंटीवार यांनी आभार मानले.

केंद्रिय कृषि मंत्री मा.ना. श्री. राधा मोहन सिंह यांची कृषि विद्यापीठास भेट

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे केंद्रिय कृषि मंत्री मा.ना. श्री. राधा मोहन सिंह यांनी सदिच्छा भेट दिली. याप्रसंगी त्यांनी शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी व शेतकरी यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी व्यासपीठावर खा. श्री. दिलीप गांधी, खा.श्री. सदाशिव लोखंडे, कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख, जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे, जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री रविंद्र बिनवडे, कार्यकारी परिषद सदस्य आणि माजी खा. श्री.भाऊसाहेब वाकचौरे, श्री. प्रकाश गजभिये, माजी आ. चंद्रशेखर कदम, संचालक विस्तार शिक्षण व संचालक संशोधन डॉ.किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक

उपस्थित होते. मार्गदर्शन करतांना केंद्रीय कृषि मंत्री मा.ना. श्री. राधा मोहन सिंह म्हणाले, महाराष्ट्र राज्यातील चारही कृषि विद्यापीठांचे शेती विकासात महत्वपूर्ण योगदान आहे. त्या दृष्टीने महाराष्ट्र हे देशातील शेती विकासासाठी दिशा देणारे राज्य ठरले आहे. देशातील कृषि विज्ञान केंद्राच्यामार्फत शेतकऱ्यांचे मृद आरोग्य पत्रिका तयार करण्याचे मोठे कार्य केंद्र शासनाने हाती घेतले आहे. त्याचबरोबर पंतप्रधान विमा योजना, पंतप्रधान सिंचन योजनेसाठी मोठा निधी उपलब्ध करून दिला आहे. देश मजबुत करायचा असेल तर गाव आणि शेतकरी समृद्ध करणे गरजेचे आहे. यासाठी शेतकऱ्यांना तंत्रज्ञानाचे सहाय्य घेणे क्रमप्राप्त आहे. यादृष्टीने कृषि शास्त्रज्ञांचे प्रयत्न महत्वपूर्ण आहे. कृषि पदवीधरांच्या शिष्यवृत्तीत सरकारने भरीव वाढ केलेली आहे. सरकारने मेरा गाव मेरा गौरव हे या योजने अंतर्गत देशातील २०००० कृषि शास्त्रज्ञांच्या मदतीने दत्तक गाव योजना सुरु केली आहे. राज्यातील कृषि विद्यापीठांचे विविध प्रश्न सोडविण्यासाठी लवकरच सर्व कुलगुरूंची नवी दिल्ली येथे बैठक घेण्याचे आश्वासन त्यांनी दिले.

याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. के.पी विश्वनाथा म्हणाले हे विद्यापीठ कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षण हे उद्दिष्ट समोर ठेउन कार्य करत आहे. राज्याच्या कृषि विकासात महात्मा फुले विद्यापीठाचे मोठे योगदान आहे. खा. दिलीप गांधी यावेळी म्हणाले की, पंतप्रधान विमा योजना हि शेतकऱ्यांसाठी लाभदायक ठरणार आहे. कृषि विद्यापीठाने विविध पिकांचे उन्नत वाण विकसीत करून राज्याच्या कृषि विकासात महत्वपूर्ण योगदान दिले आहे.

याप्रसंगी विद्यापीठाचे विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांनी विद्यापीठ निर्मित तंत्रज्ञानाचा शेतकऱ्यांच्या शेतावर परिणामकारक उपयुक्तता याविषयी महत्वपूर्ण सादरीकरण केले. यामध्ये कृषि शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार शिक्षण या उपक्रमांचा उहापोह केला. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी उपस्थितांचे स्वागत केले. यावेळी केंद्रिय कृषि मंत्री श्री. राधा मोहन सिंह यांच्या हस्ते शेतकऱ्यांना मृद आरोग्य पत्रिकेचे वितरण करण्यात आले.

याप्रसंगी केंद्रिय कृषिमंत्री व उपस्थित मान्यवरांनी कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र येथे आयोजित कृषि प्रदर्शनास भेट दिली. कार्यक्रमास शेतकरी, शास्त्रज्ञ आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी तर आभार डॉ. सुनील गोरंटीवार यांनी मानले.

प्रशिक्षणाचे आयोजन

कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व राष्ट्रीय कृषि विस्तार व्यवस्थापन संस्था, हैद्राबाद यांचे वतीने किसान कॉल सेंटरच्या कृषि क्षेत्र सल्लागारांसाठी 'खरीप हंगामातील सुधारित तंत्रज्ञान' याविषयी प्रशिक्षणाचे आयोजन करण्यात आले होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना संशोधन संचालक व विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, कृषि विद्यापीठांमध्ये संशोधनाची प्रक्रिया सातत्याने चालू असून कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी नवीन तंत्रज्ञानाविषयी नियमितपणे जागृत राहणे अत्यंत आवश्यक आहे. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. विठ्ठलराव शिर्के यांनी केले तर श्री. भगत यांनी उपस्थितांचे आभार मानले. कार्यक्रमास उद्यानविद्या महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. सुनिल मासाळकर व इतर मान्यवर उपस्थित होते. डॉ. डालिंब पिकाविषयी डॉ. विनय सुपे, कापूस पिकासंबंधी डॉ. अधीर आहेर तर सोयाबीन पिकाविषयी डॉ. मिलिंद देशमुख यांनी मार्गदर्शन केले.

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव येथे शास्त्रीय सल्लागार समिती बैठक संपन्न

कृषि विज्ञान केंद्र, बोरगांव येथे सन २०१५-१६ या वर्षात राबविण्यात आलेल्या विविध उपक्रमांचा आढावा घेण्यासाठी तसेच सन २०१६-१७ या वर्षामध्ये घेण्यात येणाऱ्या उपक्रमांबद्दल चर्चा करण्यासाठी शास्त्रीय सल्लागार समितीच्या बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे सन्माननीय कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, तसेच विद्यापीठाचे संचालक, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक मा. डॉ. किरण कोकाटे व विभागीय संचालनालय, हैद्राबाद येथील डॉ. वाय.जी. प्रसाद उपस्थित होते. यावेळी डॉ. विश्वनाथा यांनी स्वच्छता अभियान, कृषि उत्पादित घनकचरा व्यवस्थापन, कंपास्ट निर्मिती, पंतप्रधान पीक विमा योजना प्रभावीपणे राबवून प्रसार करण्याचे अवाहन केले. कार्यक्रमाच्या सुरवातस कार्यक्रम समन्वयक प्रा. मोहन शिर्के

यांनी बैठकीची पार्श्वभूमी स्पष्ट केली व मान्यवरांचे स्वागत करून गतवर्षातील विविध उपक्रमांविषयी सादरीकरण केले. यानंतर केंद्रातील सर्व विषय विशेषज्ञ व कार्यक्रम सहाय्यक यांनी राबविलेल्या आद्यरेखा प्रात्याक्षिके, प्रक्षेत्र चाचण्या, निदान भेटी व प्रशिक्षणे याविषयीच्या अहवालाचे सविस्तर सादरीकरण केले. समितीच्या सर्व सदस्यांनी केंद्राच्या प्रक्षेत्रावरील सोयाबीन फुले अग्रणी वाणाचे बिजोत्पादन प्रक्षेत्राची पाहणी केली. यावेळी कराड कृषि महाविद्यालयाचे डॉ. अशोक पिसाळ, कराड कृषि संशोधन केंद्राचे डॉ. कदम, जिल्हा विस्तार केंद्राचे डॉ. फाळके, जिल्हा अग्रणी बँकेचे श्री. शिरोळकर, नाबार्डचे श्री. अभ्यंकर, पशुसंवर्धन विभागाचे डॉ. अभंग, आर.सी.एफ. चे क्षेत्रीय व्यवस्थापक श्री. कदम व श्री. मरगज, कृषि विज्ञान केंद्र, कालवडेचे डॉ. मालेकर तसेच सदस्य शेतकरी प्रतिनिधी व प्रगतशील शेतकरी सहभागी झाले होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. महेश पाचारणे तसेच आभार प्रदर्शन डॉ. महेश बाबर यांनी केले.

भात पिकावर एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांचे मार्फत कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे भात पिकावर आधारित एकदिवसीय कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आलेल्या भात पिकाच्या वाणांचा प्रचार व प्रसार शेतकऱ्यांमध्ये व्हावा यादृष्टीने या कार्यशाळेचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यशाळेच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु म्हणाले, भाताला रोजच्या आहारामध्ये अत्यंत महत्त्वपूर्ण स्थान असून भात उत्पादक शेतकऱ्यांनी बदलत्या हवामाला सामोरे जाण्यासाठी एकात्मिक शेती व्यवस्थापनावर लक्ष देणे गरजेचे आहे. यावेळी राष्ट्रीय भात संशोधन संस्था हैद्राबादचे संचालक डॉ. रविंद्र बाबू, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक डॉ. किरण कोकाटे, राष्ट्रीय पुष्पोपादन संचालनालयाचे संचालक डॉ. के.व्ही. प्रसाद, महाराष्ट्रातील चारही कृषि विद्यापीठांचे संशोधक संचालक, कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. जगन्नाथ पाटील, कृषि विभागाचे अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री. काटकर, महाबीजचे जिल्हा व्यवस्थापक श्री. जांभेकर, शास्त्रज्ञ, स्वयंसेवी संस्थांचे प्रतिनिधी, प्रगतशील शेतकरी व इतर मान्यवर उपस्थित होते.

यावेळी राष्ट्रीय भात संशोधन संस्थेचे संचालक डॉ. रविंद्र बाबू, विस्तार शिक्षण व संशोधन संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांनी मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. व्ही.एस. शिर्के यांनी केले तर डॉ. एन.व्ही. काशीद यांनी उपस्थितांचे आभार मानले.

राज्यस्तरीय "ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान" चर्चासत्राचे आयोजन

मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव व भारतीय शुगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने "ऊस उत्पादन तंत्रज्ञान" या विषयावर राज्यस्तरीय चर्चासत्राचे कोल्हापूर येथील शिवाजी विद्यापीठात आयोजन करण्यात

आले होते. चर्चासत्राचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण आणि संशोधन संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांचे हस्ते झाले.

मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले महाराष्ट्र राज्यात उसाखालील क्षेत्र व उत्पादनात प्रचंड वाढ झाली असली तरी आपण उसाच्या प्रति हेक्टरी उत्पादकतेच्या बाबतीत अपेक्षित वाढ साध्य केलेली नाही. विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या शिफारशींचा वापर करून उसाचे एकरी शंभर टनांपेक्षा अधिक उत्पादन घेणे शक्य असल्याचे ते म्हणाले. या प्रसंगी श्री. विक्रमसिंह शिंदे, संस्थापक अध्यक्ष, भारतीय शुगर, पुणे, डॉ. गजानन खोत, सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापुर, डॉ. सुरेश पवार, ऊस विशेषज्ञ, मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव, डॉ. आर.बी. खांडगावे, संचालक, एस. निजलिंगापपा साखर संस्था, बेळगाव, श्री. सी. एन. देशपांडे, उपाध्यक्ष, भारतीय शुगर, पुणे, श्री. एम. एस. सुंदरम, उपाध्यक्ष, भारतीय शुगर, पुणे, श्री. डी. एम. रासकर, उपाध्यक्ष, भारतीय शुगर, पुणे व श्री. प्रकाश मते, जनरल मॅनेजर, श्रीनाथ म्हस्कोबा साखर कारखाना हे मान्यवर उपस्थित होते. या कार्यक्रमात आधुनिक पध्दतीने उसाचे शाश्वत उत्पादन घेणाऱ्या राज्यातील तेरा प्रगतशील ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांना "भारतीय शुगर आदर्श ऊस उत्पादक पुरस्कार-२०१६" देवून सन्मानित करणेत आले. शेतकऱ्यांबरोबर ऊस संशोधनामध्ये उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या दोन युवा संशोधकांना "भारतीय शुगर युवा ऊस संशोधक पुरस्कार - २०१६" देवून सन्मानित करण्यात आले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. सुरेश पवार, ऊस विशेषज्ञ, मध्यवर्ती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगाव यांनी केले. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. धर्मद्रकुमार फाळके यांनी तर आभार श्री. संग्रामसिंह शिंदे यांनी मानले.

ऑगस्ट २०१६

हाळगांव येथील पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शासकीय कृषि महाविद्यालयाच्या जागेची पाहणी, बांधकाम आराखडा सादरीकरण व आढावा बैठकीचे आयोजन

हाळगांव ता. जामखेड येथे पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शासकीय कृषि महाविद्यालयाच्या जागेची पाहणी, बांधकाम आराखडा सादरीकरण व आढावा बैठकीचे आयोजन करण्यात आले होते. या बैठकीला प्रमुख पाहुणे म्हणून पालकमंत्री तथा जलसंधारणमंत्री प्रा. राम शिंदे उपस्थित होते.

या प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, कृषि विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण आणि संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. निलेश जाधव, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, विद्यापीठ अभियंता डॉ. मिलिंद ढोके, हाळगांव कृषि महाविद्यालयाचे प्रकल्प अधिकारी डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, प्रसारण प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, जेष्ठ नेते श्री. किसनराव ढवळ, भाजप जिल्हा उपाध्यक्ष श्री.सूर्यकांत मोरे, कृषि उत्पन्न बाजार समितीचे सभापती श्री. गौतम अण्णा उतेकर उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना ना. प्राध्यापक राम शिंदे म्हणाले हाळगांव येथे होणाऱ्या पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शासकीय कृषि महाविद्यालयासाठी अर्थसंकल्पात ६५ कोटी रुपयांची तरतूद करण्यात आली असून, ५.३९ कोटी रुपये चालू आर्थिक संकल्पात मंजूर करण्यात आले आहेत. या वेळी कृषि महाविद्यालयाच्या आराखड्याचे सादरीकरण प्रकल्प अधिकारी डॉ. विठ्ठलराव शेंडे यांनी केले. या प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा व सर्व अधिकारी यांनी पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी शासकीय कृषि महाविद्यालयाच्या जागेची पाहणी केली. या वेळी अधिकारी, कर्मचारी, सर्व ग्रामपंचायत सदस्य व ग्रामस्थ मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

७० वा स्वातंत्र्य दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात ७० वा भारतीय स्वातंत्र्यदिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. यावेळी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. या प्रसंगी डॉ. बाळासाहेब सावंत

कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. किसनराव लवांडे, आय. एफ. एस. अधिकारी श्री. लक्ष्मण मुर्ती, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. निलेश जाधव, डॉ. अ.शि. कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, सेंट्रल बँक ऑफ इंडियाचे विभागीय व्यवस्थापक श्री. राजेंद्र, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके उपस्थित होते. मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले कृषिक्षेत्र हे भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे. कृषि विद्यापीठ, शासन आणि शेतकऱ्यांच्या कष्टामुळे आपला देश अन्नधान्यामध्ये स्वयंपूर्ण झालेला आहे. कृषि विद्यापीठाने शिक्षण, संशोधन आणि विस्तारात भरीव कार्य केलेले आहे. या वनमहोस्तवात कृषि विद्यापीठ परिसरात ६१००० रोपांची लागवड करून हरित विद्यापीठाला सुरवात केली आहे. याप्रसंगी डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राष्ट्रीय सेवा योजना, राष्ट्रीय छात्र सेना आणि जिल्हा रुग्णालय, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते. विद्यापीठ परिसरामध्ये कुलगुरुंच्या हस्ते विविध ठिकाणी वृक्षारोपण करण्यात आले. या प्रसंगी विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी आणि कर्मचारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. डॉ. राजेंद्र केंघे यांच्या मार्गदर्शनाखाली एन.सी.सी. च्या विद्यार्थ्यांनी मानवंदना दिली. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्षनाथ शेते यांनी केले.

पदवीच्या विद्यार्थ्यांचा स्वागत कार्यक्रम

पुणे कृषि महाविद्यालयामध्ये कृषि पदवी व उद्यानविद्या अभ्यासक्रमासाठी नव्याने प्रवेश घेतलेल्या प्रथम वर्ष विद्यार्थ्यांसाठी मार्गदर्शन कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी प्रमुख मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, स्वयंशिक्षित, बुद्धिमत्ता व स्वकष्ट ही यशप्राप्तीची त्रिसुत्री आहे. विद्यार्थ्यांनी त्यांच्या जीवनामध्ये बुद्धिमत्ता व स्वयंशिक्षित या दोन्हीची सांगड घालावी असेही त्यांनी पुढे सांगितले. कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता व प्राचार्य डॉ. जगन्नाथ पाटील यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक करताना नवीन प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांचे या ऐतहासिक महाविद्यालयात प्रवेश मिळाल्याबद्दल

अभिनंदन केले तसेच महाविद्यालयाचे सर्व नियम काटेकोरपणे पाळण्यासंबंधी सूचना दिल्या. कृषि कितकशास्त्र विभागाचे प्रमुख व मुख्य समुपदेशक डॉ. सताप्पा खरबडे, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागाचे सहयोगी प्राध्यापक डॉ. राम बनसोड यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमास उद्यानविद्या महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ. सुनिल मासाळकर, सर्व विभागप्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक तसेच विद्यार्थी व पालक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. पल्लवी सूर्यवंशी यांनी केले तर आभार डॉ. इंदिरा घोनमोडे यांनी मानले.

पदवीच्या विद्यार्थ्यांचे अभिमुखता कार्यक्रम

कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथे कृषि पदवी अभ्यासक्रमासाठी नव्याने प्रवेश घेतलेल्या प्रथम वर्षाच्या विद्यार्थ्यांचा स्वागत कार्यक्रम आयोजित केला होता. त्यावेळी अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना सहयोगी अधिष्ठाता तथा प्राचार्य डॉ. गजानन खोत यांनी विद्यार्थ्यांनी शैक्षणिक जीवनामध्ये संस्थेचे विद्याविषयक नियम व शिस्त यांचे पालन केल्यानेच विद्यार्थ्यांचा सर्वांगीण विकास होतो असे नमुद केले. डॉ. रघुनाथ कुलकर्णी, सहाय्यक कुलसचिव श्री. शंकरराव शेंडगे यांनी विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक तसेच विद्यार्थी परिषद कार्यप्रणाली याबाबत सविस्तर माहिती डॉ. दिनकर पाटील, उपाध्यक्ष, विद्यार्थी परिषद यांनी दिली. डॉ. विजय तरडे, मुख्य स्थानिक पालक यांनी महाविद्यालयात समुपदेशन याबाबत तसेच कार्यरत असलेले स्थानिक पालक कार्यप्रणाली याबाबत विद्यार्थ्यांनी माहिती दिली.

या कार्यक्रमाला सर्व विभागप्रमुख, अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. विशाल गिरी, श्री. शंतानंद लोमटे, कु. प्रियंका शेवाळे व कु. निकिता पिसाळ यांनी केले. उपस्थितांचे आभार प्रा. भारत कोलगणे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी यांनी मानले.

फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागांतर्गत तीस दिवसांचे फळे व भाजीपाला प्रक्रिया प्रशिक्षण वर्गाचा समारोप कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न

झाला. यावेळी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे विभाग प्रमुख डॉ. सुरेश थोरात उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले शेतकऱ्यांनी शेती आणि शेतीपुरक उद्योग करतांना कौशल्यावर भर द्यावा. शेतकऱ्यांनी प्रक्रिया उद्योगसमुह स्थापन करून स्वतःची बाजारपेठ निर्माण करावी. स्वतःच्या अनुभवातून विपणनाची कला शिका व आपल्या उत्पादनासाठी बाजारपेठ निर्माण करा. नौकरी करण्यापेक्षा कौशल्यावर आधारित कृषिप्रक्रिया उद्योग सुरू करा आणि इतरांना रोजगार द्या असे आवाहन त्यांनी केले. संचालक विस्तार शिक्षण आणि संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. याप्रसंगी नंदुरबार कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, जीवरसायनशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, प्रभारी अधिकारी, प्रसारण केंद्र डॉ. पंडित खर्डे, काढणी पश्चात तंत्रज्ञान विभागाचे शास्त्रज्ञ डॉ. विक्रम कड आणि डॉ. ढेंबरे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. सुरेश थोरात यांनी केले. याप्रसंगी मान्यवरांच्या हस्ते प्रशिक्षणार्थींना प्रमाणपत्राचे वाटप करण्यात आले. यावेळी फळे व भाजीपाला प्रक्रिया तंत्रज्ञानाच्या पुस्तकाचे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. राजू गायकवाड यांनी तर आभार प्रा. सुधीर लांडे यांनी मानले. या प्रशिक्षणाला जिल्हयातुन २२ प्रशिक्षणार्थी सहभागी झाले होते.

डॉ. एस.पी. रायचौधरी व्याख्यानमालाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या मृदशास्त्र व कृषिरसायन विभागातर्गत भारतीय मृदविज्ञान संस्था शाखा, राहुरी यांचेद्वारा डॉ. एस.पी. रायचौधरी व्याख्यानमाला-२०१६ चे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भूषविले. प्रमुख वक्ते म्हणुन डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. तपस भट्टाचार्य यांनी भारतातील मृद विविधता यावर व्याख्यान दिले. याप्रसंगी व्यासपीठावर अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, मृदशास्त्र व कृषिरसायन विभागप्रमुख डॉ. अशोक फरांदे, अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सह. अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, आयोजक सचिव

डॉ.पोपट कडु, श्री. एस.आर. शेळके उपस्थित होते.

विभाग प्रमुख डॉ. अ.एल. फरांदे यांनी प्रास्ताविक केले आणि प्रमुख वक्त्याची ओळख करून दिली. यावेळी विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आणि आभार डॉ. पी. पी. कडु यांनी मानले.

सप्टेंबर २०१६

इंडो-इस्त्राईल कृषि प्रकल्पांतर्गत डाळिंब गुणवत्ता केंद्राचे उद्घाटन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील इंडो-इस्त्राईल कृषि प्रकल्पांतर्गत डाळिंब गुणवत्ता केंद्र आणि राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत कृषि अवजारे संग्रहालय व प्रशिक्षण सभागृहाचे उद्घाटन राज्याचे कृषि व फलोत्पादन मंत्री मा. ना. श्री. पांडुरंग फुंडकर यांच्या हस्ते झाले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन जलसंधारण व राज शिष्टाचारमंत्री तथा अहमदनगर जिल्हयाचे पालकमंत्री मा. ना. प्रा. राम शिंदे, मुंबई येथील इस्त्राईल दुतावासाचे कॉन्सलेट जनरल श्री. डेव्हीड अकाव उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी विश्वनाथा होते. या प्रसंगी आ. श्री. शिवाजीराव कर्डीले, आ. श्री. भाउसाहेब कांबळे, आ. श्री. बाळासाहेब मुरकुटे, विद्यापीठाचे कार्यकारी परिषद सदस्य आ. श्री. प्रकाश गजभिये, माजी खा. भाउसाहेब वाकचौरे, प्रकाश पाटील, अॅड. कृष्णाजी यादव, डॉ. एस. डी. सावंत, शिर्डी संस्थानचे उपाध्यक्ष श्री. चंद्रशेखर कदम उपस्थित होते.

ना. श्री. पांडुरंग फुंडकर मार्गदर्शन करताना म्हणाले, कृषि विद्यापीठांचा शिक्षण, संशोधन आणि विस्ताराचा दर्जा उंचवायचा असेल तर पदभरती होणे गरजेचे आहे. परंपरागत वाण इतिहास जमा झाले असुन हवामानावर आधारित, कमी कालावधीत, कमी पाण्यात जास्त उत्पादन देणारे वाण विकसीत होणे गरजेचे आहे. शेतकऱ्यांची पिळवणुक करणाऱ्या खाजगी कंपन्यांची मक्तेदारी थांबविण्यासाठी, शेतकऱ्यांचा सर्वांगीण विकास करुण सक्षम करण्यासाठी आणि कृषि शिक्षणाचा दर्जा उंचविण्यासाठी नवीन कृषि धोरणाची गरज आहे. लोकसंख्या वाढत असुन शेतीखालील जमीन कमी होत आहे. राज्यातील कृषि विद्यापीठे देशात आदर्श ठरतील असा माझा मानस आहे. बाहेरील राज्यातील चांगले कृषिधोरण स्वीकारून ते आपण आमलात आणू. शेतकऱ्यांना वीज, पाणी आणि बाजारपेठ मिळाल्यास शेतकरी सक्षम होऊन आत्महत्या थांबतील.

ना. प्रा. राम शिंदे म्हणाले शाश्वत आणि नियंत्रित शेतीची सध्या गरज आहे. शेतक-यांच्या प्रश्नांना न्याय देण्यासाठी कृषि शास्त्रज्ञ आणि कृषि विद्यार्थ्यांनी चांगले संशोधन करावे. डाळिंबा खालील शेती राज्यात वाढत आहे. डाळिंबा वरील तेलकट डागावर मोठया प्रमाणावर संशोधन होणे गरजेचे आहे. इस्राईलचे तंत्रज्ञान वापरून उत्पन्नाचा उच्चांक गाठणे शक्य आहे. जलयुक्त शिवार योजनेने गावांचा कायापालट झाला आहे. उपलब्ध पाणी कार्यक्षमतेने वापरने हीच आता काळाची गरज झाली आहे.

याप्रसंगी आ. कर्डिले यांनी मनोगत व्यक्त केले. इस्राईल दुतावासाचे कॉन्सलेट जनरल श्री. डेव्हीड अकाव म्हणाले भारत आणि इस्राईलचे संबंध अतिशय चांगले असून इंडो इस्राईल सांमजस्य करारामुळे ते वृद्धीगत होत आहे. इस्राईलने विकसीत केलेले तंत्रज्ञान आणि व्यवस्थापन हे भारतातील ग्रामीण शेतकऱ्यांपर्यंत पोहचवावेत हा या प्रकल्पाचा उद्देश आहे. याप्रसंगी आ. गजभिये व इस्राईलचे कृषि सल्लागार श्री. डॅन आलुफ यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते फार्मबुक ॲप आणि डाळिंबावरील पुस्तिकेचे विमोचन करण्यात आले. कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्रात आयोजित कृषि प्रदर्शनाचे उद्घाटन मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आले. याप्रसंगी संचालक, विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांनी इंडो-इस्राईल प्रकल्पाची माहिती दिली आणि मान्यवरांचे स्वागत केले. यावेळी अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. निलेश जाधव, सौ. पल्लवी निर्मळ, पुणे येथील महाराष्ट्र राज्य उद्यानविद्या आणि औषधी वनस्पती मंडळाचे संचालक डॉ. सुभाष जाधव, माहिती आणि प्रसिध्दी अधिकारी श्री. अनय जोगळेकर, उपसंचालक श्री. अर्जुन फुले, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके, उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, प्रकल्प प्रमुख डॉ. विनय सुपे तसेच शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे आभार अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक आणि सुत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी केले.

कृषि विद्यापीठात शिक्षक दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पदव्युत्तर महाविद्यालयाच्या वतीने शिक्षक दिनानिमित्त नवी दिल्ली येथील कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळाचे माजी अध्यक्ष डॉ. सी.डी. मायी यांचे उच्च कृषि शिक्षणाचा दर्जा या विषयावर व्याख्यान आयोजित करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भूषविले. याप्रसंगी व्यासपीठावर अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव श्री. निलेश जाधव, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, निम्नस्तर कृषि शिक्षणाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. दादाभाऊ यादव, नियंत्रक श्री. बाबुराव निर्मळ, विद्यार्थी परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. आर.एम. नाईक, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. सी.डी. मायी म्हणाले, देशातील कृषि विद्यापीठांचे कृषि शिक्षण, संशोधन आणि विस्तार शिक्षण हे तीन प्रमुख उद्दिष्टे आहेत. देशातील विद्यार्थी संख्यापैकी फक्त दोन टक्केच विद्यार्थी कृषि पदवीधर असून ते देशातील सत्तर टक्के कृषि व कृषिशी निगडित लोकसंख्येला मार्गदर्शन करतात. कृषि शास्त्रज्ञ कधीच सेवामुक्त होत नाही. कृषि शास्त्रज्ञ निवड मंडळ स्पर्धापरिक्षांमध्ये इतर राज्यांच्या तुलनेत महाराष्ट्र राज्याचा टक्का वाढावा असे आवाहन त्यांनी केले.

याप्रसंगी अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले विद्यार्थी दशेमध्ये शिस्त सर्वात महत्वाची आहे. डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांच्या जन्म दिनानिमित्त आपण शिक्षक दिन साजरा करतो. डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन यांनीच ग्रामीण विद्यापीठांचीच संकल्पना समोर आणली. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि प्रमुख पाहुण्यांची ओळख डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी केली. याप्रसंगी विद्यार्थी पदमकुमार पाटील आणि शितल नांगरे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. यावेळी विद्यार्थ्यांनी सर्व शिक्षकांना पुष्प देवून आपली कृतज्ञता व्यक्त केली. या कार्यक्रमास सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ आणि विद्यार्थी मोठया संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. प्रतापसिंह चव्हाण आणि आभार श्री. आदिशान ढोले यांनी मानले.

माजी कुलगुरु डॉ. राजाराम देशमुख यांची विद्यापीठास भेट

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. राजाराम देशमुख यांनी दि. १४.०९.२०१६ रोजी कडधान्य सुधार प्रकल्पाला आंतरराष्ट्रीय कडधान्य वर्षानिमित्त भेट दिली. यावेळी डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. किसनराव लवांडे, संशोधन संचालक डॉ. किरण कोकाटे, ज्वारी सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. शरद गडाख, कडधान्य सुधार प्रकल्पाचे प्रमुख डॉ. नंदकुमार कुटे, डॉ. रामभाऊ पेरणे, डॉ. नितीन दानवले, प्रा. चांगदेव सोनवणे, प्रा. अशोक चव्हाण व प्रा. दिनेश कानवडे आदि उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. राजाराम देशमुख म्हणाले, डाळिचे बाजारभाव भरमसाठ वाढल्यामुळे कधी नव्हे ते एवढे महत्त्व कडधान्यांना प्राप्त झालेले आहे. त्यामुळे कडधान्य ही बांधावरील व दुर्लक्षित पिके न समजता त्यांची नगदी पिकांसारखी जोपासना करावी व शेतकऱ्यांनी या संधीचे सोने करून आपली आर्थिक उन्नती साधावी. प्रा. लक्ष्मण म्हसे यांनी प्रास्ताविक केले व प्रा. चांगदेव वायाळ यांनी आभार मानले.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा चाऱ्याचा वाण राष्ट्रीय पातळीवर प्रसारीत

अखिल भारतीय समन्वित चारा पिके व उपयोगिता प्रकल्पाची रब्बी - २०१५-१६ मध्ये झालेल्या संशोधनाविषयी राष्ट्रीय बैठक नुकतीच केरळ कृषि विद्यापीठ अंतर्गत कृषि महाविद्यालय, वेल्ल्याणी, त्रिवेंद्रम येथे संपन्न झाली. विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा आणि संचालक, संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांचे मार्गदर्शनाखाली विद्यापीठाने

विकसीत केलेला ओट चारा पिकाचा उन्नत वाण आर. ओ-११-१ रब्बी हंगामासाठी प्रसारीत करण्यात आला. सदर बैठकीस नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे सहायक निदेशक (अन्न व चारा पिके) डॉ. आय.एस. सोळंकी, थ्रिसूर येथील केरळ कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. पी. राजेंद्रन, व झाशी येथील भारतीय कृषि व चारा संशोधन संस्थेचे प्रकल्प समन्वयक डॉ. ए.के. राय उपस्थित होते.

या बैठकीत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील चारा संशोधन प्रकल्पाने संशोधित केलेला ओट चारा पिकाचा उन्नत वाण आर. ओ-११-१ रब्बी हंगामासाठी प्रसारीत करण्यात आला. सदर वाणाने तुल्य वाणांपेक्षा अधिक हिरवा चारा, वाळलेला चारा व प्रथिनांचे उत्पन्न दिले, तसेच सदर वाणाच्या चाऱ्याची पौष्टिकताही पशुधनासाठी चांगली आहे. सदर ओट आर.ओ.-११-१ या नविन चाऱ्याच्या वाण निर्मितीसाठी प्रा. अजित सोनोने, डॉ. तांबे, डॉ. दमामे यांनी परिश्रम घेतले.

बिजोत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठात रब्बी हंगामातील प्रमुख पिकांचे बिजोत्पादन तंत्रज्ञान या विषयावर एक दिवसीय प्रशिक्षणवर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणवर्गाचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांच्या हस्ते झाले. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणून पुणे विभागाचे कृषि सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे उपस्थित होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर संचालक विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, वनस्पती शास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. पी.एन. रसाळ, आत्मा संचालक श्री. बी.एस. बन्हाटे, प्रमुख शास्त्रज्ञ (बियाणे) डॉ. शरद गडाख, बियाणे प्रमाणिकरण अधिकारी श्री. धुमाळ उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, बिजोत्पादनाची गुणवत्ता वाढविण्यासाठी बिजोत्पादन क्षेत्राला अनुवंशिक शुद्ध बियाणे, अद्ययावत तंत्र वापरून बिजोत्पादन, बियाणे क्षेत्रातील भेसळ काढणे, पीक संरक्षण, शाश्वत सिंचन व्यवस्था, अद्ययावत

शेडिंग यार्ड, कम्बाईन हार्वेस्टर हे सात सूत्रे असणे गरजेचे आहे.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना श्री. विजयकुमार इंगळे म्हणाले कृषि विद्यापीठ, कृषि विभाग आणि महाबीज एकत्र येऊन जसे रब्बी ज्वारी ग्राम बिजोत्पादन कार्यक्रम यशस्वी केला त्याच धरतीवर गहू, हरभरा आणि सोयाबीन ग्राम बिजोत्पादन कार्यक्रम राबविणे गरजेचे आहे. या प्रसंगी संचालक, विस्तार शिक्षण आणि संचालक संशोधन डॉ. किरण कोकाटे यांनी मार्गदर्शन केले.

या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि स्वागत डॉ. शरद गडाख यांनी केले. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. सुखदेव रणसिंग यांनी केले आणि आभार डॉ. चंद्रकांत साळुंखे यांनी मानले. या कार्यक्रमास विद्यापीठ कार्यक्षेत्रातील बिजोत्पादन अधिकारी, कृषि विभागाचे तालुका कृषि अधिकारी, कृषि सहाय्यक, महाबीजचे अधिकारी उपस्थित होते. या एकदिवसीय प्रशिक्षण वर्गात रब्बी हंगामातील विविध पिकांचे बिजोत्पादन तंत्रज्ञानाविषयी शास्त्रज्ञांनी सखोल मार्गदर्शन केले.

ऑक्टोबर २०१६

विद्यापीठ आणि वॉटर संस्थेचा सामंजस्य करार संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि वॉटर संस्था, पुणे यांच्यात तालुका पातळीवर पिकनिहाय सल्ला या संदर्भात सामंजस्य करार संपन्न झाला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या कार्यक्रमात विद्यापीठाचे संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील आणि वॉटर संस्थेचे व्यवस्थापकीय विश्वस्त श्री. क्रिस्पीनो लोबो यांनी सामंजस्य करारावर स्वाक्ष्या केल्या. या सामंजस्य कराराच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांना कृषि हवामान अंदाजानुसार पिकनिहाय सल्ला कृषि विद्यापीठाच्या शास्त्रण्यामार्फत देण्यासाठी सदर सामंजस्य करार करण्यात आला. ॲग्रीमेट सॉफ्टवेअर माध्यमातून भारतीय हवामान विभागाकडून पाच दिवसांचा हवामानाच्या पूर्व अंदाजावर आधारीत कृषि शास्त्रज्ञ पिकनिहाय सल्ला देणार आहेत. यावेळी मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले प्रायोगिक तत्वावर हा पीक सल्ला प्रकल्प यशस्वी झाल्यास विद्यापीठाच्या विस्तार यंत्रणेद्वारे

कृषि विद्यापीठांतर्गत सर्व जिल्ह्यामध्ये हा प्रकल्प राबविण्यात येईल. या प्रसंगी संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले, या करारा अंतर्गत प्रायोगिक तत्वावर नगर जिल्ह्यातील संगमनेर आणि पारनेर, धुळे जिल्ह्यातील साखरी तालुके निवडण्यात आलेले आहेत. यामध्ये हरभरा, भात, सोयाबीन, कांदा आणि कापूस या पाच पिकासंदर्भात तालुका निहाय हवामानावर आधारीत पीक सल्ला शेतकऱ्यांना मोबाईलद्वारे देण्यात येणार आहे. या वेळी वॉटर संस्थेचे व्यवस्थापकीय विश्वस्त श्री. क्रिस्पीनो लोबो यांनी वॉटर संस्थेच्या कार्याबद्दल आणि या प्रकल्पाबद्दल माहिती दिली. या वेळी कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, वॉटर संस्थेचे कृषि सल्लागार डॉ. आनंदा वाणी, उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी केले तर डॉ. रवि आंधळे यांनी या सामंजस्य कराराची रुपरेषा स्पष्ट केली आणि आभार मानले.

विद्यापीठाचा एकतिसावा पदवीप्रदान समारंभ संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या एकतिसावा पदवीप्रदान समारंभ उत्साहात संपन्न झाला. या समारंभाच्या अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्राचे कृषि व फलोत्पादन मंत्री तथा कृषि विद्यापीठाचे प्रतिकुलपती ना. श्री. पांडुरंग फुंडकर होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून भारत सरकारच्या कृषि संशोधन व शिक्षण विभागाचे सचिव व नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे महासंचालक डॉ. त्रिलोचन महापात्र उपस्थित होते. याप्रसंगी जलसंधारण व राज शिष्टाचारमंत्री तथा अहमदनगर जिल्ह्याचे पालकमंत्री मा. ना. प्रा. राम शिंदे, राज्याचे कृषि, फलोत्पादन व पणन राज्यमंत्री ना.श्री. सदाभाऊ खोत यांची प्रमुख उपस्थिती होती. यावेळी व्यासपीठावर कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक, कुलसचिव सौ. पल्लवी निर्मळ, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ उपस्थित होते. याचबरोबर विद्यापीठ कार्यकारी परिषदेचे सदस्य आ. श्री. प्रकाश गजभिये, आ. श्री. भाऊसाहेब कांबळे, माजी खा. श्री. भाऊसाहेब वाक्चौरे, डॉ. एस. डी. सावंत, डॉ. भास्कर पाटील, श्री. तुषार पवार, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र

पाटील, नियंत्रक श्री. बी. जी. निर्मळ, उपकुलसचिव (विद्या) श्री. भिकाजी पालवी उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना महासंचालक डॉ. त्रिलोचन महापात्र म्हणाले की, केंद्र सरकारने स्टार्टअप इंडिया आणि स्टँडअप इंडिया या मोहिमेद्वारे उद्योजगता आणि रोजगार निर्मितीला चालना दिली आहे. कृषि पदवीधरांनी या संधीचा लाभ घेऊन स्वतःचा उद्योग उभा करून इतरांसाठीही रोजगार उपलब्ध करावा. या दृष्टीकोनातून कृषि पदवीधरांचे योगदान समाजासाठी आणि देशाच्या प्रगतीसाठी महत्वपूर्ण ठरेल. पुढे म्हणाले की, २०१६ हे आंतरराष्ट्रीय कडधान्य वर्ष म्हणुन साजरा होत आहे. जागतिक आरोग्य संघटनेनुसार मानसी ७० ग्रॅम प्रति दिनी कडधान्याची आहारात आवश्यकता आहे. परंतु त्यासाठी देशातील कडधान्यांचे उत्पादन पुरेसे नाही. यासाठी कडधान्यांची उत्पादकता आणि उत्पादन वाढविण्याची नितांत गरज आहे.

राज्याचे कृषि व फलोत्पादन मंत्री तथा कृषि विद्यापीठाचे प्रतिकुलपती ना. श्री. पांडुरंग फुंडकर यांच्या शुभहस्ते स्नातकांना पदव्या प्रदान करण्यात आल्या. यामध्ये ७२ विद्यार्थ्यांना पीएच. डी., ३५५ विद्यार्थ्यांना पदव्युत्तर पदवी आणि ५३७२ विद्यार्थ्यांना पदवी अशा एकूण ५७९९ विद्यार्थ्यांनी पदव्या प्रदान करण्यात आल्या. सन २०१४-१५ मध्ये बी.एस्स.सी (कृषि) पदवीत प्रथम आलेला श्री. पाचे ज्ञानेश्वर ज्ञानदेव, बी.एस्स.सी (उद्यान विद्या) मध्ये प्रथम आलेला श्री. धुमाळ चैतन्य युवराज, कृषि अभियांत्रिकी मध्ये प्रथम आलेला श्री. पवार निखील राजेंद्र तसेच सन २०१५-१६ मध्ये बी.एस्स.सी (कृषि) पदवीत प्रथम आलेली कु. पाटील रेणूका राजेंद्र, बी.एस्स.सी (उद्यान विद्या) पदवी प्रथम आलेली कु. चव्हाण प्रियंका अविनाश, कृषि अभियांत्रिकीमध्ये प्रथम आलेली कु. सोनवणे निकीता सतिश याचबरोबर आचार्य पदवीत (दुग्धशास्त्र विभाग) श्री. घुले बालाजी किसनराव यांना सुवर्णपदक व इतर यशस्वी विद्यार्थ्यांना पदके प्रदान करण्यात आली.

यावेळी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांनी विद्यापीठाचा कृषि शिक्षण, संशोधन व विस्तार शिक्षणाचा अहवाल सादर केला. कुलगुरु डॉ. के.पी.विश्वनाथा म्हणाले विद्यापीठाच्या अभुतपूर्व कार्यामुळे विद्यापीठास २००२ साली सरदार वल्लभभाई पटेल सर्वोत्कृष्ट कृषि विद्यापीठ पुरस्कार आणि २००८ साली देशातील उत्कृष्ट संस्था म्हणुन १०० कोटी रुपयांचे विशेष पारितोषिक असे विविध पुरस्कारांनी गौरविण्यात आले आहे. विद्यापीठ स्थापन झाल्यापासून आजपर्यंत ४९९३९ विद्यार्थ्यांना कृषि पदवी, पदव्युत्तर आणि आचार्य पदव्या देण्यात आल्या आहेत. गेल्या वर्षभरात मुक्ताईनगर आणि हाळगांव येथे दोन शासकीय कृषि महाविद्यालये सुरू करण्यात आली आहे. विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांनी राष्ट्रीय पातळीवरील परिक्षांमध्ये तसेच राज्यातील स्पर्धा परिक्षांमध्ये भरीव यश संपादित केले आहे. कृषि विद्यापीठाने आंतरराष्ट्रीय विद्यापीठांबरोबर

सामंजस्य करार करून कृषि पदवी शिक्षण सुरू केले आहे. संशोधन कार्याचा विचार केला तर आजपर्यंत विद्यापीठाने विविध पिकांचे २४६ वाण, ३२ कृषि यंत्र व औजारे आणि एकूण १३७१ तंत्रज्ञान शिफारशी विकसित करून शिफारशीत केलेल्या आहेत. गेल्या वर्षी होप प्रकल्पांतर्गत सरकारी - सार्वजनिक भागिदारीद्वारे रब्बी ज्वारीचे १४,००० क्विंटल बियाणे तयार करण्यात आले. विस्तार शिक्षणात देखिल विभागीय विस्तार केंद्र, जिल्हा विस्तार केंद्रे आणि कृषि विज्ञान केंद्राच्या सहाय्याने विविध उपक्रम राबविण्यात येत असून तंत्रज्ञान प्रसार शेतकऱ्यांपर्यंत करण्यात येत आहे. शेतकरी आणि शास्त्रज्ञ यांच्यात योग्य समन्वयातून तंत्रज्ञानाचा अवलंब व प्रसार होण्यासाठी ४३ शेतकरी शास्त्रज्ञ मंच स्थापन करण्यात आलेले असून १६५० शेतकरी त्याचे सदस्य आहेत. शेतकरी प्रथम या राष्ट्रीय कृषि विकास योजने अंतर्गत पुढील तीन वर्षात ५५५० शेतकऱ्यांच्या शेतावर पीक प्रात्यक्षिके आयोजित करण्याचे नियोजन आहे. विद्यापीठाने यावर्षी स्वच्छ भारत अभियान हा उपक्रम यशस्वीरित्या राबविला आहे. त्याचप्रमाणे वनमहोत्सवात विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात व मध्यवर्ती परिसरात ६०००० रोपांची लागवड केली आहे.

समारंभाला विद्यापीठाचे विद्या परिषदेचे सदस्य, संशोधन व विस्तार शिक्षण परिषदेचे सदस्य, डॉ. पंजाबराव देशमुख अकोला कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. दाणी, वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणीचे कुलगुरु डॉ. वेंकटेश्वरलू, माजी कुलगुरु डॉ. एस.एन. पुरी, डॉ. वाय.एस. नेरकर, डॉ. राजाराम देशमुख, डॉ. किसनराव लवांडे, डॉ. एस.एस. मगर, डॉ. एस. एस. कदम, डॉ. टी. ए. मोरे, डॉ. व्ही.एम. मायंदे, शिर्डी संस्थानचे उपाध्यक्ष श्री. चंद्रशेखर कदम, भाजप तालुका अध्यक्ष श्री. विक्रम तांबे, मान्यवर, पत्रकार, सहयोगी अधिष्ठाता, विभाग प्रमुख, अधिकारी, शास्त्रज्ञ, प्रगतीशील शेतकरी, विद्यार्थी व विद्यार्थिनी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी केले.

विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समिती बैठकीचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी व कृषि विभाग यांच्या विद्यमाने रब्बी व उन्हाळी हंगामाची विभागीय कृषि संशोधन व विस्तार सल्लागार समितीची एकदिवसीय बैठकीचे सोलापूर येथील राष्ट्रीय

कृषि संशोधन प्रकल्पात आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांची उपस्थिती होती. व्यासपीठावर विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील कृषि विभागाचे संचालक श्री. खेमनार, सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे, डाळिंब उत्पादक संघाचे अध्यक्ष श्री. प्रभाकर चांदणे, सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विजय अमृतसागर यांची प्रमुख उपस्थिती होती.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, जमिनीचे आरोग्य सुधारायचे असेल तर जमिनीत सेंद्रीय कर्ब बाढविणे गरजेचे असून ते सेंद्रीय खतांच्या निर्मितीला आणि वापरला प्रोत्साहन देऊनच शक्य होणार आहे. यासाठी सेंद्रीय खत निर्मितीला चळवळीचे स्वरूप देणे आवश्यक आहे.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले. संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी विद्यापीठाने प्रसारीत केलेले वाण, अवजारे आणि पीक उत्पादन शिफारशीची माहिती दिली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. विजय अमृतसागर यांनी केले तर आभार प्रदर्शन कृषि विभाग यांनी केले. एक दिवसीय परिसंवादात कृषि विभागाचे कृषि अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी मोठ्या संखेने उपस्थित होते. यावेळी शिवार फेरीचे आयोजन करण्यात आले होते.

नोव्हेंबर २०१६

शेतकरी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ राहुरी, आत्मा अहमदनगर आणि कृषि विभाग यांच्या संयुक्त विद्यमाने ऊस रोप निर्मिती व लागवड तंत्रज्ञान या विषयावर जिल्हांतर्गत शेतकरी प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन प्रगतशील शेतकरी श्री. भाऊसाहेब येवले यांच्या प्रक्षेत्रावर करण्यात आले होते. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे होते. याप्रसंगी व्यासपीठावर संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, आत्माचे प्रकल्प उपसंचालक श्री. संभाजीराव गायकवाड, प्रा. जे. बी. शिंदे, तालुका कृषि

अधिकारी श्री. रोकडे, जनसंपर्क अधिकारी डॉ. संदीप पाटील, सौ. येवले ताई, प्रगतशील शेतकरी श्री. संग्राम धुमाळ उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत पाडेगांव येथील ऊस संशोधन केंद्राने अधिक ऊस उत्पादन व चांगला साखर उतार असणारे अनेक वाण प्रसारित केले आहे. यामध्ये ऊसाचे को ८६०३२, को ९४०१२, को एम ०२६५ या वाणांची मोठ्या प्रमाणावर लागवड केली जाते. कृषि विद्यापीठाने ऊसाचा १०,००१ हा नवीन वाण पुर्व प्रसारित केलेला आहे. ऊसाच्या अधिक उत्पादनासाठी १०,००१ हा वाण सरस ठरणार आहे.

संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील म्हणाले साखर कारखाने व शेतकऱ्यांच्या मागणीनुसार एका वर्षात तयार होणारा आणि जास्त साखर उतारा असणारा ऊसाचा १०,००१ हा वाण महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेला आहे. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, प्रा. जे. बी. पाटील यांनी ऊस शेती संदर्भात शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी प्रगतशील शेतकरी श्री. संग्राम धुमाळ, श्री. भाऊसाहेब येवले यांनी आपले शेतीचे अनुभव सांगितले.

चारा व्यवस्थापन प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन

पशुसंवर्धन विभाग, जिल्हा परिषद, अहमदनगर आणि पशुविज्ञान आणि दुग्धशास्त्र विभाग, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी यांच्या संयुक्त विद्यमाने नाविण्यपूर्ण योजना सन २०१५-१६ अंतर्गत चारा टंचाई निर्मुलनासाठी चारा व्यवस्थापन प्रशिक्षण शिबिराचे कृषि विद्यापीठात आयोजन करण्यात आले होते. या या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी जिल्हा परिषद अध्यक्ष ना. सौ. मंजुषाताई गुंड पाटील उपस्थित होत्या. प्रशिक्षण शिबिराचे उद्घाटक म्हणुन जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर विद्यापीठाचे संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, कृषि व पशुसंवर्धन सभापती श्री. शरद नवले, मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. रविंद्र बिनवडे, अधिष्ठाता (कृषि), डॉ. भीमराव उल्मेक, पशुसंवर्धन जिल्हा उपायुक्त डॉ. लालु भांगरे, पशुसंवर्धन व दुग्धशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. उध्दव भोईटे, जिल्हा पशुसंवर्धन अधिकारी डॉ. भरत राठोड उपस्थित होते.

ना. सौ. मंजुषाताई गुंड म्हणाल्या, पशुधनाची सर्व कामे महिला करतात व धन धन्याच्या हाती पडते. यामुळे पशुव्यवस्थापनात कौशल्य वाढविण्यासाठी महिलांना प्राधान्याने प्रशिक्षण दिले जाणार आहे. शेतीला पुरक व्यवसाय म्हणुन पशुसंवर्धनाला अनन्यसाधारण महत्व आहे. पशुसंवर्धन व्यवसाय फायदेशीर करायचा असेल तर चारा व्यवस्थापनापासुन सुरवात करणे गरजेचे आहे.

जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे म्हणाले यशस्वी दुग्धउत्पादनासाठी पशुवैद्यकीय सेवा आणि चारा व्यवस्थापन महत्त्वाचे आहे. संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले यशस्वी दुग्धव्यवसाय हा चारा व्यवस्थापनावर अवलंबुन आहे. चारा पिकाखालील क्षेत्र फक्त तीन ते चार टक्के असुन त्यामध्ये वाढ होणे गरजेचे आहे. यावेळी मान्यवरांच्या हस्ते पशुपालकासाठी मार्गदर्शक पुस्तिकेचे विमोचन करण्यात आले. याप्रसंगी अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, कृषि व पशुसंवर्धन सभापती श्री. शरद नवले मुख्य कार्यकारी अधिकारी श्री. रविंद्र बिनवडे, डॉ. भरत राठोड यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमास शेतकरी व अधिकारी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक आणि आभार डॉ. उध्दव भोईटे यांनी मानले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. राहुल देसले यांनी केले.

महात्मा फुलेचा स्मृतीदिन साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात महात्मा फुलेचा स्मृतीदिन साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमास प्रमुख पाहूणे म्हणुन डॉ. शिवाजीराव देवढे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कृषि अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. दादाभाऊ यादव यांनी भूषविले. यावेळी व्यासपीठावर कृषि विद्या विभागप्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी डॉ. राजेंद्र वाघ, सहयोगी प्राध्यापक डॉ. महावीरसिंग चौहान उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना प्राचार्य डॉ. शिवाजीराव देवढे म्हणाले, महात्मा जोतीबा फुले शिक्षणाचे महत्त्व जाणून होते. स्त्रियांना शिक्षण दिल्याशिवाय त्यांचा सामाजिक स्थर सुधारणार नाही हे त्यांना माहीत होते म्हणून त्यांनी स्त्री शिक्षणाला प्राधान्य दिले. स्त्री स्वातंत्र्याचे ते पुरस्कर्ते होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना डॉ. दादाभाऊ यादव म्हणाले मानवधर्म शिकविण्याचे थोर कार्य महात्मा जोतीबा फुलेंनी केले. त्यांनी सत्यशोधक समाज संस्थेची स्थापना केली. गुलामगिरी, सावकारी याच्या विरोधात त्यांनी लढा दिला. त्यांच्या या थोर कार्यामुळे जनसामान्यांनी त्यांना महात्मा ही पदवी दिली. याप्रसंगी विद्यापीठाचे अधिकारी, कर्मचारी, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन प्रताप चव्हाण यांनी केले. हर्शल यादव यांनी आभार मानले.

डिसेंबर २०१६

राष्ट्रीय परिसंवादाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या मृदशास्त्र व कृषिरसायन विभागातर्गत कार्यरत असलेल्या अखिल भारतीय समन्वित माती परिक्षण व पीक प्रतिसाद योजनेचे तीन दिवसीय राष्ट्रीय परिसंवादाचे आयोजन भारतीय मृद विज्ञान सोसायटी, राहुरी शाखा आणि भारतीय मृद विज्ञान संस्था, भोपाळ, यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठात करण्यात आले. अध्यक्षस्थानी कुलगुरू डॉ. के. पी. विश्वनाथा होते. या राष्ट्रीय परिसंवादाला प्रमुख पाहूणे म्हणुन भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली येथील सहाय्यक निदेशक डॉ. सुरेश कुमार चौधरी उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर भारतीय मृद विज्ञान संस्था, भोपाळ येथील संचालक डॉ. अ.के. पात्रा, प्रकल्प समन्वयक डॉ. प्रदिप डे, संचालक संशोधन आणि संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता (कृषि), डॉ. भीमराव उल्मेक, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. अ. एल. फरांदे, मृदशास्त्र व कृषिरसायन विभाग प्रमुख डॉ. रामचंद्र नाझीरकर आणि माती परिक्षण व पीक प्रतिसाद योजनेचे प्रमुख डॉ. अशोक कडलग उपस्थित होते.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरू डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, जमिनीलाही इतिहास आहे हे आपण विसरतो आहे. रासायनिक खतांच्या असंतुलित वापराने जमिनीचे आरोग्य धोक्यात आले आहे. जमिनीचे आरोग्य आणि सुपिकता वाढवायची असेलतर एकात्मिक अन्नद्रव्यांचा वापर आणि सेंद्रिय कर्बाची पातळी वाढविणे गरजेचे आहे.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना सहाय्यक निदेशक डॉ. सुरेश चौधरी

म्हणाले, मातीची सुपिकता वाढविणे, पिकांचे अन्नद्रव्य व्यवस्थापन यावर भरपुर संशोधन झाले असून हे संशोधन शेतकऱ्यांना कळेल आणि अवलंब करता येईल अशा परिभाषेत शेतकऱ्यांपर्यंत जाणे गरजेचे आहे.

कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा दिमाग सिंग पुरस्काराने सन्मानित

हैद्राबाद येथील प्रा. जयशंकर तेलंगाना राज्य कृषि विद्यापीठ येथे आयोजित राष्ट्रीय परिसंवादात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांना वनस्पती शास्त्रात उत्कृष्ट कामगिरी केल्याबद्दल आस्था फाऊंडेशनचा दिमाग सिंग पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले आहे. याप्रसंगी आस्था फाऊंडेशनचे मुख्य व्यवस्थापकीय संचालक डॉ. एस.पी. सिंग आणि सचिव डॉ. एस.एस. गौरव उपस्थित होते. या राष्ट्रीय परिसंवादात कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी प्रमुख मार्गदर्शन केले. यावेळी त्यांच्या शुभहस्ते विविध प्रकाशनांचे विमोचन करण्यात आले.

डॉ. के.पी.विश्वनाथा यांनी बंगळूर येथील कृषि विज्ञान विद्यापीठातून पीएच.डी.प्राप्त केली आहे. तामिळनाडू येथील अन्नमलाई विद्यापीठातून बौद्धिक मालमत्ता हक्क विषयात त्यांनी पीएच. डी. मिळवली आहे. शिक्षण, संशोधन, विस्तार व प्रशासन या क्षेत्राचा व्यापक अनुभव डॉ. विश्वनाथा यांना आहे. त्यांचे १०० हून अधिक शास्त्रीय लेख प्रसिद्ध झाले आहेत. त्यांनी विविध पिकांचे वाण विकसीत केले आहेत. त्यांच्या कृषि क्षेत्रातील योगदानामुळे त्यांना विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कुलगुरुपदी रुजू झाल्यापासून त्यांनी कृषि विद्यापीठाच्या स्वच्छता अभियानाला चळवळीचे स्वरूप दिले. कृषि विद्यापीठाच्या दहाही जिल्ह्याच्या प्रक्षेत्रातील संशोधन केंद्रे, कृषि महाविद्यालये आणि कृषि तंत्र विद्यालयांच्या प्रक्षेत्रावर कंपोस्ट खत निर्मितीला चालना दिली आहे. तसेच कार्यालय व कार्यालयाच्या परिसराच्या स्वच्छतेसाठी आठवड्यातील दोन तास सर्व कर्मचाऱ्यांना स्वच्छता अभियानात सहभाग वाढविला आहे. कुलगुरुंच्या पुढाकारामुळे या वनमहोत्सवात विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात एक महिन्यात साठ हजार रोपांची लागवड करण्यात आली आहे. क्लीन युनिव्हर्सिटी आणि ग्रीन युनिव्हर्सिटी हि संकल्पना त्यांनी मांडली आहे. विद्यापीठ परिसरातून त्यांच्यावर अभिनंदनाचा वर्षाव होत आहे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास पेटंट

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागात डॉ. धनराज मधुकर चौधरी यांनी व्हे पासुन अलकोहोलीक बिव्हरेज तयार करण्याचे तंत्रज्ञानाला मुंबई येथील पेटंट रजिस्ट्रेशन कार्यालयाने पेटंट बहाल केले.

आज दुधापासून विविध पदार्थ बनविले जातात त्यामध्ये प्रामुख्याने खवा व खवाजन्य दुग्ध पदार्थ, तुप, दही, लोणी, छन्ना, पनीर, चक्का, श्रीखंड इत्यादी पदार्थ बनविले जातात. यामधील पनीर छन्ना व चक्का तयार करण्याच्या प्रक्रियेतून द्रवस्वरूपातील उपपदार्थ तयार होतो. त्या उपपदार्थाला व्हे (निवळी) म्हणतात. अशा व्हे मध्ये अनेक शाररीक व आरोग्याच्या दृष्टीने महत्वाचे घटक उपलब्ध असतात. प्रामुख्याने दुग्धशर्करा परंतु अनेक उत्पादक ही व्हे जशीच्या तशी फेकून देतात. या फेकून दिलेल्या व्हे मुळे वातावरण दुषीत होते. परंतु उत्तम पोषणमुल्य असलेल्या व बाजारमुल्य नसलेल्या व्हे पासुन प्रक्रिया करून महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागात डॉ. धनराज मधुकर चौधरी यांनी व्हे पासुन अलकोहोलीक बिव्हरेज तयार करण्याचे तंत्रज्ञान विकसीत केले आहे. सदरील तंत्रज्ञानासाठी भारतीय पेटंट मिळावे याकरीता महात्मा फुले कृषि विद्यापीठने प्रस्ताव मुंबई येथील पेटंट रजिस्ट्रेशन कार्यालयाला सादर केला होता. पेटंट रजिस्ट्रेशन कार्यालयाने व्हे पासुन अलकोहोलीक बिव्हरेज तयार करण्याचे तंत्रज्ञानाला पेटंटला मान्यता दिली आहे. त्याचप्रमाणे त्यांच्या या संशोधनाची दखल घेऊन ह्युमन सर्व्हिस फाऊंडेशन नाशिक यांच्या वतीने युवा संशोधक पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले. या प्रयोगासाठी डॉ. धनराज चौधरी यांना महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभागातील निवृत्त प्राध्यापक डॉ. जयहिंद खेडकर व डॉ. राहुल देसले यांचे मार्गदर्शन लाभले. त्यांना संशोधनाबद्दल त्यांचे सर्वत्र अभिनंदन होत आहे. या संशोधन कार्यासाठी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा, संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील आणि अधिष्ठाता (कृषि), डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी त्यांचे अभिनंदन केला.

मागोवा २०१६ कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा मागोवा-२०१६ आणि छायाचित्र प्रदर्शन या कार्यक्रमाचे उदघाटन गुजरात येथील कामधेनू विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे अध्यक्ष डॉ. एम. सी. वाष्णोय आणि माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील यांचे हस्ते संपन्न झाले. या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी भुषविले.

सध्या विकासाचे पर्व सुरु आहे. विज्ञानाच्या जोरावर शेतीक्षेत्रात आपण यशाचे शिखर गाठू शकतो. कृषि शास्त्रज्ञांनी आणि कृषिच्या विद्यार्थ्यांनी नवनवीन शेतकरीभिमुख संशोधन करावे असे आवाहन गुजरात येथील कामधेनू विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे अध्यक्ष डॉ. एम. सी. वाष्णोय यांनी केले.

प्रमुख मार्गदर्शन करताना डॉ. एम.सी. वाष्णोय बोलत होते. ते पुढे म्हणाले नगर जिल्हयाच्या पुण्यभूमित जगातील पहिला कृषि ग्रंथ कृषि पराशर हा पारनेर येथे पराशर मुनींनी लिहिला. याच पुण्यभूमित महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कृषि क्षेत्रात दैदीप्यमान कार्य केले आहे. डॉ. विक्रम साराभाई, डॉ. एम. एस. स्वामीनाथन, डॉ. कुरीयन, डॉ. अब्दुल कलाम, श्री. नारायणमूर्ती, श्री. श्रीधरन यांनी विज्ञानाच्या जोरावर त्यांच्या क्षेत्रात देशाला उच्च शिखरावर नेऊन ठेवले. शास्त्रज्ञांनी ठरवले तर अशक्य ते शक्य होऊ शकते. म्हणुन कृषिच्या शास्त्रज्ञांनी नवनवीन संशोधन करावे.

माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील म्हणाले, फुले, शाहू आणि आंबेडकर या थोर पुरुषांमुळे सर्वसामान्यांनपर्यंत शिक्षण पोहचले.

सहकार क्षेत्रामुळे ग्रामीण भागात शैक्षणिक स्थैर्य आले. शिवाजी महाराजांनी शेतीप्रधान अर्थव्यवस्था निर्माण केली. शेतकरी वाचला तर देश वाचेल म्हणुन सर्वांनी शेती आणि शेतकऱ्यांसाठी कार्य करावे.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, विद्यापीठात जास्त प्रमाणात रिक्त जागा असून देखील या वर्षात विद्यापीठाने शिक्षण, संशोधन, विस्तार कार्यामध्ये उल्लेखनीय कार्य केलेले आहे. या वर्षातील ठळक उपलब्धी शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि अधिकारी यांच्या अविरत परिश्रमाचे फळ आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा देशाच्या कृषि उत्पादनामध्ये मोठा वाटा आहे. देशात लागवडीखालील असलेल्या डाळिंबाच्या क्षेत्रापैकी ९० टक्के क्षेत्र विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या डाळिंबाच्या वाणाखाली आहे. विद्यापीठात स्वच्छ आणि हरित विद्यापीठ संकल्पना राबवित आहोत.

यावेळी विद्यापीठामधील दहा जिल्हयातील शिक्षण, संशोधन, विस्तार, विकासकामे, कार्यासंदर्भातील छायाचित्र प्रदर्शनाचे प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते उदघाटन करण्यात आले. या प्रसंगी विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे यांनी स्वागत, प्रास्ताविक आणि सन २०१६ चा विस्तार शिक्षणाचा आढावा सादर केला. अधिष्ठाता (कृषि) डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी शिक्षणाचा आढावा, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी संशोधनाचा आढावा, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे यांनी प्रशासनाचा आढावा, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ यांनी वित्त विभागाचा आढावा, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलिंद ढोके यांनी विकास कामांचा आढावा सादर केला.

या निमित्ताने विद्यापीठाचे लोकप्रिय प्रकाशन 'कृषिदर्शनी २०१७' चे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. या प्रसंगी महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ उपलब्धी-२०१६ या प्रकाशनाचे विमोचन करण्यात आले. यावेळी कृषिदर्शनी मोबाईल ॲप लाँच करण्यात आले.

याप्रसंगी कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, निम्नस्तर कृषि शिक्षणाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ.दादाभाऊ यादव, कृषि महाविद्यालय, पुणेचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. अशोक फरांदे, उद्यानविद्या महाविद्यालय, पुणेचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ.सुनिल मासाळकर, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूरचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. जी.जी. खोत, कृषि महाविद्यालय, धुळेचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. यशवंत फुलपगारे, कृषि महाविद्यालय कराडचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. व्ही. एस. शिर्के, कृषि महाविद्यालय मुक्ताईनगरचे नोडल ऑफिसर डॉ. जी.के. ससाणे, कृषि महाविद्यालय हळगावचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. व्ही. डी. शेंडे उपस्थित होते. याप्रसंगी कृषिदर्शनी मोबाईल ॲप निर्मिती केल्याबद्दल विद्यार्थ्यांनी कु. पुनम सातपुते, विद्यार्थी श्री. श्रीराम रायते आणि श्री. सार्थक दोशी यांचा मान्यवरांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला.

या कार्यक्रमात विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दहाही जिल्हयातील अधिकारी, शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके यांनी तर आभार डॉ. पंडित खर्डे यांनी मानले.

जानेवारी २०१७

फुले कृषिदर्शनी अॅप

राहुरी येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कृषिदर्शनी अॅप आता शेतकऱ्यांच्या स्मार्ट फोनमध्ये एका क्लिकवर उपलब्ध केले आहे. कृषिदर्शनी दैनंदिनी अत्यंत उपयुक्त असली तरी हे प्रकाशन घेऊन फिरणे अवघड ठरत होते. म्हणून कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या संकल्पनेतून हे अॅप तयार करण्यात आले आहे. कृषिदर्शनी मोबाईल अॅपचे लाँचींग गुजरात येथील कामधेनू विद्यापीठाचे कुलगुरु तथा नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि विद्यापीठ संघाचे अध्यक्ष डॉ. एम. सी. वाष्णय आणि माजी न्यायमूर्ती श्री. बी. जी. कोळसे पाटील यांचे हस्ते करण्यात आले. कृषिदर्शनी अॅप तयार करण्यामध्ये पूनम प्रल्हाद सातपुते आणि श्रीराम जयराम रायते या माजी विद्यार्थ्यांनी मोलाचे योगदान दिले आहे. याआधी प्रसारण केंद्राचे प्रभारी अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे, डॉ. संदिप पाटील, डॉ. सचिन सदाफळ आणि डॉ. भगवान देशमुख यांनी प्रयत्न केले.

दोन दिवसीय क्रीडा स्पर्धेचे उद्घाटन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठांतर्गत, निम्नस्तर कृषि शिक्षणाचे विद्यापीठस्तरीय दोन दिवसीय क्रीडा स्पर्धेचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांच्या हस्ते झाले. यावेळी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, सहयोगी अधिष्ठाता (निकृषि) डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते. मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, क्रीडा स्पर्धेत भाग घेतल्याने मैत्रीची भावना वाढीस लागते, शिस्त लागते, सांघिक भावना व खिलाडू वृत्ती निर्माण होते. या चौरंगी कला वाढीस

लागल्याने विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास होतो. याप्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले.

यावेळी डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी प्रास्तविक केले. याप्रसंगी सर्व विभागांचे विभाग प्रमुख, सर्व कृषि तंत्र विद्यालयाचे प्राचार्य उपस्थित होते. सहभागी संघांनी प्रमुख पाहुण्यांना शिस्तबंध संचालन करून मानवंदना दिली. या क्रीडा स्पर्धेत १० जिल्हयातून कृषि तंत्र विद्यालये व तंत्र निकेतने मधून ३६० विद्यार्थ्यांनी सहभागी झाले होते. या क्रीडा स्पर्धेत खो-खो व हॉलीबॉल या क्रीडा प्रकारात मुला मुलींचे ३६ संघ सहभागी झाले होते. विद्यापीठाचा झेंडा कुलगुरुंच्या हस्ते फडकून कार्यक्रमाची सुरुवात करण्यात आली. यावेळी कु. माळवदे पुनम या विद्यार्थीनीने सर्व सहभागी खेळाडूंना शपथ दिली. या प्रसंगी सर्व कृषि तंत्र विद्यालयांचे क्रीडा प्रशिक्षक, संघ प्रमुख, खेळाडू, विद्यार्थी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन प्रा. दिलीप गायकवाड यांनी केले तर आभार प्रा. शरद पाटील यांनी मानले.

कृषि विद्यापीठात राष्ट्रीय युवा दिनानिमित्त युवा दौड

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात स्वामी विवेकानंद जयंती, राष्ट्रमाता जिजाऊ जयंती व राष्ट्रीय युवा दिनानिमित्त युवा दौड ठेवण्यात आली होती. युवा दिनाची सुरुवात कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांच्या हस्ते स्वामी विवेकानंद आणि राष्ट्रमाता जिजाऊ यांच्या स्मृतीला पुष्पहार अर्पण करून करण्यात आली.

युवा दौडला मार्गदर्शन करताना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, श्री स्वामी विवेकानंद यांनी युवकांचे, संस्कृतीचे आणि आध्यात्माचे महत्व जगाला पटवून दिले. माता जिजाऊंनी जगासमोर आईचा आदर्श प्रस्तापित केला. सर्व विद्यार्थी आणि कर्मचाऱ्यांनी स्वःभू शिस्त बाळगा. निरोगी राहण्यासाठी रोज कसरत करा. रोज जॉगिंग करा. या प्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, विभाग प्रमुख डॉ. एस.एस. थोरात, डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते.

या युवा दौड मध्ये कर्मचारी, विद्यार्थी व विद्यार्थिनींनी उत्स्फूर्त सहभाग घेतला. युवा दौडला कुलगुरुंनी हिस्वा झेंडा दाखवला. तीन किलोमीटरच्या या युवा दौडमध्ये कर्मचारी, विद्यार्थी व विद्यार्थिनींमध्ये विजेत्यांना पारितोषीके देऊन गौरविण्यात आले. कर्मचाऱ्यांमध्ये प्रथम क्रमांक श्री. दिपक तुंगार, द्वितीय क्रमांक श्री. आकाश वसाणे आणि तृतीय क्रमांक श्री. संजय गायकवाड, विद्यार्थ्यांमध्ये प्रथम क्रमांक अजय खराडे, द्वितीय क्रमांक दिपक जाधव, तृतीय क्रमांक नितीन आटपाडकर आणि विद्यार्थिनींमध्ये प्रथम क्रमांक कु. रूपाली देवरे, द्वितीय क्रमांक तेजस्विनी पठारे आणि तृतीय क्रमांक कु. प्रतिक्षा मेंढे यांनी पटकावला. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन प्रतापसिंह चव्हाण यांनी तर आभार प्रा. शरद पाटील यांनी मानले. युवा दौडची सांगता राष्ट्रगीताने झाली.

कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा प्रसार करावा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि राष्ट्रीय कृषि विस्तार व्यवस्थापन संस्था, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने किसान कॉल सेंटरच्या कृषि क्षेत्र सल्लागारांसाठी रब्बी हंगामातील सुधारीत तंत्रज्ञान या विषयावर दोन दिवसीय प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आला होता. या प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, शेतीविषयक तंत्रज्ञान अचुकपणे प्रसार करण्यासाठी इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे हे सर्वात प्रभावी माध्यम आहे. किसान कॉल सेंटरच्या कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी कृषि विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान जाणुन घ्या, आत्मसात करा आणि शेतकऱ्यांच्या समस्यांना योग्य सल्ला द्या. पाण्याच्या उपलब्धतेनुसार पिकांचे नियोजन, बाजार भावाची अद्यत माहिती, बदलत्या हवामानानुसार तंत्रज्ञान, पीक बदल पध्दती, शाश्वत शेती, शेतीच्या उत्पादनाचे मुल्यवर्धन या विविध विषयांचे ज्ञान कृषि क्षेत्र सल्लागारांनी अद्यत ठेवणे गरजेचे असल्याचे म्हणाले. याप्रसंगी प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, विश्लेषक रसायन शास्त्रज्ञ डॉ. अनिल दुरुगुडे, सहयोगी प्राध्यापक डॉ. उल्हास सुर्वे, डॉ. ढेंबरे उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक आणि सुत्रसंचालन डॉ. गोकुळ वामन यांनी केले तर आभार श्री. समाधान मदन यांनी मानले. या प्रशिक्षण कार्यक्रमात किसान कॉल सेंटरचे तीस कृषि क्षेत्र सल्लागार उपस्थित होते.

विद्यापीठाने विकसित मोबाईल अॅपचे प्रशिक्षण वर्ग संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे कृषि शास्त्रज्ञ आणि विस्तार कार्यकर्त्यांसाठी कृषि विद्यापीठाने विकसित केलेल्या फुले जल आणि फुले इरिगेशन शेड्युलर या अॅडोइड अॅपचे प्रशिक्षण वर्ग आयोजित करण्यात आले होते. या प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी व्यासपीठावर कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, भुजल संशोधन प्रकल्प प्रमुख डॉ. सुधिर दहिवाळकर उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, सध्याच्या युगात नाविण्यपूर्ण संशोधनाला महत्त्व आहे. विस्तार यंत्रणेने विज्ञानाची कास धरून नाविण्यापूर्ण संशोधनाचा विस्तार करावा. या डिजीटलच्या युगात स्मार्टफोन आणि अॅपला महत्त्व प्राप्त झाले आहे. कृषि विद्यापीठाने बनविलेल्या फुले जल आणि फुले इरिगेशन शेड्युलर या अॅडोइड अॅपमुळे शेतीचे पाणी व्यवस्थापन काटेकोरपणे होणे शक्य आहे.

या कार्यक्रमाचे प्रस्ताविक सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ आणि स्वागत डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी केले. या प्रशिक्षण वर्गात विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील दहाही जिल्ह्यातून साठहून अधिक शास्त्रज्ञ आणि विस्तार कार्यकर्ते हजर होते. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन प्रतापसिंह चव्हाण यांनी तर आभार डॉ. एस.डी. दहिवाळकर यांनी मानले.

अविष्कार-२०१६ स्पर्धेचे उद्घाटन संपन्न

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालयामध्ये आंतर महाविद्यालय अविष्कार -२०१६ संशोधन महोत्सवाचे आयोजन करण्यात आले होते. या अविष्कार -२०१६ चे उद्घाटन महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यार्थी परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. आर.एम. नाईक, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, विद्यार्थी कल्याण

अधिकारी प्रा. शरद पाटील, डॉ. अतुल अत्रे यावेळी उपस्थित होते. अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, संशोधन स्पर्धेमुळे विद्यार्थ्यांमधील संशोधन वृत्तीला, विचारशक्तीला, चांगली चालना मिळून विद्यार्थ्यांचा व्यक्तीमत्त्व विकास होतो. यावेळी कुलगुरुंनी विद्यार्थ्यांच्या प्रत्येक प्रयोगाला भेट देऊन प्रोत्साहन दिले. या अविष्कार-२०१६ संशोधन स्पर्धेत महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील कृषि महाविद्यालयांच्या ९६ विद्यार्थ्यांनी सहभाग नोंदविला. ही संशोधन स्पर्धा एकूण सहा विभागात विभागली गेली होती. यात पहिला विभाग मानवता, भाषा आणि कला, दुसरा विभाग वाणिज्य व्यवस्थापन आणि लॉ, तिसरा विभाग विज्ञान, चौथा विभाग कृषि व पशुसंवर्धन, पाचवा विभाग अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान, सहावा विभाग औषधे आणि फार्मसी या सहा विभागातून पद्युत्तरचे प्रत्येकी दोन आणि पदविचे प्रत्येकी दोन असे एकूण २४ विद्यार्थ्यांची निवड करण्यात आली. निवड झालेले विद्यार्थी हे नांदेड येथे होणाऱ्या आंतर विद्यापीठ स्पर्धेत सहभागी होतील.

डॉ. अण्णासाहेब शिंदे जयंती आणि कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचा नामविस्तार कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे जयंती आणि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचा नामविस्तार कार्यक्रम उत्साहात संपन्न झाला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा होते. यावेळी व्यासपीठावर प्रमुख अतिथी म्हणून औरंगाबाद येथील अप्लाइड इनोव्हेशन अँड टेक्नोलोजी ग्रुपचे अध्यक्ष श्री. राम भोगले, प्रमुख वक्ते पत्रकार श्री. दिनेशचंद्र हुलवळे, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण

कोकाटे, अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, विभाग प्रमुख डॉ. दिलीप पवार, डॉ. सुनिल गोरंटीवार, श्री. दिलीप शिंदे, श्री. राजीव शिंदे उपस्थित होते.

कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे हे स्वातंत्र्य सैनिक, कम्युनिस्ट, वकिल होते नंतर ते कृषि मंत्री झाले. त्यांच्या आयुष्यातील प्रत्येक वळणावर त्यांनी त्यांच्या कर्तृत्वाची वेगळीच छाप सोडली. देशाच्या हरित क्रांतीचे ते द्रष्टे प्रणेते होते. देशात कृषि क्षेत्रात जी भव्य दिव्य क्रांती घडली ती त्यांच्यामुळेच म्हणून त्यांनी अन्नधान्य सुरक्षेचे जनक असे संबोधणे उचित ठरेल. याप्रसंगी उद्योगपीठ श्री. राम भोगले, श्री. दिनेशचंद्र हुलवळे यांनी मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी डॉ. अण्णासाहेब शिंदे अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या नामविस्ताराच्या फलकाचे मान्यवरांच्या हस्ते अनावरण करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रास्तावीक व मान्यवरांचा परिचय डॉ. प्रकाश तुरबतमठ यांनी करून दिले. यावेळी डॉ. अण्णासाहेब शिंदेचे नातेवाईक, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, विद्यापीठ ग्रंथपाल, शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. कदम तर आभार डॉ. सुनिल गोरंटीवार यांनी मानले.

रब्बी पिके तंत्रज्ञान मेळावा व शिवार फेरीचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ व कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने ज्वारी सुधार प्रकल्प येथे रब्बी पिके तंत्रज्ञान प्रत्यक्षिके, शेतकरी मेळावा, शिवार फेरी आणि चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षीय स्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. यावेळी व्यासपीठावर जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे, पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि शिक्षण आणि संशोधन परिषदेचे महासंचालक श्री. के.एम. नागरगोजे, धारवाड कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. जे.व्ही. गौड, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. के. ई. लवांडे, माजी संशोधन संचालक डॉ. बी.आर. बापट, विजापूर कृषि महाविद्यालयाचे माजी अधिष्ठाता डॉ. आर. परमेश्वराप्पा, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, सहसंचालक, कृषि श्री. विजयकुमार इंगळे, अधिष्ठाता कृषि अधिकारी

श्री. पंडित लोणारे, प्रकल्प संचालक आत्मा श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, वरिष्ठ ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, अन्नधान्यात आपला देश स्वयंपूर्ण झालेला असून इतर देशांना आपण अन्नधान्य निर्यात करतो आहे. अन्नधान्यात स्वयंपूर्णता ही शेतकरी, कृषि विद्यापीठे आणि सरकारच्या धोरणामुळे शक्य झाले आहे. शाश्वत उत्पन्नासाठी शेतकऱ्यांनी एकच पीक न घेता एकात्मिक पीक पध्दतीचा अवलंब करावा. पीक बदल पध्दतीवर शेतकऱ्यांनी भर द्यावा.

जिल्हाधिकारी श्री. अनिल कवडे म्हणाले, जलयुक्त शिवारमध्ये जिल्ह्यात यापुर्वी २६८ गावे घेण्यात आली. आता पुढील वर्षी २५० गावे घेण्यात येतील. भूजल अधिनियमाची अमलबजावणी योग्य पध्दतीने झाली पाहिजे. पाणी व्यवस्थापनाकरीता लोकांनी एकत्र येण्याची गरज आहे. महासंचालक डॉ. के. एम. नागरगोजे म्हणाले, राज्यातील चारही कृषि विद्यापीठातील कृषि शिक्षण प्रभावी होण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेने प्रयत्न सुरु केले आहेत. आपल्या राज्यामध्ये अल्पभूधारक शेतकऱ्यांची संख्या जास्त असल्याने कृषि विद्यापीठांनी छोट्या शेतकऱ्यांना वापरता येतील असे यंत्रे आणि कृषि अवजारे विकसीत करणे गरजेचे आहे.

डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. लवांडे, माजी कुलगुरु डॉ. जे.व्ही. गौड, डॉ. आर.परमेश्वराप्पा, डॉ. बापट, सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी अधिक्षक कृषि अधिकारी श्री. पंडित लोणारे, आत्माचे प्रकल्प संचालक श्री. भाऊसाहेब बन्हाटे, महाबीजचे श्री. सी.एस. शिंदे यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. यावेळी प्रगतशील शेतकरी श्री. संजय काकडे, श्री. लहु मडके, श्री. राजाबापु वाबळे, श्रीमती. मंदाताई चव्हाण यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी केले. या कार्यक्रमाचे स्वागत डॉ. शरद गडाख, सूत्रसंचालन डॉ. बापुसाहेब भाकरे आणि आभार डॉ. प्रमोद रसाळ यांनी मानले.

याप्रसंगी रब्बी पीकांचे कृषि प्रदर्शन भरविण्यात आले होते. या प्रदर्शनात विद्यापीठाने विकसीत केलेले रब्बी पिकांचे तंत्रज्ञान, प्रगतशील शेतकऱ्यांनी उत्पादीत केलेल्या रब्बी पिकांचे स्टॉल लावण्यात आले होते. या प्रदर्शनास मान्यवरांनी आणि शेतकऱ्यांनी भेट दिली. या व्यतिरिक्त विद्यापीठाच्या प्रक्षेत्रावर रब्बी पिकांच्या विविध वाणांचे प्रात्यक्षिके आयोजन करण्यात आले होते. या प्रात्यक्षिकांना शेतकऱ्यांनी आवर्जून भेटी दिल्या. यावेळी शेतकऱ्यांनी विद्यापीठाचे तंत्रज्ञान जाणून घेतले. शेतकऱ्यांसाठी चर्चासत्राचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रसंगी कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता, सहयोगी संशोधन संचालक, शास्त्रज्ञ उपस्थित होते. या कार्यक्रमास तीन हजार शेतकऱ्यांनी सहभाग नोंदवला.

एक दिवसीय दुग्ध व कुक्कुट उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासन यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठात राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या फार्मर फर्स्ट प्रकल्पातर्गत एक दिवसीय दुग्ध व कुक्कुट उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणाचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी केले. याप्रसंगी संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, विषय विशेषज्ञ डॉ. योगेश कांदाळकर, जनसंपर्क अधिकारी डॉ. संदिप पाटील उपस्थित होते.

अध्यक्षिय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ हे शेतकऱ्यांचे विद्यापीठ आहे. शेतकरीभिमुख संशोधन कार्य विद्यापीठात केले जाते. शेतकऱ्यांचे उत्पन्न वाढविणे व त्यांचा आर्थिक स्थर उंचविणे हे विद्यापीठाचे उद्दिष्ट आहे. शेतकऱ्यांनी शाश्वत उत्पन्नासाठी एकात्मिक शेती पध्दतीचा अवलंब करावा असे आवाहन केले.

याप्रसंगी डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, फार्मल फर्स्ट प्रकल्पातर्गत दुग्ध आणि कुक्कुट पालन व्यवसाय सुरु केलेल्या शेतकऱ्यांनी व्यवसायातील अर्थशास्त्र समजून घेणे गरजेचे आहे. फार्मर फर्स्ट प्रकल्पातर्गत असलेल्या शेतकऱ्यांनी विद्यापीठाच्या तंत्रज्ञानाचा आपल्या गावात प्रसार करावा असे आवाहन केले. यावेळी प्रगतशील शेतकरी श्री. शिवाजी थोरात यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते शेतकऱ्यांना पशुखाद्याचे वाटप करण्यात आले. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक डॉ. आनंद सोळंके आणि आभार डॉ. योगेश कांदाळकर यांनी मानले. याप्रसंगी शेतकरी, शास्त्रज्ञ मोठ्या संखेने उपस्थित होते. सदर प्रशिक्षण वर्ग यशस्वी करण्यासाठी श्री. विजय शेडगे, श्री. ज्ञानेश्वर कोळगे आणि श्री. रोहित उघडे यांनी परिश्रम घेतले.

६८ वा भारतीय प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे ६८ वा भारतीय प्रजासत्ताक दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. याप्रसंगी कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांचे हस्ते ध्वजारोहण करण्यात आले. ध्वजारोहण प्रसंगी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने शिक्षण, संशोधन आणि विस्तारामध्ये भरीव कार्य केलेले आहे. मागील वर्षी शैक्षणिक क्षेत्रात विद्यापीठाने विविध पुरस्कार प्राप्त केले. संशोधनात मागील वर्षी विद्यापीठाने दोन पेटंट मिळविले असून विविध पिकांचे नऊ वाण, तीन अवजारे आणि ६९ शिफारशी शेतकऱ्यांसाठी प्रसारीत केल्या. कृषि तंत्रज्ञानाच्या प्रभावी विस्तारासाठी राज्यात प्रथमच फार्मस् फर्स्ट हा प्रकल्प आपण राबवित आहोत.

या कार्यक्रमास विस्तार शिक्षण संचालक डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता (कृषि) डॉ.भीमराव उल्मेक, संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, सहयोगी अधिष्ठाता (निकृषि) डॉ. दादाभाऊ यादव, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, नियंत्रक श्री.बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके, विविध विभागांचे विभाग प्रमुख, शास्त्रज्ञ, प्राध्यापक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन सुरक्षा अधिकारी श्री. गोरक्ष शेते यांनी केले तर डॉ. राजेंद्र केंघे यांच्या मार्गदर्शनाखाली डॉ. आण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या राष्ट्रीय छात्र सेनेच्या विद्यार्थ्यांनी मानवंदना दिली. यावेळी प्रजासत्ताक दिनाचे औचित्य साधून पदव्युत्तर महाविद्यालय, डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय आणि जिल्हा रुग्णालय, अहमदनगर यांच्या संयुक्त विद्यमाने राष्ट्रीय सेवा योजना व राष्ट्रीय छात्र सेना अंतर्गत रक्तदान शिबीराचे आयोजन करण्यात आले होते.

फेब्रुवारी २०१७

तीन दिवसीय कार्यशाळा आणि प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी आणि दिपक फर्टीलायझर व पेट्रोकेमिकल्स कॉर्पोरेशन लि. यांच्या संयुक्त विद्यमाने विद्यापीठात

दिपक फर्टीलायझरच्या अधिकाऱ्यांसाठी खत व्यवस्थापन आणि विपणन या विषयावर तीन दिवसीय कार्यशाळा आणि प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन करण्यात आले होते.

तीन दिवसीय कार्यशाळेच्या समारोप प्रसंगी कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा म्हणाले, तुम्ही खत विक्रेता आहात पण जमिनीच्या तपासणीनुसार शेतकऱ्यास मार्गदर्शन करा. शेतकऱ्यांमध्ये रासायनिक खतांबरोबरच इतर जैविक खतांची जागृती करणे गरजेचे आहे. शेतातील पालापाचोळा, कचरा, पिकांचे अवशेष यांपासून शेतकऱ्याने स्वतः खत तयार करावे व त्याचा वापर करावा. या कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले. उद्घाटन प्रसंगी मार्गदर्शन करतांना संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे म्हणाले, शेतकऱ्याचे उत्पन्न दुप्पट करण्याचा सरकारचा मानस आहे. उत्पादनात घट होऊ न देता उत्पादन खर्च कमी करायचा असेल तर एकात्मिक शेती पध्दतीचा आणि एकात्मिक अन्नद्रव्य व्यवस्थापनाचा अवलंब करणे गरजेचे आहे. याप्रसंगी व्यासपीठावर दिपक फर्टीलायझर व पेट्रोकेमिकल्स कॉर्पोरेशनचे अध्यक्ष श्री. व्यंकटराम वसंतवाडा, कार्यकारी उपाध्यक्ष श्री. अरविंद कुलकर्णी, सहाय्यक उपाध्यक्ष श्री. विजयराव पाटील, कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रशिक्षण वर्गाचे समन्वयक डॉ. गोकुळ वामन उपस्थित होते.

मार्गदर्शन करतांना श्री. व्यंकटराम वसंतवाडा म्हणाले प्रत्येक अधिकाऱ्याचे ज्ञान हे अद्ययावत असणे गरजेचे आहे. या प्रशिक्षणामुळे अधिकाऱ्यांची काम करण्याची क्षमता वाढवून अन्नद्रव्ये व्यवस्थापन तंत्रज्ञान विस्तारमध्ये मदत होईल. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक श्री. विजयराव पाटील यांनी केले. याप्रसंगी दिपक फर्टीलायझर व पेट्रोकेमिकल्स कॉर्पोरेशनचे श्री. नरेश देशमुख, श्री. रघुनाथ नेवसे आणि इतर अधिकारी उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन आणि आभार श्री. संजय बिराजदार यांनी मानले.

मान्यवरांची विद्यापीठास सदिच्छा भेट

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास पुणे येथील महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. राम खर्चे, प्रधान सचिव (कृषि) बिजय कुमार, कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख यांनी सदिच्छा भेट दिली.

याप्रसंगी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, सौ. कुमार, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, विभागीय कृषि सहसंचालक श्री. विजयकुमार इंगळे, अधीक्षक कृषि अधिकारी श्री. पंडित लोणारे, प्रकल्प संचालक आत्मा श्री. बी.एस. बन्हाटे, सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, नियंत्रक श्री. बाबुराव निर्मळ उपस्थित होते.

महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. राम खर्चे म्हणाले, पिकांची काढणी पासून ते विपणना पर्यंत शेती मालाचे प्रतिवर्षी दिडलाख कोटी नुकसान होते. यामुळे काढणी पश्चात तंत्रज्ञानामध्ये शेतकरीभीमुख संशोधनाची गरज आहे. विद्यार्थ्यांनी किती मोठे अधिकारी झाले तरी आपल्या ज्ञानाचा उपयोग शेतकऱ्यांच्या विकासासाठी करावा असे आवाहन यांनी केले.

मार्गदर्शन करतांना प्रधानसचिव श्री. बिजय कुमार म्हणाले, कृषि मालाचे राज्यातर्गत, देशातर्गत आणि परदेशातील वहातूकीत बरेच मोठे नुकसान होते. कृषि माल वाहतूकीमध्ये जास्त काळ टिकावा आणि चांगल्या प्रतीचा कसा राहिल यावर कृषि अभियांत्रिकी विद्यार्थ्यांनी संशोधन करावे. कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, विद्यापीठ स्थापन झाल्यापासून या विद्यापीठाने ९८ हजार कृषि पदवीधर निर्माण केले आहेत. विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या ऊसाच्या २६५ या वाणाने ५,२८५ करोड, डाळिंबाच्या भगवा या वाणाने ७००० करोड येवढे योगदान दिलेले आहेत. देशातील डाळिंबाखालील ९० टक्के क्षेत्र हे या विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या

वाणाखाली आहे. शंभर टक्के विषाणूला प्रतिकारक असा भेंडीचा वाण याच विद्यापीठाने विकसीत केलेला आहे. विद्यापीठमध्ये रीक्त जागा असून देखील विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ मोठे काम करत आहेत.

कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख म्हणाले, आपल्या राज्यात ८२ टक्के क्षेत्र कोरडवाहू असून फक्त १८ टक्के क्षेत्र बागायती आहे. ७८ टक्के शेतकरी हे अल्पभुधारक आहेत. म्हणजेच कोरडवाहू क्षेत्र आणि अल्पभुधारक शेतकऱ्यांना समोर ठेवून संशोधन आणि विस्तार कार्य होणे गरजेचे आहे. याप्रसंगी डॉ. किरण कोकाटे, डॉ. भीमराव उल्मेक, डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी अनुक्रमे विद्यापीठाच्या विस्तार, शिक्षण आणि संशोधनाचे सादरीकरण केले. यावेळी मान्यवरांनी विद्यापीठाच्या विविध प्रक्षेत्राला भेटी दिल्या. या कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. आनंद सोळंके तर आभार श्री. गणेश घोरपडे यांनी मानले. यावेळी विद्यापीठाचे शास्त्रज्ञ, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथे आंतरराष्ट्रीय कृषि अर्थशास्त्र परिषद

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात द्वितीय आंतरराष्ट्रीय कृषि अर्थशास्त्र परिषदेचे आयोजन करण्यात आले होते. या आंतरराष्ट्रीय परिषदेच्या उद्घाटन प्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून महाराष्ट्र कृषि शिक्षण व संशोधन परिषदेचे उपाध्यक्ष डॉ. राम खर्चे उपस्थित होते. अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा हे होते. प्रमुख पाहुणे म्हणून अमेरीका येथील आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या समुपदेशक सौ. जेनी हंटर उपस्थित होत्या. यावेळी व्यसपीठावर कृषि शिक्षण संचालक डॉ. भीमराव उल्मेक, संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, महाराष्ट्र कृषि अर्थशास्त्र संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. प्रकाश महिंद्रे, कृषि अर्थशास्त्र विभागाचे प्रमुख डॉ. दादाभाऊ यादव, सचिव डॉ. व्ही.जी. पोखरकर, अर्थक्रांतीचे सदस्य श्री. अभिजीत धर्माधिकारी हे उपस्थित होते.

प्रमुख मार्गदर्शन करतांना डॉ. राम खर्चे म्हणाले, शेतकऱ्यांना सक्षम बनविण्यासाठी कर्ज वितरण पध्दत, विपणन, बाजार समित्या, डिजीटल मार्केट यामध्ये बदल घडवून आणणे गरजेचे आहे. एका बाजूला अर्थव्यवस्था मजबुत होत असून दुसरीकडे शेतकऱ्यांच्या समस्यांचे

समाधान होत नाही. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या थांबण्यासाठी त्यांची आर्थिक परिस्थिती समजाऊन घेऊन अर्थशास्त्रज्ञांनी अभ्यास करून उत्तर शोधले पाहिजे. कृषि अर्थतज्ञांनी लघु पतपुरवठा यावर संशोधन करावे.

अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथ म्हणाले, कृषि मालाची साठवणुक, वाहातूक, विपणन, मुल्यवर्धन, प्रक्रीया या मुलभुत सुविधा शेतकऱ्यांना पुरविल्या तर शेतकरी समृद्ध होईल या व्यतिरीक्त ई-मार्केटींग, रियल टाईम मार्केटींग, स्केल न्युट्रल, मार्केट लेड एक्सटेंशन याकडे अधिक लक्ष देणे गरजेचे आहे.

आंतरराष्ट्रीय समुपदेशक सौ. जेनी हंटर म्हणाल्या, व्यसनाधीनता, सततचे नापिक, हुंडा पध्दत, लग्नकार्यावर अति खर्च यामुळे शेतकऱ्यांचे अर्थकारण बिघडले. शेतकऱ्यांना असंख्य समस्या भेडसावतात, त्याचे सर्व मार्ग बंद झाले, आर्थिक, सामाजिक व कौटुंबीक पातळीवर त्याचा आधार तुटतो त्यातुन खिन्नता येते मग तो आत्महत्येचा मार्ग पत्करतो. त्याला आर्थिक आणि सामाजिक सुरक्षा मिळाली तर आत्महत्या कमी होऊ शकतील. त्याकरीता आता समाजाने जागरूक होण्याची गरज आहे. संकटात सापडलेल्या शेतकऱ्यांची मानसिकता जपली पाहिजे असे आवाहन त्यांनी केले.

याप्रसंगी अर्थक्रांतीचे सदस्य श्री. अभिजीत धर्माधिकारी यांनी निच्छलीकरणावर व्याख्यान दिले. प्रारंभी विभाग प्रमुख डॉ. दादाभाऊ यादव यांनी स्वागत केले. यावेळी डॉ. प्रकाश महिंद्रे यांनी प्रास्तविक केले. आभार डॉ. व्ही.जी. पोखरकर यांनी मानले. सुत्रसंचालन डॉ. बापुसाहेब भाकरे यांनी केले. यावेळी निवृत्त अर्थशास्त्रज्ञ डॉ. आर.जी. पाटील यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. यावेळी स्मरणिका आणि विविध प्रकाशनांचे मान्यवरांच्या हस्ते विमोचन करण्यात आले. याप्रसंगी कृष परिषदेचे संचालक डॉ. श्रीकांत काकडे, नियंत्रक श्री. बाबुराव निर्मळ, ग्रंथपाल श्री. प्रकाश शिंदे, डॉ. आर.जे. देशमुख, विभाग प्रमुख डॉ. के. व्ही. देशमुख, डॉ. एस.एस. वाडकर, कृषिभूषण श्री. सुरसिंग पवार, डॉ. दत्तात्रय वने, देशातील व परदेशातील ३५० हून अधिक शास्त्रज्ञ सहभागी झाले आहेत.

एक दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात राष्ट्रीय कृषि विकास योजनेच्या फार्मर फर्स्ट प्रकल्पांतर्गत एक दिवसीय पुर्वहंगामी ऊस + भाजीपाला आंतरपीक उत्पादन तंत्रज्ञान प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्र येथे करण्यात आले होते. या प्रशिक्षणाचे उद्घाटन संचालक, विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी केले.

याप्रसंगी डॉ. कोकाटे यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. शेती अधिक फायद्याची करण्यासाठी एकात्मिक शेती पध्दतीचा वापर करावा. अधिक उत्पादन वाढीसाठी माती परिक्षणानुसार खत व्यवस्थापन करावे तसेच नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर करून शेतीचा खर्च कमी करावा व उत्पादन

दुप्पट करावे. शेती मालावर प्रक्रीया करावी त्यामुळे शेतकऱ्यांच्या आर्थिक परिस्थितीमध्ये बदल होईल, असे ते म्हणाले. याप्रसंगी कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रा. मंजाबापु गावडे, डॉ. इल्हे व प्रा. राजू गायकवाड यांनी उपस्थित शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन डॉ. गोकुळ वामन यांनी केले तर आभार श्री. विजय शेडगे यांनी मानले.

अखंड हरीनाम सप्ताहाबरोबर शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन

मुठेवडगांव, ता. श्रीरामपूर येथे नुकताच श्री. संत तुळशीराम महाराज यांची ४८ वी पुण्यस्थिती निमित्त अखंड हरीनाम सप्ताहाचे आयोजन करण्यात आले होते. या सप्ताहाच्या निमित्ताने ग्रामस्थांनी शेतकरी मेळाव्याचे आयोजन केले. हरीनामाबरोबर कृषि ज्ञानाचेपण श्रवण व्हावे हा यामागचा उद्देश होता. यानिमित्ताने महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कृषि तंत्रज्ञान माहिती केंद्राचे व्यवस्थापक डॉ. आनंद सोळंके, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे, डॉ. अनिल दुरगुडे, डॉ. चांगदेव वायाळ, डॉ. सचिन सदाफळ उपस्थित होते.

याप्रसंगी मार्केट कमिटी संचालक श्री. विश्वनाथ मुठे, सरपंच सौ. ज्योती पाचपींड, भिकचंद मुठे, संताष मुठे, जालिंदर मुठे, तंटामुक्तीचे अध्यक्ष श्री. सोपानराव मुठे, श्री. रजत चौधरी, आदी मान्यवर उपस्थित होते. याप्रसंगी डॉ. आनंद सोळंके मार्गदर्शन करतांना म्हणाले शेतीला तंत्रज्ञानाची आणि जोड व्यवसायाची साथ द्यावी. ऊसामध्ये आंतरपीक पध्दतीचा अवलंब करावा. डॉ. पंडित खर्डे म्हणाले, शेती करतांना शेतकऱ्यांनी विद्यापीठाने विकसित केलेल्या बियाण्यांचा वापर करावा

आणि मार्गदर्शनासाठी विद्यापीठ प्रकाशनांचा उपयोग करावा. यावेळी डॉ. अनिल दुरगुडे, डॉ. चांगदेव वायाळ, डॉ. सचिन सदाफळ यांनी शेतकऱ्यांना मार्गदर्शन केले.

शिवचरीत्र देशाला आणि युवकांना मार्गदर्शक

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात श्री. छत्रपती शिवाजी महाराजांची जयंती उत्साहात साजरी करण्यात आली. यावेळी प्रमुख पाहुणे म्हणुन छत्रपती शिवाजी महाराजांचे गाढे अभ्यासक श्री. हसन सय्यद उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी अधिष्ठाता (निकृषि) डॉ. दादाभाऊ यादव, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, हळगांव कृषि महाविद्यालयाचे प्रकल्प अधिकारी डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके, विद्यार्थी कल्याण अधिकारी प्रा. शरद पाटील उपस्थित होते. श्री. हसन सय्यद म्हणाले, शेतकऱ्यांचे, बहुजनांचे, कष्टकऱ्यांचे खरे राज्य म्हणजे शिवराज्य होते. शिवराज्यात स्त्रीयांना न्याय आणि सन्मान प्राप्त झाला. सर्वधर्म समभाव ही संकल्पना शिवराज्यात रुजली. त्यांची आई वडिलांवर निस्सीम श्रद्धा होती. अध्यक्षीय मार्गदर्शन करतांना कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, यशवंत, किर्तीवंत, सामर्थ्यवंत, गुणवंत, आचारशिल, विचारशिल, धर्मशिल, सुशिल असे छत्रपती शिवाजी राजे होते. शिवराज्य खरे शेतकऱ्यांचे राज्य होते. या कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व प्रमुख पाहुण्यांची ओळख संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी करून दिली. शिव जयंतीच्या निमित्ताने डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालयाचे विद्यार्थ्यांनी शिवनेरी वरून १३० किलोमीटर पायी चालून शिवज्योत आणली. या शिवज्यातीची पुजा कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि डॉ. राजेंद्र पाटील यांनी केली. कार्यक्रमाची सुरवात डॉ. महावीरसिंग चौहान यांच्या गायनाणे झाली. याप्रसंगी विद्यार्थी अथर्व शिंदे यांचे मनोगत आणि श्री. अभिषेख साबदे यांनी पोवाडा सादर केला. यावेळी कार्यक्रमास डॉ. गौडा, डॉ. हरीष, डॉ. नारायण स्वामी, विद्यापीठातील अधिकारी, कर्मचारी आणि विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन श्री. तेजस मोरे आणि आभार प्रा. शरद पाटील यांनी मानले.

मार्च २०१७

तीन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे आयोजन

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात विस्तार शिक्षण विभाग आणि विस्तार शिक्षण संस्था, आनंद, गुजरात यांच्या संयुक्त विद्यमाने विस्तार कार्यकर्त्यांचा नेतृत्व विकास आणि गट विकास कौशल्य या विषयावर तीन दिवसीय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन संपन्न झाले. प्रशिक्षण वर्गाचे अध्यक्षस्थानी आनंद कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. एन.सी. पटेल बोलत होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर गुजरात येथील सरदार कृषिनगर दंतीवाडा कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. अशोक पटेल, गुजरात येथील नवसारी कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. सी.जे. डांगारीया, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ. भीमराव उल्मेक, आनंद येथील विस्तार शिक्षण संस्थेचे संचालक डॉ. सी.पी. देसाई, विस्तार शिक्षण विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल भणगे, नंदुरबार कृषि महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. सुभाषचंद्र शिंदे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते.

कृषि विज्ञान केंद्रांच्या कृति आराखडा कार्यशाळेचे

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ आणि कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्था, विभाग-५, हैद्राबाद यांच्या संयुक्त विद्यमाने कृषि विद्यापीठाच्या कार्यक्षेत्रातील १६ कृषि विज्ञान केंद्रांची दोन दिवसीय कृति आराखडा कार्यशाळेचे उद्घाटन संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांच्या हस्ते झाले. याप्रसंगी व्यासपीठावर हैद्राबाद येथील कृषि तंत्रज्ञान अवलंबन संशोधन संस्थेचे वरिष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. के. दत्तात्री, कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाचे सहयोगी अधिष्ठाता डॉ. प्रकाश तुरबतमठ,

उद्यानविद्या विभाग प्रमुख डॉ. श्रीमंत रणपिसे, कृषि विद्या विभाग प्रमुख डॉ. मधुकर धोंडे, जीवरसायन शास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. राजीव नाईक, किटकशास्त्र विभाग प्रमुख डॉ. सुभेदार जाधव, ज्वारी पैदासकार डॉ. शरद गडाख, हळगांव कृषि महाविद्यालयाचे प्रकल्प अधिकारी डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, प्रसारण केंद्र प्रमुख डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते.

जागतिक जल दिन उत्साहात साजरा

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान महाविद्यालयात जागतिक जल दिन उत्साहात साजरा करण्यात आला. या कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा उपस्थित होते. या प्रसंगी व्यासपीठावर नवी दिल्ली येथील कृषि व उद्यानविद्यामध्ये प्लास्टीकल्चर तंत्रज्ञानाच्या वापरासंबंधीची राष्ट्रीय समितीचे कार्यकारी संचालक इं. आनंद झांबरे, अधिष्ठाता डॉ. मुराव उल्मेक, संचालक संशोधन डॉ. राजेंद्र पाटील, जैन इरिगेशनचे वरीष्ठ व्यवस्थापक श्री. एम. ए.फुगे, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग प्रमुख डॉ. सुनिल गोरंटीवार, डॉ. एम. जी. शिंदे, आंतरविद्या शाखा जलसिंचन व्यवस्थापनाचे विभाग प्रमुख डॉ. डि. डि. पवार, प्रगतशिल शेतकरी श्री. भास्कर वरघुडे, अध्यक्ष विद्यार्थी परिषद कु. विद्या कांडेकर उपस्थित होते.

निरीक्षण आणि पुनरावलोकन समितीची कृषि विद्यापीठाला भेट

नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शिक्षण विभागाच्या निरीक्षण आणि पुनरावलोकन समितीने राहुरी येथील महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला भेट दिली. या समितीचे अध्यक्ष सरदार कृषि नगर दंतीवाडा कृषि विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. आर.सी. माहेश्वरी, समितीचे सदस्य सचिव भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे सहाय्यक महासंचालक डॉ. पी.एस. पांडे, समितीचे सदस्य नियंत्रक श्री. राधे शाम यांनी विद्यापीठास भेट दिली. या प्रसंगी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे, अधिष्ठाता डॉ.भीमराव उल्मेक, संचालक संशोधन डॉ. आर.एस. पाटील, कुलसचिव श्री. गणेश घोरपडे, नियंत्रक श्री. बी.जी. निर्मळ, विद्यापीठ अभियंता श्री. मिलींद ढोके उपस्थित होते. नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि

अनुसंधान परिषदेने सन २०१२ ते २०१६ या पाच वर्षात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठास दिलेल्या निधीचा उपयोग कसा करण्यात आला याचे निरीक्षण आणि पुनरावलोकन केले. यावेळी त्यांनी विद्यापीठातील शास्त्रज्ञ, विद्यार्थी, विद्यार्थिनी यांच्याशी संवाद साधला. या प्रसंगी समितीचे अध्यक्ष माजी कुलगुरु डॉ. आर.सी. माहेश्वरी म्हणाले, विद्यार्थ्यांनी ग्रंथालयाचा जास्तीत जास्त उपयोग करावा. पुस्तक आणि संदर्भ ग्रंथांचे भरपुर वाचन करावे. सहाय्यक महासंचालक डॉ. पी.एस. पांडे म्हणाले, या माहिती तंत्रज्ञानाच्या युगामध्ये कृषि विद्यापीठे डिजीटलाईज होणे गरजेचे आहे. कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा म्हणाले, शिक्षण अविरोध चालणारी प्रक्रिया आहे. शास्त्रज्ञांनी आपले ज्ञान अद्ययावत ठेवणे गरजेचे आहे. समितीच्या हस्ते महात्मा फुले कृषि विद्यापीठातील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या समन्वय कार्यालयाचे उद्घाटन करण्यात आले. या वेळी समितीने मुलांचा जिमखाना, मुलींचा जिमखाना, मुला-मुलींचे वसतिगृह, जलतरण तलाव, खेळाचे मैदान, परिक्षा हॉल, लेक्चर हॉल, ग्रंथालयाची पाहणी केली. यावेळी कृषि महाविद्यालय पुणे, धुळे, कोल्हापूर, अभियांत्रिकी महाविद्यालय आणि पद्म्युत्तर महाविद्यालयाच्या विद्यार्थ्यांशी संवाद साधला. याप्रसंगी अधिष्ठाता डॉ. मुराव उल्मेक यांनी कृषि शिक्षणाचा आढावा त्यांच्यासमोर सादर केला. या समितीच्या भेटीचे नियोजन आणि कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेसाठीचे प्रकल्प अधिकारी डॉ. पंडित खर्डे यांनी केले.

आयसीएआर शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन

मार्च २४ व ३१, २०१७. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला नव्याने मंजूर झालेल्या नवी दिल्लीच्या भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेच्या शेतकरी प्रथम कार्यक्रमांतर्गत दोन प्रशिक्षण कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. शेतकरी प्रथम कार्यक्रमाचा परिचय प्रशिक्षण वर्गाचे उद्घाटन कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी केली. यावेळी संशोधन संचालक डॉ. राजेंद्र पाटील, सहयोगी संशोधन संचालक डॉ. विठ्ठलराव शेंडे, प्रकल्पाचे प्रमुख समन्वयक डॉ. पंडित खर्डे उपस्थित होते. या दोन्ही प्रशिक्षण वर्गाला राहुरी तालुक्यातील कणगर व चिंचविहीरे गावांतील १०० शेतकरी व महिला उपस्थित होत्या.

६. पारितोषिक / पुरस्कार

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा नवी दिल्ली येथील पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणातर्फे राष्ट्रीय पातळीवरील पुरस्काराने गौरव

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क कायद्यांतर्गत वेगवेगळ्या पिकांच्या वाण संरक्षणांमध्ये केलेल्या कार्याबद्दल विद्यापीठाचा नवी दिल्ली येथील पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरणातर्फे राष्ट्रीय पातळीवरील पुरस्काराने गौरविण्यात आले. ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. स्वामिनाथन यांचे हस्ते हा पुरस्कार देण्यात आला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा आणि संचालक संशोधन व संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे यांनी हा पुरस्कार स्विकारला. या पुरस्काराचे स्वरूप प्रशस्तीपत्र आणि सन्मानचिन्ह असे आहे. यावेळी कार्यक्रमास नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेचे महासंचालक डॉ. टी. महापात्रा, भारत सरकारचे कृषि सचिव डॉ. पटनायक, कृषि अनुसंधान परिषदेचे माजी महासंचालक डॉ. परोदा, भारत सरकारचे कृषि, सहसचिव, डॉ. आर.के. सिंग, कृषि अनुसंधान परिषदेचे उपमहासंचालक (विस्तार) डॉ. अ.के. सिंग, नवी दिल्ली येथील पीक वाण संरक्षण व शेतकरी हक्क प्राधिकरणाचे अध्यक्ष डॉ. आर.आर. हंचीनाळ, प्राधिकरणाचे कुलसचिव डॉ. आर.सी. आगरवाल उपस्थित होते.

विद्यापीठाने प्रसारित केलेल्या वेगवेगळ्या पिकांच्या वाणांपैकी ३६ वाण या कायद्यांतर्गत संरक्षित केले आहेत. तसेच आणखी ३९ वाण संरक्षणासाठी प्राधिकरणा मार्फत स्विकारण्यात आले आहेत. आणखी ७० वाण नोंदणी प्रक्रीयेत आहेत. विद्यापीठाने शेतकरी-यांच्या वाण संरक्षणात सुद्धा भरीव कामगिरी केली आहे. आतापर्यंत १०० शेतकरी-यांचे विविध पिकांचे वाण संरक्षित करण्यात मदत केली आहे. या कायद्याची माहिती सर्व शेतकरी आणि शास्त्रज्ञांना पोहचविण्यासाठी विद्यापीठाने आतापर्यंत २० जनजागृती कार्यक्रम आयोजित केले आहे. ज्वारी, बाजरी, हरभरा, कपाशी, अॅस्टर, गुलाब, जरबेरा, मका इत्यादी पिकांसाठी विद्यापीठातील बियाणे तंत्रज्ञान संशोधन योजना, कापूस संशोधन प्रकल्प, फळ संशोधन

प्रकल्प, पुणे येथील गणेशखिंड संशोधन केंद्र हे डस केंद्र म्हणून या कायद्यांतर्गत कार्यरत आहे. विद्यापीठाने केलेल्या पीक वाण संरक्षणाच्या भरीव कार्याबद्दल पीक वाण संरक्षण आणि शेतकरी हक्क प्राधिकरण, नवी दिल्ली यांचेतर्फे हा गौरव करण्यात आला आहे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा गौरव

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने विकसीत केलेल्या भूईमुगाच्या फुले प्रगती (जेएल-२४) या वाणाच्या योगदानासाठी नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेमधील इंडियन सोसायटी ऑफ जेनिटीक्स अॅण्ड प्लॅंट ब्रिडींगच्या अमृतमहोत्सवी कार्यक्रमात विद्यापीठाला स्मृतीचिन्ह आणि प्रशस्तीपत्र देऊन गौरविण्यात आले. डॉ. आर.एस. परोदा, माजी सचिव, कृषि शिक्षण आणि संशोधन विभाग, भारत सरकार आणि माजी महासंचालक, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली यांच्या हस्ते हा पुरस्कार महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा, माजी कुलगुरु डॉ. वाय.एस. नेरकर, भूईमुग पैदासकार डॉ. एम.पी. देशमुख यांनी स्वीकारला.

इंडियन सोसायटी ऑफ जेनिटीक्स अॅण्ड प्लॅंट ब्रिडींगच्या अमृतमहोत्सवी कार्यक्रम भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, पुसा, नवी दिल्ली येथे उत्साहात संपन्न झाला. या कार्यक्रमात १९८० पूर्वी देशात प्रसारीत झालेले उल्लेखनीय वाण, ज्या वाणांनी हरितक्रांतीसाठी मदत झाली, देशात आणि देशाबाहेर ज्या वाणांची लागवड झाली, या वाणांची निर्मिती करणाऱ्या विद्यापीठांचा गौरव करण्यात आला. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने भूईमुगामध्ये राज्य आणि राष्ट्रीय पातळीवर बरेच वाण प्रसारीत केलेले आहेत. कृषि विद्यापीठाच्या तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगांव, उन्हाळी भूईमुग संशोधन केंद्र, राहुरी आणि भूईमुग संशोधन केंद्र, कसबे डिग्रस यांनी भूईमुग या पिकावर सखोल संशोधन करून विविध वाण विकसीत केले. यामध्ये फुले प्रगती (जेएल-२४), एसबी-११, जेएल-५०१, फुले उनप, फुले भारती, वारणा, फुले उन्नती यांचा समावेश होतो. कृषि विद्यापीठाने भूईमुग या पिकात उल्लेखनीय कार्य केल्याबद्दल विद्यापीठाचा राष्ट्रीय पातळीवर गौरव करण्यात आला.

कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा जीवनगौरव पुरस्काराने सन्मानित

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा यांना सन्मानाचा समजला जाणारा नवी दिल्ली येथील राष्ट्रीय स्वच्छता शिक्षण आणि संशोधन संस्थेचा जीवनगौरव पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले. नवी दिल्ली येथील भारतीय आंतरराष्ट्रीय केंद्रात झालेल्या दिमाखदार सोहळ्यात त्यांना हा पुरस्कार आय.ए.ई.डब्ल्यू.पी. चे अध्यक्ष डॉ. चार्ल्स मर्सीका आणि राष्ट्रीय स्वच्छता शिक्षण आणि संशोधन संस्थेचे संचालक श्री. उत्कर्ष शर्मा यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला. स्वच्छभारत अभियानात उल्लेखनीय कार्यामुळे जागतिक युवा कौशल्य दिनाचे औचित्य साधून त्यांना हा पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

डॉ. के.पी.विश्वनाथा यांनी बंगळूर येथील कृषी विज्ञान विद्यापीठातून पीएच.डी.प्राप्त केली आहे. तमिळनाडू येथील अन्नमलाई विद्यापीठातून बौद्धिक मालमत्ता हक्क विषयात त्यांनी पीएच. डी. मिळवली आहे. शिक्षण, संशोधन, विस्तार व प्रशासन या क्षेत्राचा व्यापक अनुभव डॉ. विश्वनाथा यांना आहे. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या कुलगुरुपदी रूजू झाल्यापासून त्यांनी कृषि विद्यापीठाच्या स्वच्छता अभियानाला चळवळीचे स्वरूप दिले. कृषि विद्यापीठाच्या दहाही जिल्ह्याच्या प्रक्षेत्रातील संशोधन केंद्रे, कृषि महाविद्यालये आणि कृषि तंत्र विद्यालयांच्या प्रक्षेत्रावर कंपोस्ट खत निर्मितीला चालना दिली आहे. तसेच कार्यालय व कार्यालयाच्या परिसराच्या स्वच्छतेसाठी आठवड्यातील दोन तास सर्व कर्मचाऱ्यांना स्वच्छता अभियानात सहभाग वाढविला आहे. कुलगुरुंच्या पुढाकारामुळे या वनमहोत्सवात विद्यापीठ कार्यक्षेत्रात एक महिन्यात एक लाखाच्यावर रोपांची लागवड करण्यात आली आहे. क्लीन युनिव्हर्सिटी आणि ग्रीन युनिव्हर्सिटी हि संकल्पना त्यांनी मांडली आहे. स्वच्छ भारत अभियानात त्यांनी केलेल्या अभूतपूर्व कार्याची दखल घेवून त्यांना जीवनगौरव पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.

कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा दिमाग सिंग पुरस्काराने सन्मानित

हैद्राबाद येथील प्रा. जयाशंकर तेलंगाना राज्य कृषि विद्यापीठ येथे आयोजित राष्ट्रीय परिसंवादात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांना वनस्पती शास्त्रात उत्कृष्ट कामगिरी

केल्याबद्दल आस्था फाऊंडेशनचा दिमाग सिंग पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले आहे. याप्रसंगी आस्था फाऊंडेशनचे मुख्य व्यवस्थापकीय संचालक डॉ. एस.पी. सिंग आणि सचिव डॉ. एस.एस. गौरव उपस्थित होते. या राष्ट्रीय परिसंवादात कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी प्रमुख मार्गदर्शन केले. यावेळी त्यांच्या शुभहस्ते विविध प्रकाशनांचे विमोचन करण्यात आले.

कुलगुरु डॉ.के.पी.विश्वनाथा उत्कृष्ट शास्त्रज्ञ पुरस्काराने सन्मानित

राष्ट्रीय पर्यावरण विज्ञान अकॅडमी (निसा), नवी दिल्ली आणि डॉल्फीन कृषि व विज्ञान महाविद्यालय, चंदिगढ यांच्या संयुक्त विद्यमाने चंदिगढ येथे झालेल्या राष्ट्रीय परिसंवादात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के. पी. विश्वनाथा यांना २०१६ चे सर्वोत्कृष्ट शास्त्रज्ञ पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचा डाळिंब रत्न पुरस्काराने गौरव

अखिल महाराष्ट्र डाळिंब उत्पादक संशोधन संघाचे राज्यस्तरीय अधिवेशन पुणे येथे संपन्न झाले. या अधिवेशनात महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाच्या डाळिंब संशोधनातील योगदानाबद्दल डाळिंबरत्न-२०१७ या पुरस्काराने गौरविण्यात आले. हा पुरस्कार माजी केंद्रीय कृषि मंत्री श्री. शरदचंद्रजी पवार यांच्या हस्ते कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. के.पी. विश्वनाथा यांनी स्वीकारला. यावेळी कृषि आयुक्त श्री. विकास देशमुख, डाळिंब उत्पादक संशोधन संघाचे उपाध्यक्ष श्री. अरुण देवरे, सोलापूर

येथील राष्ट्रीय डार्लिंग संशोधन केंद्राचे संचालक डॉ. आर.के. पाल, माजी अध्यक्ष श्री. प्रभाकर चांदणे, श्री. सोपान कांचन उपस्थित होते.

संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण कोकाटे जीवन गौरव पुरस्काराने सन्मानित

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण डॉ. किरण दत्तात्रय कोकाटे यांना प्रतिष्ठेचा समजला जाणारा अँगोवर्ल्ड, जळगाव यांचा 'जीवन गौरव' पुरस्काराने गौरविण्यात आले. जळगाव येथे झालेल्या भव्य कृषि प्रदर्शन अँगोवर्ल्ड २०१६ कार्यक्रमात त्यांना प्रख्यात कवी आणि लेखक श्री. ना. धो. महानोर यांच्या हस्ते सन्मान चिन्ह आणि प्रशस्तिपत्र देऊन गौरविण्यात आले.

डॉ. किरण कोकाटे हे महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे संचालक विस्तार शिक्षण असून याआधी पाच वर्ष ते नवी दिल्ली येथील भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेत विस्तार विभागाचे उपमहासंचालक म्हणून कार्यरत होते. भारतीय कृषि अनुसंधान परिषदेतील उपमहासंचालक हे पद केंद्राच्या कृषि मंत्रालयातील अतिरिक्त सचिवाच्या समकक्ष असलेले हे पद भुषविणारे ते महाराष्ट्र राज्यातील पहिले अधिकारी ठरले आहे. सन २००९ साली त्यांची उपमहासंचालक पदावर निवड झाली होती. त्यांच्या कार्यकाळात त्यांनी देशातील ६३१ कृषि विज्ञान केंद्रांचे नेतृत्व करून त्या अंतर्गत असलेले दहा हजार प्रकल्प समन्वयक आणि विषय विशेषज्ञांद्वारे देशाच्या कृषि विस्ताराला नवी दिशा दिली. बाराव्या पंचवार्षिक योजनेत त्यांनी कृषि विज्ञान केंद्राच्या सहा पदामध्ये वाढ केली. त्यामुळे देशभरात तीन हजार पदांची निर्मिती झाली. तसेच त्यांच्या प्रयत्नांमुळे विभागीय

प्रकल्प संचालनालयाचे नामांतर कृषि तंत्रज्ञान उपयोजन संशोधन संस्थेत (अटारी) झाले. तसेच देशात आठ वरून अकरा कृषि तंत्र उपयोजन संशोधन संस्था (अटारी) निर्माण केल्या. त्यात आपल्या राज्यात पुणे येथे एक अटारी संस्था मंजूर झाली आहे. उपमहासंचालक असताना त्यांनी कृषि विज्ञान केंद्राद्वारे देशात कृषि संशोधन आणि विस्ताराचे बळकटीकरण केले आहे. त्यांच्या या दुरदृष्टी व प्रभावशाली कार्यपद्धतीमुळे त्यांना कृषि विज्ञान केंद्राचे शिल्पकार संबोधले जाते. महात्मा फुले कृषि विद्यापीठात संचालक, विस्तार शिक्षण या पदावर काम करताना त्यांनी विस्तार शिक्षणाला नवीन दिशा दिली आहे. त्यांच्या या योगदानामुळे त्यांना 'जीवन गौरव' पुरस्काराने गौरविण्यात आले आहे.

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे ग्रंथपाल डॉ. प्रकाश शिंदे यांचा गौरव

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाचे ग्रंथपाल डॉ. प्रकाश शिंदे यांनी ई-ग्रंथ प्रकल्पात केलेल्या उल्लेखनीय कार्याबद्दल त्यांना हैद्राबाद येथील जयशंकर तेलंगाना कृषि विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. प्रवीण राव यांचे हस्ते प्रशस्ती पत्र देऊन गौरविण्यात आले. तसेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाने कृषि कोषमध्ये दिलेल्या योगदानाबद्दल कृषि विद्यापीठास प्रशस्तीपत्र देऊन गौरविण्यात आले आहे.

अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागातील आचार्य पदवी विद्यार्थ्यांनी मिळविले आविष्कार पारितोषिक

अखिल भारतीय अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञ संघटना मुंबई आणि रसायन तंत्रज्ञान संस्था मुंबई यांचे संयुक्त विद्यमाने आयोजित अखिल भारतीय अन्नतंत्रज्ञान संशोधन स्पर्धा आविष्कार-२०१६ (Innovation Premier League-२०१६) मध्ये महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी येथील अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागातील आचार्य पदवी विद्यार्थी संशोधक श्री. सचिन रमेश म्हाळसकर आणि श्री. योगेश रोहीदास देशमुख यांना Neutraceutical and Functional Foods या गटामध्ये तृतीय क्रमांकाचे पारितोषिक मिळाले. रोख रक्कम रुपये पाच हजार, स्मृतिचिन्ह आणि प्रशस्तीपत्रक देवून त्यांना गौरविण्यात आले. कृषि उद्योग निर्मित टाकावू व उपपदार्थापासून नैसर्गिक जैविक अन्न रंग निर्मितीचे तंत्रज्ञान या विषयावर त्यांनी सादारीकरण केले. वरील संशोधन हे कृत्रिम अन्नरंगाच्या प्रक्रियायुक्त अन्नपदार्थांमधील बेसुमार वापर म्हणून मोलाचे ठरणार असून नैसर्गिक सेंद्रीय प्रक्रियायुक्त पदार्थ निर्मितीमध्ये महत्वाची भूमिका बजावणार आहे. पारितोषिक प्राप्त विद्यार्थ्यांना अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान विभागाचे प्रमुख डॉ. एस.एस. थोरात यांचे मार्गदर्शन लाभले.

७. मनुष्यबळ

७.१ कार्यकारी अधिकारी

१.	कुलपती	मा.श्री.विद्यासागर राव	३० ऑगस्ट २०१४ ते आजपर्यंत
२.	प्रतिकुलपती	मा.श्री. एकनाथराव खडसे	३१ ऑक्टोबर २०१४ ते जून २०१६
		मा. श्री. पांडुरंगजी फुंडकर	८ जुलै २०१६ ते आजपर्यंत
३.	कुलगुरु	मा. डॉ. के.पी. विश्वनाथा	३१ डिसेंबर २०१५ ते आजपर्यंत

७.२ मा. कार्यकारी परिषद सदस्य, मफुकृवि, राहुरी (दि. १ एप्रिल, २०१६ ते ३१ मार्च, २०१७)

अ.क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नांव	पत्ता	कालावधी
१	पदसिध्द अध्यक्ष	कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	--
२	पदसिध्द सदस्य	कृषि आयुक्त, महाराष्ट्र शासन, पुणे यांचेकडून नामनिर्देशित कृषि संचालक (नि.व.गु.नि.)	कृषि आयुक्तालय, मध्यवर्ती इमारत, पुणे -४११ ००१	--
३	पदसिध्द सदस्य	पशुसंवर्धन आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित प्रादेशिक पशुसंवर्धन सहसंचालक	जनावरांचा दवाखाना, अशोक स्तंभाजवळ, नाशिक	--
४	पदसिध्द सदस्य	फलोत्पादन संचालक	महाराष्ट्र राज्य अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचे कार्यालयाजवळ, नरवीर तानाजी मार्ग, शिवाजीनगर, पुणे-५	--
५	पदसिध्द सदस्य	मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक)	जुना मुंबई-आग्रा मार्ग, त्र्यंबक नाका, आदिवासी विकास भवन समोर, नाशिक-४२२ ००२	--
६	नामनिर्देशित सदस्य	संचालक, विस्तार शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २३/०७/२०१५ ते २२/०७/२०१७
७	नामनिर्देशित सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	दि. २३/०७/२०१५ ते २२/०७/२०१७
८	नामवंत कृषि वैज्ञानिक	डॉ.एस.बी. दानदिन	माजी कुलगुरु घ.नं. ४४९, निसर्ग रामतीर्थनगर, बेलगम ५९००१६	दि. २२/०५/२०१३ ते २१/०५/२०१६

९		श्री. भाऊसाहेब वाकचौरे	साई अर्पण बंगला, साई श्रद्धा हौसिंग सोसायटीजवळ, साईबाबा भक्त निवासामागे, मु.पो.शिर्डी,ता.राहाता, जि.अहमदनगर पिन. ४२३ १०९	दि. ०४/०९/२०१४ ते ०३/०९/२०१७
१०	प्रगतशील शेतकरी	श्री. प्रकाश शामराव पाटील	अध्यक्ष, माळशिरस तालुका काँग्रेस (आय), अकलूज, जि. सोलापूर	दि. २२/०८/२०१४ ते २१/०८/२०१७
११		श्री. तुषार बाळासाहेब पवार	मु.पो.बेलवडे हवेली, ता.कराड, जि.सातारा	दि. ३०/०८/२०१४ ते २९/०७/२०१७
१२		रिक्त	--	--
१३		रिक्त	--	--
१४		भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांचे प्रतिनिधी	डॉ. एस. डी. सावंत,	संचालक, राष्ट्रीय द्राक्ष संशोधन केंद्र, सोलापूर रोड, पुणे-४१२ ३०७
१५	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद यांचे प्रतिनिधी	डॉ. के. व्ही. प्रसाद	संचालक, पुष्पविज्ञान अनुसंधान निर्देशालय, कृषि महाविद्यालय, पुणे-४११ ००५	दि. १५/३/२०१७ ते १४/०३/२०१९
१६	कृषि उद्योजक	अॅड. श्री. कृष्णाजी दशरथ यादव	मु.पो.इंदापूर, जि.पुणे	दि. ०४/०९/२०१४ ते ०३/०९/२०१७
१७		मा.आ. श्री. शिवाजीराव कर्डिले	मु.पो.बुऱ्हाणनगर, ता.जि.अहमदनगर	दि. २१/१२/२०१५ ते विधानसभेचे सदस्य असेपर्यंत
१८	महाराष्ट्र विधानसभा प्रतिनिधी	मा.आ.श्री. भाऊसाहेब कांबळे	गोंधवणी, वार्ड नं. ०१, श्रीरामपूर, जि.अहमदनगर	दि. २१/१२/२०१५ ते विधानसभेचे सदस्य असेपर्यंत
१९		मा.आ.श्री. राहुल जगताप	मु.पो. पिंपळगांव पिसा, ता.श्रीगोंदा, जि.अहमदनगर	दि. २१/१२/२०१५ ते विधानसभेचे सदस्य असेपर्यंत
२०	महाराष्ट्र विधानपरिषद प्रतिनिधी	मा. आ. श्री. सुधीर भास्कर तांबे	गल्ली नं.१, इंदिरानगर, संगमनेर, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर	दि. १४/१२/२०१० ते ०५/१२/२०१६
२१		मा.आ.श्री. प्रकाश गजभिये	साई प्रभू अपार्टमेंट, रवी नगर चौक, नागपूर	दि. ०५/१०/२०१५ ते ०६/०६/२०२०

२२	जिल्हा परिषदेच्या	रिक्त	--	--
२३	कृषि समितीचे सभापती	रिक्त	--	--
२४	पदसिध्द सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	--
२५	पदसिध्द सदस्य	दुग्धव्यवसाय विकास आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशिक दुग्धव्यवसाय विकास अधिकारी	नाशिक विभाग, शासकीय दुध योजना आवार, त्र्यंबक रोड, नाशिक-४२२ ००२	--
२६	पदसिध्द सदस्य	मत्स्यव्यवसाय आयुक्त, महाराष्ट्र शासन यांचेकडून नामनिर्देशित मा. प्रादेशिक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय	जुनी शासकीय अश्विन बॅरेक क्र. १३, महसुल आयुक्त कार्यालयाजवळ, आयएसपी जवळ, नाशिक रोड-१	--
२७	निमंत्रित	नियंत्रक	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी	--

७.३ विद्या परिषद सदस्य (दि. १/४/२०१६ ते ३१/०३/२०१७)

अ. क्र.	संवर्ग	मा. सदस्यांचे नांव	पत्ता
१	अध्यक्ष	कुलगुरु	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२	पदसिध्द सदस्य	संचालक, विस्तार शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३	पदसिध्द सदस्य	संचालक, शिक्षण	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
४	पदसिध्द सदस्य	संचालक, संशोधन	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
५	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
६	पदसिध्द सदस्य	अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
७	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (प.म.)	पदव्युत्तर महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
८	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (कृ.अ.म.)	डॉ. अ.शिं.कृ.अ. व तं. महाविद्यालय, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
९	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता (नि.कृ.शि.)	निम्न कृषि शिक्षण, महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१०	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, पुणे
११	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर
१२	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, धुळे

१३	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, नंदुरबार
१४	पदसिध्द सदस्य	सहयोगी अधिष्ठाता	कृषि महाविद्यालय, कराड
१५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१७	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, वनस्पतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृदशास्त्र व रसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
१९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अर्थशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि किटकशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि विस्तार विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, उद्यानविद्या विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२४	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, वनस्पती विकृतीशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२५	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, अन्नविज्ञान व तंत्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२६	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जीवरसायनशास्त्र विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२७	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, आंतरविद्याशाखा पाणी व्यवस्थापन विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
२८	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि हवामानशास्त्र विभाग	कृषि महाविद्यालय, पुणे
२९	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषितंत्रे व शक्ती विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३०	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, जलसिंचन व निचरा अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३१	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३२	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, कृषि प्रक्रिया अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३३	पदसिध्द सदस्य	प्रमुख, प्रक्षेत्र आखणी, ग्रामीण विद्युतीकरण अभियांत्रिकी विभाग	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
३४	पदसिध्द सदस्य	मृद विशेषज्ञ	कृषि संशोधन केंद्र, रविवार पेठ, सोलापूर
३५	पदसिध्द सदस्य	ऊस विशेषज्ञ	मध्यवती ऊस संशोधन केंद्र, पाडेगांव
३६	पदसिध्द सदस्य	तेलबिया विशेषज्ञ	तेलबिया संशोधन केंद्र, जळगाव
३७	पदसिध्द सदस्य	गहू विशेषज्ञ	गहू संशोधन केंद्र, निफाड, जि. नाशिक

३८	पदसिध्द सदस्य	डॉ.ए.ए.अत्रे, सहयोगी प्राध्यापक	मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी, डॉ.अ.शि.कृ.अ.म., मफुकृवि, राहुरी (कृषि अभियांत्रिकी विद्याशाखा निर्वाचित) (दि. १/११/२०१३ ते ३१/१०/२०१६)
३९	पदसिध्द सदस्य	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
४०	पदसिद्ध सदस्य सचिव	कुलसचिव	महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
निमंत्रित सदस्य (दि. १५.०२.१९९६ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या बैठकीतील विषय क्रं. २ अन्वये)			
४१	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., शेंडा पार्क, कोल्हापूर
४२	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., विभागीय फळ संशोधन केंद्र, गणेशखिड, पुणे-७
४३	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., कृषि संशोधन केंद्र, इगतपुरी, जि. नाशिक
४४	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	रा.कृ.सं.प्र., ९७, रविवार पेठ, सोलापूर-०२
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०११ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९५ व्या बैठकी अन्वये)			
४५	निमंत्रित सदस्य	प्राचार्य	उद्यानविद्या महाविद्यालय, कृमवि, परिसर, पुणे
निमंत्रित सदस्य (दि. १४.०२.२०११ रोजीच्या विद्या परिषदेच्या ९८ व्या बैठकी अन्वये)			
४६	निमंत्रित सदस्य	सहयोगी संशोधन संचालक	संशोधन संचालनालय, मफुकृवि, राहुरी
स्विकृत सदस्य (दि. १५ नोव्हेंबर, २०१३ रोजी झालेल्या विद्या परिषदेच्या ९९ व्या बैठकीतील विषय क्रं. ९ अन्वये)			
४७	स्विकृत सदस्य	डॉ. आर. बी. देशमुख (माजी कुलगुरु, मफुकृवि, राहुरी)	राज बंगलो, ४६, वृंदावन, सेक्टर ए/बी, सहकरी गृहनिर्माण संस्था, पंचवटी, पाशान, पुणे, ४११ ००८ दि. १९/८/२०१६ ते १८/८/२०१८ (विद्यापीठ अधिसूचना क्र. प्राधिकरण -२/ कृवि/६७८/२०१६, दि. १९/८/२०१६)
४८	स्विकृत सदस्य	डॉ. के. व्ही. प्रसाद (संचालक, पुष्पविज्ञान अनुसंधान निर्देशालय, कृषि महाविद्यालय, पुणे)	दि. १९/८/२०१६ ते १८/८/२०१८ (विद्यापीठ अधिसूचना क्र. प्राधिकरण -२/ कृवि/६७८/२०१६, दि. १९/८/२०१६)

४९	स्विकृत सदस्य	डॉ. टी. व्ही. सत्यनारायण (कुलसचिव, आचार्य एन.जी. रंगा कृषि विद्यापीठ)	श्री. विजयदुर्गा टॉवर्स, एम.जी. ईनर रिंग रोड, गुंतूर, आंध्रप्रदेश ५२२ ५०९ दि. १९/८/२०१६ ते १८/८/२०१८ (विद्यापीठ अधिसूचना क्र. प्राधिकरण २/ कृवि /६७८/२०१६, दि. १९/८/२०१६)
५०	स्विकृत सदस्य	डॉ. के. ई. लंवाडे (माजी कुलगुरु, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, दापोली)	सी-७, निसर्ग फेज- II, कसपाटे वस्ती, वाकड, पुणे दि. ३०/८/२०१६ ते २९/८/२०१८ (विद्यापीठ अधिसूचना क्र. प्राधिकरण -२/ कृवि/६८५/२०१६, दि. ३०/८/२०१६)
संलग्न महाविद्यालयांचे प्राचार्य (महाराष्ट्र कृषि विद्यापीठ अधिनियम, नियम ३३ (२) (viii) आणि परिनियम १९९० मधील परिनियम क्र. ४ (viii))			
५१	पदसिध्द सदस्य	प्राचार्य	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, जि. पुणे
५२	पदसिध्द सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, अकलूज, जि. सोलापूर
५३	पदसिध्द सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, विद्यानगरी, बारामती, जि. पुणे
५४	पदसिध्द सदस्य	प्राचार्य	कृषि महाविद्यालय, आंबी, ता. वडगांव मावळ, जि. पुणे
५५	पदसिध्द सदस्य	प्राचार्य	के. के. वाघ कृषि महाविद्यालय, नाशिक
५६	पदसिध्द सदस्य	प्रकल्प अधिकारी	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर, जळगाव
५७	पदसिध्द सदस्य	प्रकल्प अधिकारी	कृषि महाविद्यालय, हळगाव, जि. अहमदनगर

७.४ विद्याविषयी अधिकारी

अ. क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिका-यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी		शेरा
				पासून	पर्यंत	
१.	अधिष्ठाता कृषि	डॉ.बी.आर.उल्मेक	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
२.	संचालक संशोधन	डॉ. आर.एस.पाटील	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
३.	संचालक कृषि विस्तार शिक्षण	डॉ. के.डी.कोकाटे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
४.	सहयोगी अधिष्ठाता (पदव्युत्तर महाविद्यालय)	डॉ.बी.आर.उल्मेक	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
५.	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	डॉ.पी.अ.तुरभट्टमट	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
६.	सहयोगी अधिष्ठाता (निम्नस्तर कृषि शिक्षण)	डॉ.एस.जी.बोरकर	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.१.२०१७	अतिरिक्त पदभार
७.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, धुळे	डॉ.पी.एन.रसाळ	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
८.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, पुणे	डॉ. जे.व्ही.पाटील	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
९.	सहयोगी अधिष्ठाता, कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर	डॉ.जी.जी.खोत	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार

७.५ विभाग प्रमुख

अ. क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिका-यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रुपये)	कालावधी		शेरा
				पासून	पर्यंत	
१.	कृषि विद्या	डॉ.एम.बी.धोंडे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
२.	कृषि रसायन व मृदशास्त्र	डॉ.ए.एल.फरांदे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
३.	कृषि वनस्पतीशास्त्र	डॉ. जे. व्ही.पाटील	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
४.	कृषि किटकशास्त्र	डॉ.एस.एस.जाधव	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार

५.	वनस्पती विकृतीशास्त्र	डॉ.एस.जी.बोरकर	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.१.२०१७	
६.	उद्यानविद्या	डॉ.एस.अ.रणपिसे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१६	अतिरिक्त पदभार
७.	पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	डॉ.वाय.जी. फुलपगारे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
८.	अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	डॉ.एस.एस.थोरात	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
९.	कृषि अभियांत्रिकी	डॉ.पी.अ.तुरभट्ट	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
१०.	कृषि हवामानशास्त्रातील प्रगत केंद्र	डॉ.डी.डब्ल्यु.ठवाळ	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
११.	कृषि विस्तार	डॉ.एस.बी.शिंदे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
१२.	कृषि अर्थशास्त्र	डॉ.डी.बी.यादव	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
१३.	ऊस विशेषज्ञ, पाडेगांव	डॉ.एस.एम.पवार	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार

७.६ इतर अधिकारी

अ. क्र.	पदनाम / संवर्ग	अधिका-यांचे नाव	वेतनश्रेणी (रूपये)	कालावधी		शेरा
				पासून	पर्यंत	
१.	कुलसचिव	श्रीमती पल्लवी निर्मळ श्री. निलेश जाधव श्री. विकास पानसरे श्री. गणेश घोरपडे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. ८७००	११.९.२०१६ ०१.८.२०१६ १३.५.२०१६ १०.०९.२०१६	३१.७.२०१६ १२.०५.२०१६ ०५.०९.२०१६ ३१.०३.२०१७	
२.	नियंत्रक	श्री.बी.जी.निर्मळ	१५६००-३९१०० + अ.जी.पी. ६६००	०१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
३.	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी	श्री.एस.व्ही.पाटील	१५६००-३९१०० + अ.जी.पी. ६६००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	अतिरिक्त पदभार
४.	विद्यापीठ ग्रंथपाल	श्री.जी.अ.शिंदे	३७४००-६७००० + अ.जी.पी. १००००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	
५.	विद्यापीठ अभियंता	श्री.एम.पी.ढोके	१५६००-३९१०० + अ.जी.पी. ७६००	१.४.२०१६	३१.३.२०१७	

७.७ विद्यापीठ मनुष्यबळ

अ.क्र	पदाचे नाव	वेतनश्रेणी	एकुण		
			मंजूर पदे	भरलेली पदे	रिक्त पदे
	गट - अ				
१	कुलगुरु	रु. ७५,०००/-	१	१	०
२	कुलसचिव	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड पे. रु. ८७००	१	१	०
३	संशोधन संचालक	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु. १००००+ विशेष भत्ता-४०००	१	०	१
४	संचालक, विस्तार शिक्षण	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००+ विशेष भत्ता-४०००	१	१	०
५	अधिष्ठाता (कृषि)	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००+ विशेष भत्ता-४०००	१	०	१
६	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि)	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००+ विशेष भत्ता-३०००	७	२	५
७	सहयोगी अधिष्ठाता (कृषि अभियांत्रिकी)	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००+ विशेष भत्ता-३०००	१	०	१
८	विभाग प्रमुख	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१२	४	८
९	प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१०	३	७
१०	प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	६	२	४
११	प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	०	१
१२	प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	१	०
१३	प्राध्यापक, आंतरविद्या शाखा पाणी व्यवस्थापन	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	१	०
१४	प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१६	७	९
१५	प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	६	२	४
१६	प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	९	३	६
१७	प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	८	४	४
१८	प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	६	१	५
१९	प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	५	२	३
२०	प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	५	४	१
२१	प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	२	१	१
२२	प्राध्यापक, मृद जलसंधारण कृषि अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	२	०	२

२३	प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	२	०	२
२४	प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	३	०	३
२५	प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	५	०	५
२६	प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	०	१
२७	प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	०	१
२८	प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	०	१
२९	प्राध्यापक, गणित	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	०	१
३०	सहयोगी संशोधन संचालक	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	३	०	३
३१	विद्यापीठ ग्रंथपाल	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु १००००	१	१	०
३२	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	४२	२९	१३
३३	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	३२	२५	७
३४	सहयोगी प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	३	३	०
३५	सहयोगी प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	२२	१५	७
३६	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि किटकशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१५	८	७
३७	सहयोगी प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१८	१०	८
३८	सहयोगी प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१६	१०	६
३९	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि अर्थशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१०	७	३
४०	सहयोगी प्राध्यापक, उद्यानविद्या	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	२९	२३	६
४१	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि विस्तार	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१०	५	५
४२	सहयोगी प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	२	१	१
४३	सहयोगी प्राध्यापक, इंग्रजी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१	०	१
४४	सहयोगी प्राध्यापक, मराठी / हिंदी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	२	०	२
४५	सहयोगी प्राध्यापक, अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१	१	०
४६	सहयोगी प्राध्यापक, मृद व जलसंधारण अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	६	४	२

४७	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	६	४	२
४८	सहयोगी प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	४	२	२
४९	सहयोगी प्राध्यापक, जलसिचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	५	४	१
५०	सहयोगी प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	१	०	१
५१	सहयोगी प्राध्यापक, पशुवैद्यकीय शास्त्र	रु. ३७४००-६७०००+ ग्रेड वेतन रु ९०००	२	२	०
५२	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि विद्या	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	६६	४३	२३
५३	सहाय्यक प्राध्यापक, मृदशास्त्र व कृषि रसायनशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	३७	२७	१०
५४	सहाय्यक प्राध्यापक, जीव रसायनशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	४	३	१
५५	सहाय्यक प्राध्यापक,अन्नशास्त्र व तंत्रज्ञान	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	१	०
५६	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि वनस्पतीशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	५३	३४	१९
५७	सहाय्यक प्राध्यापक,कृषि किटकशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	४७	३०	१७
५८	सहाय्यक प्राध्यापक, वनस्पती विकृतीशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	४६	२९	१७
५९	सहाय्यक प्राध्यापक, पशुविज्ञान व दुग्धशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	२५	१३	१२
६०	सहाय्यक प्राध्यापक,कृषि अर्थशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१९	११	८
६१	सहाय्यक प्राध्यापक,उद्यानविद्या	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	४७	३५	१२
६२	सहाय्यक प्राध्यापक,कृषि विस्तार	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१९	८	११
६३	सहाय्यक प्राध्यापक,पशुवैद्यकीय शास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	६	४	२
६४	सहाय्यक प्राध्यापक, संख्याशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	९	५	४
६५	सहाय्यक प्राध्यापक, गणित	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	२	२	०

६६	सहाय्यक प्राध्यापक, हवामानशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	२	१	१
६७	सहाय्यक प्राध्यापक, इंग्रजी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	३	३	०
६८	सहाय्यक प्राध्यापक, गृहविज्ञान	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	०	०	०
६९	विद्यार्थी कल्याण अधिकारी (महाविद्यालयीन स्तर)	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६६००	१	०	१
७०	सहाय्यक प्राध्यापक, मृद व जलसंधरण अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१०	८	२
७१	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि प्रक्रीया अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	६	४	२
७२	सहाय्यक प्राध्यापक, कृषि शक्ती व यंत्रे	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	७	३	४
७३	सहाय्यक प्राध्यापक, जलसिंचन व निस्सारण अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	११	८	३
७४	सहाय्यक प्राध्यापक, भौतिकशास्त्र	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	०	१
७५	सहाय्यक प्राध्यापक, विद्युत अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	१	०
७६	सहाय्यक प्राध्यापक, स्थापत्य अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	०	१
७७	सहाय्यक प्राध्यापक, यंत्रशास्त्र अभियांत्रिकी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	०	१
७८	विद्यार्थी कल्याण (विद्यापीठ स्तर)	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६६००	१	०	१
७९	उप-कुलसचिव	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६६००	२	२	०
८०	वैद्यकीय अधिकारी	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ५४००	२	१	१
८१	सहाय्यक कुलसचिव / सहाय्यक नियंत्रक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४६००	२०	१४	६
८२	उप-विद्यापीठ अभियंता	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६९००	१	०	१
८३	क्रिडा अधिकारी	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	१	१	०
८४	सुरक्षा अधिकारी	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ५४००	१	०	१
८५	कुलगुरु यांचे स्वीय सहाय्यक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४६००	१	०	१
८६	सहाय्यक अभियंता (स्थापत्य)	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ५४००	१	१	०
८७	शारिरिक शिक्षण निर्देशक	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	६	५	१
८८	महाविद्यालयीन ग्रंथपाल	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६०००	५	३	२
८९	विद्यापीठ अभियंता	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ७६००	१	१	०

९०	नियंत्रक	रु. १५६००-३९१००+ ग्रेड वेतन रु ६६००	१	१	०
९१	अधिदान व लेखा अधिकारी	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४६००	३	३	०
एकूण गट अ			८१९	४९९	३२०
गट - ब					
९२	कार्यालय अधीक्षक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	३२	२३	९
९३	अधीक्षक (संगणक)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	१	१	०
९४	कार्यालय अधीक्षक प्रतिनियुक्ती	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	३	२	१
९५	लघुलेखक (उच्चश्रेणी)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	१०	५	५
९६	सहाय्यक अधीक्षक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	५५	२६	२९
९७	लघुलेखक (निम्नश्रेणी)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	१९	७	१२
९८	वरिष्ठ तांत्रिक सहाय्यक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	२	१	१
९९	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (विद्युत)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	५	३	२
१००	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (स्थापत्य)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	१०	९	१
१०१	कनिष्ठ अभियंता / शाखा अभियंता (यांत्रिकी)	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४४००	१	१	०
१०२	मुख्य कलाकार	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	१	१	०
१०३	चलत व छायाचित्रकार	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	१	०	१
१०४	वरिष्ठ सशोधन सहाय्यक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	१४३	१३१	१२
१०५	पशुवैद्यकीय अधिकारी	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४३००	३	०	३
एकूण गट - ब			२८६	२१०	७६
गट - क					
१०६	प्रमुख तालिकाकार (ग्रंथालय)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	७	१	६
१०७	तांत्रिक सहाय्यक (ग्रंथालय)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	१	०	१
१०८	वरिष्ठ लिपीक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१५४	९३	६१
१०९	लघुटंकलेखक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१५	१	१४
११०	निर्गमण सहाय्यक (ग्रंथालय)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २०००	९	३	६
१११	लिपीक-नि-टंकलेखक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	२४०	५१	१८९
११२	प्रक्षेत्र यांत्रिक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	४	१	३
११३	तांत्रिक सहाय्यक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	४	४	०
११४	संगणक चालक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४२००	३	०	३
११५	परिचारीका	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४२००	१	१	०
११६	वरिष्ठ कलाकार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	१	१	०
११७	कलाकार / छायाचित्रकार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	४	३	१
११८	छायाचित्रकार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	२	२	०

११९	आरेखक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८०० रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४२०० (४ वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर)	८	६	२
१२०	यांत्रिक पर्यवेक्षक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	१	१	०
१२१	कार्यदेशक निर्देशक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	२	१	१
१२२	सहाय्यक सुरक्षा अधिकारी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	१	१	०
१२३	मिश्रक (वैद्यकीय)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८००	२	२	०
१२४	वरिष्ठ यांत्रिक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	४	३	१
१२५	यांत्रिकी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१	०	१
१२६	जोडारी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	६	४	२
१२७	जोडारी तथा यांत्रिक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१	०	१
१२८	कातारी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	३	२	१
१२९	सांधाता	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	३	२	१
१३०	ओतारी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	३	१	२
१३१	अंधार खोली सहाय्यक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	२	२	०
१३२	टूकश्राव्यचालक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	४	१	३
१३३	मिश्रक (पशुवैद्यकीय)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	४	३	१
१३४	लोहार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४०० रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २००० (इतरांसाठी)	६	२	४
१३५	वीजतंत्री	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	३	१	२
१३६	तारतंत्री	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४०० रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९०० (इतरांसाठी)	२४	१५	९
१३७	यांत्रिक-नि-वीजतंत्री	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१	१	०
१३८	सुतार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४०० रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २००० (इतरांसाठी)	१२	११	१
१३९	सर्वेक्षक (मोजणीदार)	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	१	१	०
१४०	दुरध्वनीचालक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	२	१	१
१४१	अनुरेखक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २००० रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४०० (७ वर्षांच्या अर्हताकारी सेवेनंतर)	७	३	४
१४२	छपाईकार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २०००	१	१	०
१४३	जुळणीकार	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २०००	२	२	०
१४४	कृषियंत्रचालक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २०००	१६	८	८

१४५	वाहनचालक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	७४	४३	३१
१४६	मिस्त्री	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	१२	६	६
१४७	कनिष्ठ यांत्रिक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	३	२	१
१४८	नळकारागीर	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	६	३	३
१४९	पंपचालक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९००	३	२	१
१५०	कनिष्ठ संशोधन सहाय्यक	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४२००	१८४	१३३	५१
१५१	कृषि सहाय्यक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	६१२	५०३	१०९
१५२	पशुधन पर्यवेक्षक	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २४००	८	७	१
१५३	कनिष्ठ पशुवैद्यकीय अधिकारी	रु. ९३००-३४८०० + ग्रेड वेतन रु ४२०० (पदवीधारक) रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु २८०० (इतरांसाठी)	२	१	१
एकुण गट - क			१४६९	९३६	५३३
गट - ड					
१५४	माळी	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १८०० (माळी पदविका प्रमाणपत्र) रु. ४४४०-७४४० + ग्रेड वेतन रु १३०० (इतरांसाठी)	५८	२९	२९
१५५	गणक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	५५	३५	२०
१५६	खानसामा	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	५	१	४
१५७	खलाशी	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	२	०	२
१५८	प्रयोगशाळा परिचर	रु. ५२००-२०२०० + ग्रेड वेतन रु १९०० (माध्यमिक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण) ४४४०-७४४० + ग्रेड वेतन रु १३०० (इतरांसाठी)	४६	३०	१६
१५९	प्रयोगशाळा सेवक /पाल/नोकर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	७५	५६	१९
१६०	परिचर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१४	३	११
१६१	परिचारक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	१	०
१६२	अतिथीगृह परिचर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२	०	२
१६३	ग्रंथालय परिचर	रु. ५२००-२०२००+ ग्रेड वेतन रु १९०० (माध्यमिक शालांत परिक्षा उत्तीर्ण व ग्रंथालय प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम पूर्ण) ४४४०-७४४० + ग्रेड वेतन रु १६०० (इतरांसाठी)	८	३	५
१६४	मदतनीस	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१२	११	१
१६५	तारतंत्री मदतनीस	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	८	३	५
१६६	क्लीनर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	२	१
१६७	बेलदार	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२	०	२
१६८	संदेशवाहक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	२	१
१६९	सुरक्षा रक्षक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१५	८	७
१७०	स्वच्छक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२३	२१	२
१७१	शिपाई	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२७३	१७९	९४

१७२	बैलवाला	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	८६	६१	२५
१७३	नांगरवाला	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२७	१८	९
१७४	पहारेकरी	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१५६	९७	५९
१७५	पशुपरिचर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१५	१०	५
१७६	मिल्कमन	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१३	५	८
१७७	हमाल	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२	१	१
१७८	व्रणोपचारक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	४	०	४
१७९	रोपसंग्राहक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	५	२	३
१८०	पशुवैद्यकीय परिचर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	२	१
१८१	भांडार मदतनीस	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	१	०
१८२	संग्राहलय सेवक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	१	०
१८३	फिल्डसर्व्हण्ट	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२	२	०
१८४	डिलीव्हरीमन	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	६	१	५
१८५	डेअरीमन	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	२	१	१
१८६	गवळी	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	२	१
१८७	हर्डसमन	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	१	२
१८८	कुक्कुटपाल	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	४	२	२
१८९	दवाखाना परिचर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	१	०
१९०	गवंडी	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	४	१	३
१९१	वासरेराखी	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	३	२	१
१९२	बांधणीकार	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	१	०	१
१९३	वार्डसर्व्हण्ट	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	१	०
१९४	कार्यशाळा मजूर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	४	३	१
१९५	प्रक्षेत्र मजूर/फिल्डमन	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१	०	१
१९६	मजूर	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १३००	१३४२	८००	५४२
१९७	नाईक	रु. ४४४०-७४४०+ ग्रेड वेतन रु १६००	४	१	३
एकुण गट - ड			२२९९	१४००	८९९

८. पायाभुत सुविधा निर्मिती

अ. क्र.	कामाचे नांव	रक्कम रु.	अनुदान शिर्षक
१.	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे विद्यार्थी वसतीगृहासाठी सिंटेक्स टाकी बसविणे व पाईपलाईन करणे.	९९९०२.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील ई विभागातील विद्यार्थी वसतीगृहाच्या पाईपलाईन चे नुतनीकरण करणे.	२१८८७७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील ई विभागातील विद्यार्थी वसतीगृहासाठी वाहनशेडचे नुतनीकरण करणे.	२३३२९३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील उद्यानविद्या महाविद्यालयाच्या पदवीच्या (UG) मुलींच्या वसतीगृहाचे नुतनीकरण करणे.	१३५९३७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
५	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील ई विभागातील मुलांच्या वसतीगृहाला रंग देणे.	२४४९९८.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
६	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील ब विभागातील मुलांच्या वसतीगृहाला रंग देणे.	२०८२३७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
७	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील ई विभागातील मुलांच्या वसतीगृहास लोखंडी दरवाजे व खिडकीस लोखंडी जाळी बसविणे.	२३९६८०.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
८	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील मुलांच्या वसतीगृहाकरीता ड्रेनेज लाईनचे नुतनीकरण करणे व खिडक्यांना काचा बसविणे.	२६९८७४.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
९	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील उद्यानविद्या महाविद्यालयाच्या पदव्युत्तर मुलींच्या वसतीगृहाच्या ड्रेनेजलाईनचे नुतनीकरण करणे.	२३२६५३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१०	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील उद्यानविद्या महाविद्यालयाच्या पदव्युत्तर मुलींच्या वसतीगृहाच्या फरशीचे नुतनीकरण करणे.	२३५७०६.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
११	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथील उद्यानविद्या महाविद्यालयाच्या मुलींच्या वसतीगृहाच्या खिडक्यांचे नुतनीकरण करणे व लोखंडी जाळी बसविणे.	१६८८९६.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१२	कृषि महाविद्यालय, कराड येथील मेट्रोलॉजीकल ऑब्जरवेटरीचे नुतनीकरण करणे.	२९८८७३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१३	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मुलांच्या वसतीगृहास कडप्पाचे कपाट तयार करणे.	२९६३७५.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१४	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मुलींच्या वसतीगृहातील मेस करीता खिडक्या बसविणे व पाण्याची टाकी बसविणे.	२६४५०३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१५	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील प्रथम वर्ष मुलांच्या वसतीगृहासाठी सेप्टिक टँक बांधणे.	२९८२६३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१६	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर मुलींच्या वसतीगृहाकरीता सी टाईप निवासस्थानांचे नुतनीकरण करणे.	२९००५७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१७	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील कॅन्टीनचे नुतनीकरण करणे.	२८९८२३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१८	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील मुलींच्या वसतीगृहाकरीता जमिनीखाली पाण्याची टाकी बांधणे.	२९१०९५.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
१९	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील वनस्पती विकृतीशास्त्र विभाग व लेक्चरहॉलचे पत्रे बदलणे.	१९१५२१.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली

२०	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील जीवशास्त्र विभागातील कार्यालयाचे पत्रे बदलणे.	२१८५७०.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२१	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील कृषि अभियांत्रिकी विभागाचे कौले काढून पत्रे बसविणे.	२१६३४६.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२२	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील ग्रंथालय इमारतीकरीता वॉटर कुलरसाठी ओटा करणे व पत्रे बसविणे.	६४५२४.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२३	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील इस्टेट कार्यालयाच्या छताचे नुतनीकरण करणे.	१५००३३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२४	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विद्यार्थी वसतीगृहाच्या उजव्या बाजुकडील प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	११८४१३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२५	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील जीवशास्त्र विभागाच्या खिडक्यांचे नुतनीकरण करणे व बाहेरील बाजुने रंग देणे.	२९०८९७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२६	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील पेपर तपासणी कक्षास रंग देणे.	१५७७३३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२७	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील जीवशास्त्र विभागाच्या विद्यार्थी प्रसाधन गृहाचे नुतनीकरण करणे.	१६२९३४.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२८	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील विद्याशाखा विभागाच्या पदव्युत्तर प्रयोगशाळेचे नुतनीकरण करणे.	२१४०२७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
२९	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील पॅथोलॉजी विभागाच्या लेक्चरहॉलला ॲल्युमिनीयम पार्टिशन बसविणे.	१३६४६७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३०	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील रसायनशास्त्र विभागाच्या पदव्युत्तर लेक्चरहॉल व प्रयोगशाळेचे नुतनीकरण करणे.	२२९५९१.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३१	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील रसायनशास्त्र विभागाच्या इमारतीस ३२ मि. मी. व्यासाची जी. आय. पाईप लाईन बसविणे.	४७५१४.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३२	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील कृषि अभियांत्रिकी विद्यार्थीनी वसतीगृहास स्लॅब चे नुतनीकरण करणे.	१७१०५४.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३३	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील कृषि अभियांत्रिकी विद्यार्थी वसतीगृहाकरीता रेक्टर ऑफिस व वाहनशेडचे नुतनीकरण करणे.	२९००७१.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३४	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय येथील तळमजल्यातील ई-१०५, ई- १३६ रुम जवळील प्रसाधनगृहाचे नुतनीकरण करणे.	२८५५७९.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३५	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय येथील तळमजल्यातील ई-११५, ई- १३६ रुम जवळील प्रसाधनगृहाचे नुतनीकरण करणे.	२९२२५६.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३६	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालय येथील विश्वेश्वरय्या वसतीगृहाचे व रस्त्याचे नुतनीकरण करणे.	७३८३४३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३७	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील वाचनालय इमारतीजवळील स्टोअरशेडसाठी फरशी बसविणे.	२०६४१२.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
३८	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील पदव्युत्तर मुलींच्या वसतीगृहातील यु.पी.एस.सी. सेल करीता थ्री टूक ॲल्युमिनीयम खिडक्या बसविणे.	९९९३३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली

३९	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील पदव्युत्तर मुलींच्या वसतीगृहातील ओपनस्पेस मध्ये भराव टाकणे.	१९६१०७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४०	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील पदव्युत्तर प्रक्षेत्राकरीता सर्व्हे नं. ५१ शेततळ्याकरीता सॉईल कुशनिंग करणे	४४२५३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४१	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील जुन्या पदव्युत्तर मुलींच्या वसतीगृहाकरीता पहिल्या मजल्यावर अॅल्युमिनीयम खिडक्या बसविणे.	१४५८०७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४२	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील शिक्षक वसतीगृहाच्या इमारतीच्या प्रसाधनगृहाचे नुतनीकरण करणे व अॅल्युमिनीयम खिडक्या बसविणे.	२९६६४७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४३	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या पाणी व्यवस्थापन विभागाच्या स्टोअर शेड करीता विटकाम करणे.	२९४६८७.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४४	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या पाणी व्यवस्थापन विभागाच्या स्टोअर शेड करीता पत्रे बसविणे.	२८२३३३.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४५	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या IDE प्रक्षेत्राजवळील टोमॅटो प्रक्षेत्राकरीता व शेतकरी निवास करीता चैनलिंग तारेचे कुंपन करणे.	६१२५६०.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४६	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील ई विद्यार्थी वसतीगृहाकरीता पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.	२९५९५८.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४७	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या वसतीगृहाच्या तळमजल्यावरील व्हरांड्याचे वॉटरप्रुफिंग करणे व फरशी बसविणे.	१९०१२९.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४८	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या वसतीगृहाच्या तळमजल्यावरील व पहिल्या मजल्याकरीता रेन वॉटर पाईप बसविणे.	२३५८२८.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
४९	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी महाविद्यालयाच्या वसतीगृहाकरीता पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.	२९६९०५.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
५०	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील पदव्युत्तर वसतीगृहातील शरद वसतीगृहास पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.	२९९४६६.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
५१	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील पदव्युत्तर वसतीगृहातील वसंत वसतीगृहास पेव्हिंग ब्लॉक बसविणे.	२९९३६२.००	भा.कृ.अ.प., नवी दिल्ली
५२	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागाच्या प्रात्यक्षिक कक्षाचे व पदवी तासिका कक्षाचे नुतनीकरण करणे.	१२९६२२६.००	फिरता निधी (कोल्हापूर)
५३	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागाच्या सेमिनार हॉल चे नुतनीकरण करणे.	६२२६१०.००	फिरता निधी (कोल्हापूर)
५४	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागाच्या पदव्युत्तर तासिका कक्षाचे व प्रात्यक्षिक कक्षाचे नुतनीकरण करणे.	१०४२१४४.००	फिरता निधी (कोल्हापूर)

५५	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील बाजरी संशोधन योजनेच्या उंदीर प्रतिबंधक गोदामाचे विद्युतीकरण करणे.	१०३०१९.००	फिरता निधी (बाजरी संशोधन केंद्र)
५६	कृषि तंत्र विद्यालय, सोलापूर येथील शेलगी गावालगत संरक्षक भिंत बांधणे.	१८९२५७४.००	राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाकडील जमिनीच्या मोबदल्यातुन उपलब्ध निधी, सोलापूर
५७	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालयाच्या सिंचन जल आवश्यकता सल्ला सुविधा योजनेच्या कार्यालय करीता अॅल्युमिनीयम पार्टीशन करणे.	१००३५६.००	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना (डॉ. अण्णासाहेब शिंदे कृषि अभियांत्रिकी व तंत्रज्ञान महाविद्यालय, राहुरी)
५८	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागाच्या प्रक्षेत्राकरीता कोरडवाहु संशोधन योजना ते यमुना उपसा जलसिंचन योजनेपर्यंत चैनलिंग तारेचे कुंपन करणे.	३२१४८९.००	फिरता निधी-उद्यानविद्या
५९	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील उद्यानविद्या विभागाच्या पी. एच. टी. प्रयोगशाळेचे विस्तारीकरण करणे.	१००२८५६.००	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली
६०	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागाच्या प्रवेशद्वाराजवळ नुतनीकरण करणे.	२३३००५.००	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली
६१	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागासाठी स्टोअर रुम व वर्कींग शेड बांधणे.	११९८८९०.००	भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली
६२	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागातील जैव खते प्रयोगशाळा करीता हॉल क्र. ३ मध्ये फरशी बसविणे व खिडक्या बसविणे.	२८८५९१.००	जैविक खते - कोल्हापूर
६३	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागातील जैव खते प्रयोगशाळा करीता हॉल क्र. ३ व ४ मध्ये फरशी बसविणे व खिडक्या बसविणे.	२१०२६६.००	जैविक खते - कोल्हापूर
६४	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागातील जैव खते प्रयोगशाळा करीता तळमजल्यावरील प्रसाधनगृहाचे नुतनीकरण करणे.	२०२४७४.००	जैविक खते - कोल्हापूर
६५	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागातील जैव खते प्रयोगशाळा करीता हॉल क्र. २ मध्ये फरशी बसविणे व हॉल क्र. १ व २ साठी खिडक्या बसविणे.	२१७२४१.००	जैविक खते - कोल्हापूर
६६	कृषि महाविद्यालय, कोल्हापूर येथील पॅथोलॉजी विभागातील महिला प्रसाधनगृहाचे नुतनीकरण करणे.	२१८७०६.००	जैविक खते - कोल्हापूर
६७	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील उद्यानविद्या विभागाच्या टोमॅटोसुधार प्रकल्पाकरीता कार्यालयाचे नुतनीकरण करणे.	२११५४२.००	उत्पादन चाचणी - कांदा साठवण योजना
६८	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील एंटोमोलॉजी विभागाच्या मायक्रोप्लॉटचे नुतनीकरण करणे.	१८९८२१९.००	AICRP Nematode - मध्यवर्ती परिसर राहुरी.
६९	विभागीय संशोधन केंद्र, शेंडा पार्क, कोल्हापूर येथील म्हैस प्रकल्पाकरीता कुंपन करणे.	२९६५९८.००	Network Project on Pandharpuri Buffalo
७०	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथील एंटोमोलॉजी विभागाच्या Nematology विभागाच्या कार्यालयाचे नुतनीकरण करणे.	२४५३८१.००	Pesticide - Product Testing

७१	कृषि तंत्र विद्यालय, बोरगांव सातारा येथे प्रात्यक्षिक कक्ष व ग्रंथालय तथा वाचनालयाचे बांधकाम करणे.	२०२७२६६.००	महसुली उत्पन्न
७२	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथे पदवीदान समारंभाकरीता मंडप, स्टेज उभारणे व सुशोभीकरण करणे.	५२००००.००	महसुली उत्पन्न
७३	मध्यवर्ती परिसर राहुरी येथे पदवीदान समारंभा करीता (फॅकल्टी) इमारतीस व विशेष अतिथीकक्षास रंग देणे.	२९७११६.००	महसुली उत्पन्न
७४	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे डेअरी प्रकल्प व डेअरी निवासस्थानाकरीता LT व HT ओव्हरहेड लाईनचे नुतनीकरण करणे.	२१५४४३.००	महसुली उत्पन्न
७५	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथे राष्ट्रीय कृषि विकास प्रकल्प व उपसा सिंचन योजनेकरीता LT ओव्हरहेड लाईनचे काम करणे.	२७६०००.००	महसुली उत्पन्न
७६	कृषि महाविद्यालय, पुणे येथे मिथीला निवासस्थानाजवळील रस्त्याचे नुतनीकरण करणे.	२८४६७२.००	महसुली उत्पन्न
७७	कृषि तंत्र विद्यालय, मांजरी पुणे येथील विद्यार्थी वसतीगृहाचे नुतनीकरण करणे.	१४०६३९४.००	देखभाल व दुरुस्ती
७८	कृषि महाविद्यालय, धुळे येथील सहयोगी अधिष्ठाता यांच्या कार्यालयाचे नुतनीकरण करणे.	११४११३७.००	देखभाल व दुरुस्ती

९. कृषि विद्यापीठाचे आर्थिक समालोचन

विद्यापीठास प्रामुख्याने महाराष्ट्र राज्य शासन, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली व केंद्र शासनाकडून अनुदान प्राप्त होते. सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षाकरिता राज्य शासन, भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली व केंद्र शासनाकडून एकूण रु. ३७४१३२१ हजार एवढे अनुदान मंजूर होवुन वितरीत करण्यात आले. तसेच महात्मा फुले कृषि विद्यापीठाला सन २०१६-१७ या आर्थिक वर्षात रु. १७१६८८ हजार महसुली उत्पन्न जमा झाले. उपरोक्त एकूण अनुदानापैकी रु. ३५४७७१७ हजार खर्च करण्यात आले. विद्यापीठास प्राप्त झालेले अनुदान, महसुली उत्पन्न आणि झालेल्या खर्चाची विभागणी खाली नमूद करण्यात आली आहे.

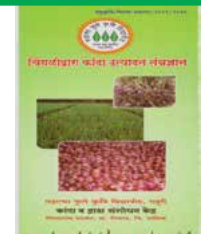
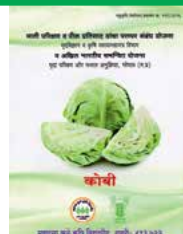
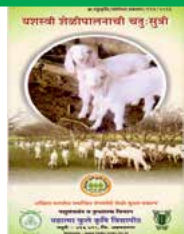
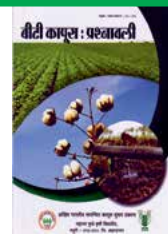
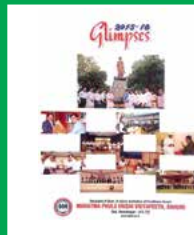
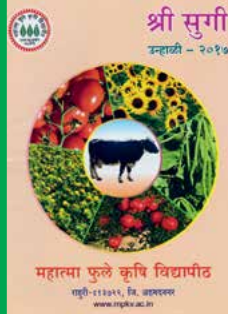
अ.क्र.	लेखा शिर्ष	सन २०१६-१७ करिता प्राप्त अनुदान (रु.)	झालेला खर्च (रु.)
अ) राज्य शासन - पीक संवर्धन (योजनेतर)			
१.	निवृत्ती वेतन	१००९१३७०००	१००९१३७०००
२.	परिभाषित अं.नि.वे.योजना	३१२७१०००	३१२७१०००
	(अ) एकूण निवृत्तीवेतन	१०४०४०८०००	१०४०४०८०००
१.	वेतन	१३०९५१७३०५	१३०९५१७३०५
२.	वेतन-सण अग्रीम	१८४४००००	१८४४००००
३.	वेतन - (विद्यापीठ सलग्न संस्था) कृ.तं.वि. मालेगांव	४१८३०००	४१८३०००
	(ब) एकूण वेतन	१३३२१४०३०५	१३३२१४०३०५
१.	आकस्मिक खर्च	६८४८७०००	६८४८७०००
२.	परिरक्षण	९४७०००००	९४७०००००
३.	मुलींचे शैक्षणिक वसतीगृहशुल्क माफी	२०२२०००	२०२२०००
४.	आकस्मिक खर्च ब-(विद्यापीठ सलग्न संस्था) (कृ.तं.वि. मालेगांव)	१३१०००	१३१०००
	(क) एकूण आकस्मित खर्च	१६५३४००००	१६५३४००००
१.	दुष्काळग्रस्त भागातील विद्यार्थ्यांची परीक्षा फी माफी	१३५६०००	१३५६०००
२.	कंत्राटीमजुरांना रजावेतन अनुदान कोर्ट अवाढ	११२२७२०००	११२२७२०००
३.	आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्ग विद्यार्थ्यांच्या शैक्ष शुल्क प्रतीपूर्ती	१०२४०००००	१०२४०००००
४.	परिभाषित अं.नि.वे.योजना परतावा रक्कम	९६७३००	९६७३००
	(ड) इतर एकूण - राज्य शासन - पशुसंवर्धन (योजनेतर) समाविष्ट करणे	२१६९९५३००	२१६९९५३००
	एकूण रु.	२७५४८८३६०५	२७५४८८३६०५
राज्य शासन - पीक संवर्धन योजनेतर्गत योजना			
१.	भा.कृ.अ.प. (७५-२५) योजना राज्य शासन हिस्सा	१२२९४८०००	१२२९४८०००
२.	डाळींब संशोधन केंद्र, लखमापूर	८०००००	८०००००
३.	कृषि महाविद्यालय, कराड	५७६०००००	५७६०००००
४.	कृषि महाविद्यालय, मुक्ताईनगर	१६०००००	१६०००००

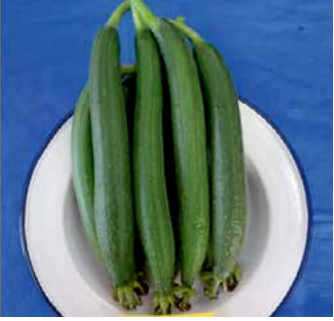

५.	कृषि महाविद्यालय, हळगांव	४५००००००	४५००००००
६.	सिंचन सुविधा बळकटीकरण	४०००००	४०००००
७.	कृषि महाविद्यालय, नंदूरबार	१२३७५०००	१२३७५०००
	एकूण रु.	२४०७२३०००	२००७२३०००
भारतीय कृषि अनुसंधान परिषद, नवी दिल्ली			
१.	भा.कृ.अ.प. (७५-२५) योजना ७५% हिस्सा	२१७३३०२८४	२१७३३०२८४
२.	भा.कृ.अ.प. अनुदानीत (१००%) योजना	११७४०३१३२	११७४०३१३२
३.	अटारी, पुणे (कृषि विज्ञान केंद्र अनुदान)	६८०५३९७३	६८०५३९७३
	एकूण रु.	४०२७८७३८९	४०२७८७३८९
केंद्र शासन अनुदानित योजना			
१.	केंद्र शासन अनुदानित योजना	३९७८६०५०	३९७८६०५०
	एकूण रु.	३९७८६०५०	३९७८६०५०
राज्य शासन - (कृषि विभाग व इतर विभागांकडून प्राप्त अनुदान)			
१.	राष्ट्रीय कृषि विकास योजना	९४०३५०००	४३१६८५८९
२.	क्राफसॅप	१३७३०००	१३७३०००
३.	हार्टसॅप	२१६८७५०	२१६८७५०
४.	आर्थिकदृष्ट्या मागासवर्ग विद्यार्थ्यांच्या शैक्ष शुल्क प्रतीपूर्ती (कृषि परिषद, पुणे)	१८०३११०	१८०३११०
५.	राष्ट्रीय	२१६९२९४	२१६९५९४
६.	मराठी विश्वकोष निर्मिती मंडळ, मुंबई	२४००००	२४००००
७.	आत्मा - जळगांव/सांगली/सोलापूर	९६३५००	९६३५००
८.	यशदा, पुणे	४१२५०	४१२५०
९.	कृषि विद्यापीठ - परभणी/अकोला/दापोली संगणक आज्ञावली	३७९३६५	३७९३६५
१०.	सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे	६००००	६०००
११.	महा.राज्य. फलो. व औषधी वनस्पती मंडळ, पुणे	३४५००००	३४५००००
	एकूण रु.	१०६६८३२६९	५५८१६८५८
	विद्यापीठ महसुली उत्पन्न व त्यातून झालेला खर्च अतिरिक्त खर्च मागील शिल्लकीतून	१७१६८७८१८	१८१२२१४०१
	एकूण रु.	३७४१३२१४१४	३६५९९८८५८६

विद्यापीठ प्रकाशने

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ
राहुरी - ४१३ ७२२, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)
www.mpkv.ac.in